

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

NARGİLE KULLANAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
NARGİLE KULLANIMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Betül TORAMAN

Danışman
Doç. Dr. Süleyman Barbaros YALÇIN

Konya 2021

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca fikir, bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım; bu araştırmanın planlanmasında, sürecimin her aşamasında bilgi ve deneyimleriyle bana yön veren; anlayışıyla, samimiyetiyle desteğini her zaman hissettiğim; yoğun çalışma programlarına rağmen her zaman bana vaktini ayıran çok değerli hocam Sayın Doç. Dr. Barbaros YALÇIN' a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca derslerime giren her konuda danışabildiğim ve engin bilgilerinin ışığında tez rotamı oluşturduğum hocalarıma ve tez çalışmamda gönüllü olan değerli katılımcılara teşekkür ederim.

Üniversite sıralarından bu güne her zorluğun birlikte üstesinden geldiğim, motivasyon kaynağım, dünyadaki en güçlü duygunun aşk ve sevgi olduğunu öğreten sınıf arkadaşım, meslektaşım, yol arkadaşım, Eşim Murat'a teşekkür ederim.

Yıllar öncesinden bu günlerin hayalini kuran, ilköğretimden yüksek lisans eğitimime kadar beni benden daha çok destekleyen, her başarımın arkasında görünmez bir iz olan, güçlü bir kadın olmamda en büyük ve en güçlü desteklerim canım babam ve anneme teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte, onlara vakit ayırmakta zorluk yaşasamda desteklerini benden bir an olsun esirgemeyen, sevgileri ile kardeşlik nedir her defasında hissettiren canım ablalarım Pınar ve Büşra'ya teşekkür ederim.

Son olarak tez çalışmam sırasında zorlandığım, tekrara düştüğüm, umutsuzluğa kapıldığım anlarda her zaman destek olan dostlarım; Esra, Saliha ve Merve'ye teşekkür ederim.

Betül TORAMAN

KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	İİ
İÇİNDEKİLER	İİİ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	V
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
ÖZET	VIII
ABSTRACT.....	IX
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	4
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Varsayımlar.....	6
1.5 Sınırlılıklar	6
1.6 Tanımlar.....	6
2 ALAN YAZIN	7
2.1 Tütün.....	7
2.1.1 Tütün Tanımı	7
2.1.2 Tütün Ürünleri	7
2.1.3 Tütün Kullanımı.....	7
2.2 Nargile.....	10
2.2.1 Nargile Tanımı	10
2.2.2 Nargilenin Tarihçesi.....	11
2.2.3 Nargilenin Yaygınlığı	12
2.2.4 Nargile Dumanının İçeriği	13
2.2.5 Nargilenin Sağlığa Etkileri	14
2.2.6 Nargile Üzerine Yanlış Algılar	15
2.3 Nargile Kullanımı ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	15
2.3.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	15
2.3.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	22
3 YÖNTEM	28
3.1 Araştırmanın Modeli.....	28
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu	29
3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri	33
3.3.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği	33
3.3.2 Görüşme Formunun Hazırlanması	34
3.4 Verilerin Toplanması	34

3.5 Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	35
3.6 Geçerlilik ve Güvenirlik	36
4 BULGULAR VE YORUM	39
4.1 Öğrencilerin Nargile Kullanımına Kaç Yaşında ve Nasıl Başladıklarına Dair Görüşleri	39
4.2 Öğrencilerin Nargileye Başlamalarındaki Etkene Dair Görüşleri	42
4.3 Öğrencilerin Nargile Kullanımında Yoksunluk Belirtilerine Dair Görüşleri ...	46
4.4 Öğrencilerin Nargile Kullanımının Sağlığa Zararlarına Dair Görüşleri	50
4.5 Öğrencilerin Nargile Kullanımını Bırakma Ya Da Azaltmaya Dair Görüşleri	56
4.6. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Arkadaşlarının Tutumlarına Dair Görüşleri	63
4.7. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Aile İlişkilerine Etkisine Dair Görüşleri .	67
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1 Tartışma	75
5.1.1. Öğrencilerin Nargile Kullanımına Kaç Yaşında Ve Nasıl Başladıklarına Dair Görüşlerinin Tartışılması	75
5.1.2. Öğrencilerin Nargileye Başlamalarındaki Etkene Dair Görüşlerinin Tartışılması	76
5.1.3. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Yoksunluk Belirtilerine Dair Görüşlerinin Tartışılması	77
5.1.4. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Sağlığa Zararlarına Dair Görüşlerinin Tartışılması	78
5.1.5. Öğrencilerin Nargile Kullanımını Bırakma Ya Da Azaltmaya Dair Görüşlerinin Tartışılması	79
5.1.6. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Arkadaşlarının Tutumlarına Dair Görüşlerinin Tartışılması	81
5.1.7. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Aile İlişkilerine Etkisine Dair Görüşlerinin Tartışılması	81
5.2 Sonuç.....	83
5.3 Öneriler	85
KAYNAKÇA.....	87
EKLER.....	97
Ek-1 Aydınlatılmış Onam Formu	97
Ek-2 Görüşme Formu	98
Ek-3 Katılımcı İfadeleri Örnek Görüşler	99
Ek-4 Etik Kurul Onayı	102

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Nargile Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Nargile Kullanımı İle İlgili Görüşleri başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **86** sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%14** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

14/07/2021

Betül TORAMAN

Doç. Dr. Süleyman Barbaros YALÇIN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

14/07/2021

Betül TORAMAN

KISALTMALAR

Kısaltmalar

DSM	Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
ICD	Hastalıkların Ve Sağlık Sorunlarının Uluslararası Sınıflama Sistemi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
vd.	ve diğerleri

ÖZET

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

NARGİLE KULLANAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARGİLE KULLANIMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Betül TORAMAN

Bu araştırmada nargile kullanan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma tekniği çerçevesinde yürütülmüş, fenomenolojik araştırma deseni benimsenmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ve katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesinde öğrenim gören 33 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen temalar: nargile kullanımına başlama, nargile kullanımına başlamada etkenler, vücutta gelişen tepki, duygudurum değişikliği, yoksunluğa izin vermeme, nargile sağlığa zararlıdır, nargilenin zararlarına rağmen gerekçeler bulma, nargile kullanımını bırakma isteği, nargile kullanımını azaltma isteği, nargile kullanımını azaltma/bırakma isteği duyulmama, nargile kullanımını bırakma/azaltma sürecinde başarısızlık, beraber nargile kullanımı, arkadaş grubunun farklılaşması, aile ilişkilerine nötr etki, aile ilişkilerine olumsuz etki ve aile ilişkilerini destekleyici etki başlıklarıdır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının nargile kullanımı dışında sigara da kullandığı, öğrencilerin büyük çoğunluğunun nargile kullanımına 13-18 yaşları arasında; arkadaş ortamı, nargile kafeler ve aile faktörleri ile başladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin nargile kullanımına başlamalarına merak, arkadaş ortamı, nargilenin kokusu, aromatik oluşu, nargileye özentilik, nargile kullanırken role girmek, nargilenin zevk/keyif vermesi, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, nargilenin görünüşü ve nargileye özendirici sosyal medya faktörleri etken olmuştur. Öğrencilerin yarısından fazlasının nargile kullanmadıkları zamanlarda nargile kullanmak istedikleri, nargileye karşı yoğun istek duydukları saptanmıştır. Öğrencilerde nargileye ulaşamadıklarında başka tütün ürünü ile telafi etme isteği, vücutta gerginlik, ani çıkış (tepkisel davranış), nargilenin tadını hayal edip hissetmek gibi tepkiler saptanmıştır. Öğrencilerin nargile kullanmadıkları zamanlarda gerginlik, sinir, boşluk hissi, keyifsizlik gibi duygusal değişimler yaşadıkları bulgulara yansımıştır. Ayrıca az sayıda öğrenci nargile kullanımında yoksunluğa izin vermediklerini nargileye ulaşmak için çabaladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yarısından fazlası arkadaşları ile birlikte nargile kullanmaktadır. Birlikte nargile kullanan öğrencilerin arkadaş çevresi nargile kullanımını desteklemektedirler. Az sayıda öğrenci arkadaşlarına rol model olduklarını, arkadaşlarının nargile kullanımına etken olduklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin nargile kullanımından sonra oluşan baş ağrısı mide bulantısı gibi fiziksel nedenlere bağlı olarak nargile kullanımını bırakma girişiminde bulundukları belirlenmiştir. Nargile kullanımını azaltmaya ve bırakmaya yönelik girişimleri olan öğrencilerin; stres, aileden uzak kalma, arkadaş ortamının nargile kullanımını destekleyici etkisi gibi faktörlerden dolayı nargile kullanımını bırakamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin nargileyi aile bilgisi dışında kullanması, ailenin nargile kullanımını kabullenmesi ve nargile kullanım sıklığının az olması nedenleriyle nargile kullanımının aile içi ilişkilerini olumlu ya da olumsuz etkilemediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: nargile ile ilgili görüşler, nargile kullanımı, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Program
Master Thesis

THE VIEWS OF UNIVERSITY STUDENTS ABOUT USING WATERPIPE WHO USE WATERPIPE

Betül TORAMAN

In this study, the opinions of university students, smoking Hookah on the usage of hookah were analyzed. The research was conducted within the framework of qualitative research technique and the Phenomenological Research pattern was adopted. Criteria and snowball sampling methods were used to determine the working group. Research data were collected by the researcher using a semi-structured interview form and by conducting face-to-face interviews with the participants. The research working group consists of 33 students who are studying at Necmettin Erbakan University in the 2019-2020 academic year. Descriptive analysis and content analysis were used in the analysis of the data. The themes that are obtained in the research are: take up smoking hookah, the factors of taking up smoking hookah, the developing reaction in the body, mood swings, disallowing deprivation, harms of hookah smoking, despite the harms of hookah; finding reasons and excuses, desire of quitting hookah, desire of declining the usage of hookah, undesirable feeling of declining/quitting the usage of hookah, failure in the process of quitting/reducing hookah usage, hookah usage in collaboration, the differentiation of the friend group, neutral effect on family relations, negative effect on family relations and supportive effect on family relations. As a result of the study, it was determined that more than half of the students participating in the study also used smoking besides the use of hookah, and the vast majority of students took up smoking hookah from 13 to 18 with friend environment, hookah cafes and family factors. Curiosity, the friend surroundings, the smell of hookah, the aromatic nature of hookah, the wannabe of hookah, the role of playing when using hookah, the pleasure/pleasure of hookah, the alternative to other tobacco products, the appearance of hookah and social media factors that encourage hookah were the main factors for the students' taking up to smoke hookah. It was found that 80% of the students have strong desire or want to use hookah when they do not use hookah. When the students could not reach the hookah, they had reactions such as the desire to make up for it with another tobacco product, tension in the body, sudden outburst (reactive behavior), imagining and feeling the taste of the hookah. 51% of students use hookah with their friends. The friends of the students who smoke hookah together support the usage of hookah. A small number of students stated that they are role models to their friends and their friends are leading factors in smoking hookah. It has been determined that students attempt to quit using hookah due to physical causes such as headache or nausea that occurs after the usage of hookah. It was concluded that students who had attempts to reduce and quit smoking hookah could not quit smoking hookah due to the factors such as stress, staying away from family, and the encouragement and support of friend surroundings. Due to the fact that students smoke hookah outside the family's knowledge, the family accepts the use of hookah, and the frequency of hookah use is low, it was determined that hookah smoking does not affect their domestic relationships positively nor negatively.

Keywords: views on hookah, hookah usage, university students

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Ortadoğu ve Güney Asya'ya özgü geleneksel bir tütün içme aracı olan nargile, kokulandırılmış tütünün bir şişeden geçirilerek kullanılan şeklidir. Nargile kullanımı son yıllarda özellikle gençler arasında yaygınlaşmaya başlamıştır (Bilir, 2010; Bilir vd., 2010; Hassoy vd., 2011).

Nargile pazarlaması Türkiye'de ve dünyada bir sektör haline gelmiştir. Müşterilerin talebi ve başkalarından gelen rekabet ile nargile servisi kafe kültürüne dönüşmüş ve nargile ticareti kazançlı bir hale gelmiştir. Hazırlık aşamasındaki zorluklar nedeniyle evde nargile kullanamayan kişiler için açılan nargile kafeler nargileyi ulaşılabilir hale getirmiştir. Nargile tütünün ekonomikliği, (aksesuarların tütünün yeniden kullanılması) küçük bir maliyetle kafelerde ya da evde vakit geçirmeyi kolaylaştırıcı etki yapmıştır. Bununla beraber nargile kullanımını çekici hale getirmek için tütün çeşitli aromalar (elma, kivi, çilek, anason vb.) ile tatlandırılarak pazarlanmaktadır (Nakkash vd., 2011). Nargile şişesinin süslenmesi, estetik algıların öne çıkması gibi etkenler gençler arasında nargile kullanımını motive edici etken oluşturmuştur (Aktaş, Hıdıroğlu, Karavuş, 2018; Dağlı ve Demirezen, 2020; Erbaydar vd., 2010; Nakkash vd. 2011; Sezer, vd., 2018).

Üniversite öğrencilerinin içinde bulunduğu dönem bireyin kimlik gelişimi ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerinin (Özteke Kozan ve Hamarta, 2017) yoğun olduğu bir süreçtir. Üniversite eğitiminin başlaması ile bireylerin sosyal çevresi ile olan ilişkileri de gelişmektedir. Nargile kullanıcıları arasında da akranlarla sosyal ortamda nargile kullanımı yaygındır. Nargile kullanan bireyler genellikle kendilerini sosyal ve ara sıra sigara içen biri olarak tanımlamaktadırlar (Abaduyyeh vd., 2018) . Yapılan çalışmalarda gençlerin nargile kullanımını bir sosyalleşme aracı olarak gördüğü, nargile kafelerde arkadaş gruplarıyla beraber tüketildiği sonucuna ulaşılmıştır (Abudayyeh vd., 2018; Bostancı vd., 2020; Roman, vd., 2019). Nargile kullanmayı çekici kılan unsurlar olarak

en çok “tadı, kokusu, aroması” ve “kafede sosyal atmosfer, arkadaşlarla birliktelik ifade edilmiştir (Sezer vd., 2018).

Üniversite öğrencilerinin boş zaman aktivitesi olarak gördükleri nargile kafelere gitmek, nargile kullanılan ortamlarda bulunarak nargile dumanını solumak gibi davranışlar öğrencilerin nargile kullanımına başlamasına ve kullanımının artarak devam etmesine neden olmaktadır. Sezer ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin kafeye gitme sıklığı ile tütün ürünü kullanıcısı olmaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Türkiye’de nargile üzerine yapılan çalışmalarda gençlerin nargile kullanma yaygınlığı oldukça yüksek bulunmuştur. Son yıllarda Aktaş, Hıdıroğlu ve Karavuş, (2018), tarafından 156 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin %47,4’ünün nargile kullandığı saptanmıştır. Nargile kullanan öğrencilerin %45,9’u kadın öğrenciler, %48,8’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte 650 üniversite öğrencisi üzerinde nargile kullanım sıklığının incelendiği çalışmada öğrencilerin %32,2’sinin nargile içtiğini, erkeklerde nargile kullanımının %65,2, kadınlarda ise %34,8 olduğu bulunmuştur (Çerik, 2019).

Nargile kullanımı gençler arasında eğlence ya da sosyalleşme aracı olarak görülse de nargile şişesinin ve nargile dumanının içerisinde insan hayatını riske atan zararlı maddeler olduğu tespit edilmiştir. Nargile dumanının içerisinde yüksek yoğunlukta ağır metaller, karbon monoksit, katran ve nikotinin bulunduğu, tek bir nargile içimi süresince bir nargile kullanıcısının ortalama 0.15 -1 litre arasında dumanı içine çektiği ve bu çekilen duman miktarının bir sigara içimindeki yaklaşık 100 misline denk geldiği bilinmektedir (Özkan ve Sarılı, 2019). Ayrıca nargile kullanımının çeşitli hastalıklar ile ilişkili olduğunu belirtilmiş, nargile kullanımı kalp damar hastalıkları, enfeksiyon, solunum hastalıkları, akciğer kanseri ve nikotin bağımlılığı ile ilişkilendirilmiştir (Özkan ve Sarılı, 2019; Qasim vd., 2019).

Nargile kullanıcıları enfeksiyon, kanser, akciğer hastalığı ve diğer tıbbi durumlar açısından risk altındadır. Geleneksel sigaralarla örtüşen zararlı / kimyasal profil nedeniyle, nargile kullanımının kalp damar sağlığına etkilerinin geleneksel sigaralar ile benzer olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Tütün türüne bağlı olarak nargile içindeki seviyeleri son derece değişken olan nikotinin, tütün bağımlılığına kaynak

olarak gösterilebileceği ifade edilmiştir. Nargile kullanımında daha yüksek nefesle vücuda daha fazla zararlı zehirli bileşen alınması ile kalp damar sistemine zarar vermektedir (Qasim vd., 2019).

Yapılan çalışmalarda nargile kullanımının oldukça zararlı etkileri olduğu tespit edilmesine rağmen gençler arasında nargile kullanımının zararları hafife alınmaktadır. Üniversite öğrencileri arasında nargileye ilişkin çok sayıda yanlış inanç bulunmaktadır. Nargile kullanan ve bağımlısı olan birçok öğrenci, nargilenin sigaraya göre daha güvenli olduğuna, istedikleri zaman nargile içmeyi bırakacaklarına inanmaktadır (Braun vd., 2012; Roskin ve Aveyard, 2009). Nargile kullanan bireyler, nargilenin zararlarının sigaradan daha az olduğunu ve nargile kullanımının bağımlılık yapmadığını düşünmektedirler (Erbaydar vd. 2010; Qasim vd., 2019). Böylece nargile kullanımını bırakmayı da düşünmemektedirler (Erbaydar vd., 2010; Subaşı vd., 2005). Oysaki nargile kullanımı, tütün içerisinde bulunan nikotin ile bağımlılığa neden olmaktadır (Dağlı ve Demirezen, 2020; Erbaydar vd., 2010; Koca, 2011; Yolcu Ağaç, 2020).

Maziak ve diğerleri (2005) tarafından nargile kullanımının sosyal alışkanlıklardan, bireysel alışkanlıklara geçişte önemli rol oynadığı ve bağımlılığa doğru bir adım olduğu öne sürülmüştür. Tütün bağımlılığının yanı sıra nargile kullanımı diğer maddelere ulaşmada bir köprü görevi görmektedir. Esrar, eroin afyon gibi bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının nargile kullanımı ile ilişkili olduğu birçok araştırmada saptanmıştır. Koca (2011), üniversite öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenleri konu alan çalışmasında nargile aracılığıyla afyon kullanımının yaygınlaştığını saptamıştır. Abaduyyeh ve diğerleri (2018), nargile kullanımının eş zamanlı tütün, madde ve e-sigara kullanımıyla ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Yukarıda yer alan bilgiler doğrultusunda ilgili alan yazın incelendiğinde nargile kullanan üniversite öğrencilerinin nargile içme profillerinin ve adolesanların nargilenin sağlığına yönelik algılarının incelendiği çalışmalara rastlanmıştır (Çakmak, 2014; Çerik, 2019). Buna ek olarak nargile kullanan üniversite öğrencileriyle nargile hakkında fenomenolojik yaklaşım ile yapılmış herhangi bir çalışma bulunamamıştır. Nargile kullanımının zararlarına ve sağlık problemlerine yol açmasına yönelik farkındalık kazandırma, üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeler ile tanışması ve bunun sonucunda oluşabilecek olumsuz davranışların önlenmesi amacıyla yapılacak

araştırmalara; toplumsal alanda nargile kullanımına karşı bilgilendirme çalışmalarına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada nargile kullanan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda nargile kullanan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı ile ilgili görüşleri belirlemek için aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin nargile kullanım yaşı ve nargileye başlama şekli nasıldır?
2. Üniversite öğrencilerinin nargile kullanımına başlamalarındaki etkenler nelerdir?
3. Üniversite öğrencilerinin nargilenin zararları hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Üniversite öğrencilerinin nargile kullanımını bırakma konusundaki düşünceleri nelerdir?
5. Üniversite öğrencilerinin nargile kullanımının aile içi ilişkilerine etkisi nasıldır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Türkiye’de ve dünyada yapılan araştırmalarda tütün kullanımının oldukça yaygın olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 15 yaş ve üzeri bireylerle yapılan Türkiye Sağlık Araştırmasında tütün kullanım oranları 2010 yılında %29,5, 2012 yılında %26,8, 2014 yılında %32,5, 2016 yılında %30,6, 2019 yılında ise %31,3 olarak saptanmıştır. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan çalışmada tütün kullanımı nedeniyle erkek ölüm istatistiklerinde Türkiye’nin Kuzey Kore’den sonra dünya listesinde ikinci sırada olduğu belirlenmiştir (The Tobacco Atlas, 2010). Bu sonuç değerlendirildiğinde tütün kullanımı Türkiye’de üzerinde önemle durulması gereken ciddi bir sorundur. Nargile kafelerin artmasıyla beraber nargile kullanımındaki artış gençlerin bağımlılık yapıcı maddelerden olan ve nargile içerisinde bulunan tütüne ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu da küresel bir tütün salgını olarak tanımlanmaktadır.

Kokulandırılmış ve aromalandırılmış tütünün su buharıyla bir şişeden geçirilerek kullanılması gençler arasında oldukça yaygınlaştırılmıştır. Bu şekilde nargile kullanımı popüler bir davranış olarak kabul görmeye başlamıştır. Nargileyi özendirici afişler,

nargile içmek için gösterişli mekânlar gençleri nargile içmeye özendirmekte ve gençlerin nargileye olan merakını artırarak kullanmaya teşvik etmektedir (Nakkash, Khalil ve Afifi, 2011). Nargilenin tütün ürünü olduğunun farkında olmadan deneyen bireylerde de bir süre sonra bağımlılık oluşmaktadır. Zamanla yoksunluk belirtileri ortaya çıkarak nargileye ve diğer tütün ürünlerini kullanmaya yönelik istek oluşmaktadır.

Yapılan pek çok araştırmada nargilenin diğer bağımlılık yapıcı maddelere geçiş aşamasında etkin rolü olduğu ve aynı zamanda sigara kullanımının kolaylaştırmada rol oynadığı belirlenmiştir (Sezer vd., 2018). Bu durumun sonucunda nargileye olan bağımlılık dışında nargile aracılığı ile bulaşan hastalıklar (ağız sağlığı, akciğer, diş ve diş eti sorunları vb.), aile ile olan ilişkilerde bozulmalar, nargile kullanımında otokontrol sağlayamama, maddi harcamaların artmasıyla ekonomik problemler, sosyal çevrenin baskısı ile nargile kullanımı gibi birçok sorun ortaya çıkmaktadır.

Nargile kullanımını özendirici tv-sosyal medya yayınları, nargileye yeni özellikler eklenerek gençler arasında çekiciliğinin artması gibi nedenlerle nargile kullanımı oldukça artmıştır (Nakkash, Khalil ve Afifi, 2011; Sezer vd., 2018). Daha önce nargile üzerinde yapılan çalışmalar oldukça azdır. Yapılan araştırmalarda ise nargilenin sağlığa verdiği zararlara ilişkin farkındalık, sigaranın verdiği zararlara ilişkin farkındalık ile kıyaslandığında daha düşük olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır. (Aktaş, Hıdıroğlu, Karavuş, 2018; Qasim vd., 2019)

Küresel olarak nargile kullanıcılarının sayısı yaklaşık 100 milyon kişi olmasına karşın, sigara içimi ile kıyaslandığında nargile ile ilgili daha az bilimsel çalışma bulunmaktadır. Alan yazın taramasında, Konya ilinde üniversite öğrencileri arasında nargile kullanımına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın nargilenin zararları konusunda farkındalık oluşturmaya, nargilenin bağımlılık yapıcı etkisine dikkat çekmesi, nargile kullanımının diğer bağımlılık yapıcı maddelere ulaşmayı kolaylaştırıcı bir rol oynaması konularında alana katkı sağlaması umulmaktadır. Ciddi problemlere neden olabilen nargile kullanımı olgusunda, savunmasız ve risk grubu olarak değerlendirilen üniversite öğrencileri ile çalışılması önemlidir.

1.4 Varsayımlar

1. Çalışmada elde edilen sonuçların nargile kullanan üniversite öğrencileri için genellenebileceği varsayılmıştır.
2. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının samimiyetle cevaplandığı varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorularla sınırlıdır.
2. Araştırmanın çalışma grubunu nargile kullanan üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Nargile: Tütün dumanının kullanım öncesi sudan geçtiği düzenekler için kullanılan genel bir terimdir. Kokulu tütünün bir şişeden geçirilerek kullanılan şekli olarak da bilinmektedir. Doğu kültürü ile ilişkili yüzyıllardır kullanılagelen geleneksel tütün kullanım yöntemi yanında, farklı kültürler ve bölgelerle ilişkili farklı isimler ve şekiller alan düzenekleri de içermektedir (Pıçak, 2010).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Bu bölümde, araştırmadaki temel kavramların açıklanmasına ve konu ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Tütün

2.1.1 Tütün Tanımı

Tütün patlıcangiller ailesinden olan bitkidir ve haz verici bitkiler kategorisinde (*Nicotiana tabacum*) yer almaktadır. Tütünün doğaya adaptasyon kabiliyeti yüksektir böylece farklı coğrafi şartlara iyi bir şekilde uyum sağlayabilir. Tütün sigara, puro, pipo gibi ürünlerin yapımında kullanılmaktadır (Şahin ve Taşlıgil, 2013).

Tütünde esas olan yaprağın kimyasal ve fiziki özellikleridir. Yaprağın kimyasal yapısında bulunan nikotin, total azot ve indirgen maddeler tütün mamullerinin üretiminde önem taşımaktadır. Yaprağın fiziki özellikleri deyince büyüklüğü, biçimi, dokusunun kalınlığı-inceliği, su tutma kabiliyeti (higroskopisite), sos ve koku alma özelliği ile yanma özelliği anlaşılmaktadır (Aksu, 1967; Otan ve Apti, 1989).

Tütünü diğer bitkilerinden farkı yapraklarında bulunan organik azotlu bir madde olan nikotindir. Kökte sentezlenen nikotin yapraklarda birikir. Nikotin, keyif verici ve alışkanlık yapıcı güçlü bir alkoloittir (Aksu, 1967; Otan ve Apti, 1989). Tütünün yapraklarında bulunan nikotin, tütünü diğer bitkilerin özelliklerinden ayıran en önemli farktır. (Şahin ve Taşlıgil, 2013).

2.1.2 Tütün Ürünleri

Tütün yaprağının tamamı ya da bir kısmı hammadde olarak işlenmektedir. Tütünün işlenmesinde, tütünü ürün haline getirerek içme, buruna çekme (enfiye), emme ya da çiğneme amaçlanmıştır. Bu şekilde kullanımı amaçlanan tüm ürünler tütün ürünü olarak adlandırılmaktadır. En yaygın tütün ürünü kullanım şekli sigaradır. Bunun dışında diğer tütün ürünleri nargile için kullanılacak tütün, sarmalık kıyılmış tütün, pipo, puro, enfiye ve çiğnemelik tütündür (Şahin ve Taşlıgil, 2013).

2.1.3 Tütün Kullanımı

Günümüzde olduğu gibi geçmişte de keşfetmeye ve öğrenmeye meraklı bireyler, çevrelerinde bulunan bazı bitkileri kullanarak bu bitkilerin ruhsal durumlarını etkilediği

sonucuna ulaşmışlardır. Tütün keşfedilen bu bitkilerin arasında yer almaktadır. Keyif alma ve bağımlılık, beyindeki ödül merkezinde aynı kimyasal süreçle gerçekleşmekte ve insan beyni keyif veren davranışları hızlı bir şekilde öğrenmektedir (Ak, Kesici, Yalçın ve Kavaklı, 2019). Keyif verici maddelere ulaşma ve kullanmak öğrenilmiş olması nedeniyle daha da kolaylaşmaktadır. Bitkilerin farklı hallerinin kullanımıyla başlayan süreçte insanların ihtiyaçları ve anlayışı da değişmiştir. Bu şekilde tütünün, kullanım alanları ve şekilleri değişerek tütün tüketimi giderek yaygınlaşmıştır.

Tütün yapraklarında 2500 civarında organik ve inorganik madde bulunurken sigara dumanında çoğunluğu toksik olmak üzere 4000 kadar madde bulunur. Tütün dumanındaki bağımlılıktan sorumlu olan temel madde nikotindir (Kanıt ve Keser, 2010).

Dünya Sağlık Örgütüne göre bağımlılık, maddeyi kullanma davranışının daha öncesinden daha önem verilen diğer davranışlara göre öncelik kazandığı, fizyolojik, davranışsal ve bilişsel olaylar ya da durumlar olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2015).

Türkçe'ye çevirisi yapılmış olan DSM (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı) IV' de tütün kullanımına ilişkin olarak "tütün bağımlılığı" ifadesi kullanılmaktayken DSM-V'te "tütün kullanım bozukluğu" şeklinde güncellenmiştir. ICD (Hastalıkların Ve Sağlık Sorunlarının Uluslararası Sınıflama Sistemi) 10'da ise "nikotin bağımlılığı" şeklinde yer almaktadır (Baker, Breslau, Covey ve Shiffman, 2012).

DSM- V tütün kullanım bozukluğu kriterlerine göre on iki aylık bir süre içinde, aşağıdakilerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sorunlu bir tütün kullanım örüntüsü:

1. Çoğu kez, istendiğinden daha büyük ölçüde ya da daha uzun süreli olarak tütün alınır.
2. Tütün kullanmayı bırakmak ya da denetim altında tutmak için sürekli bir istek ya da bir sonuç vermeyen çabalar vardır.
3. Tütün elde etmek, tütün kullanmak ya da yarattığı etkilerden kurtulmak için gerekli etkinliklere çok zaman ayrılır.
4. Tütün kullanmaya içinin gitmesi ya da tütün kullanmak için çok büyük bir istek duyma ya da kendini zorlanmış hissetme.

5. İşte, okulda ya da evdeki konumunun gereği olan başlıca yükümlülüklerini yerine getirememeye ile sonuçlanan, yineleyici tütün kullanımı (örn. işini engelleme).
6. Tütünün etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlar olmasına karşın tütün kullanımını sürdürme (örn. tütün kullanımıyla ilgili olarak başkalarıyla tartışmalara girme).
7. Tütün kullanımından ötürü önemli birtakım toplumsal, işle ilgili etkinliklerin ya da eğlenme-dinlenme etkinliklerinin bırakılması ya da azaltılması.
8. Yineleyici bir biçimde, tehlikeli olabilecek durumlarda tütün kullanma (örn. yatakta sigara içme).
9. Büyük bir olasılıkla tütünün neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici bedensel ya da ruhsal bir sorunu olduğu bilgisine karşın tütün kullanımı sürdürülür.
10. Aşağıdakilerden biriyle tanımlandığı üzere, dayanıklılık (tolerans) gelişmiş olması:
 - a. Esrikliği ya da istenen etkiyi sağlamak için belirgin olarak artan ölçülerde tütün kullanma gereksinimi.
 - b. Aynı ölçüde tütün kullanımının sürdürülmesine karşın belirgin olarak daha az etki sağlanması.
11. Aşağıdakilerden biriyle tanımlandığı üzere, yoksunluk gelişmiş olması:
 - a. Tütüne özgü yoksunluk sendromu.
 - b. Yoksunluk belirtilerinden kurtulmak ya da kaçınmak için tütün (ya da nikotin gibi yakından ilişkili bir madde) alınır.

DSM-V' e göre tütün yoksunluk ölçütleri

- A. En az birkaç hafta, her gün tütün kullanma.
- B. A tanı ölçütünde tanımlanan tütün kullanımının bırakılmasından ya da ölçüsünün azaltılmasından sonraki 24 saat içinde, aşağıdaki dört (ya da daha çok) belirti ya da bulgunun gelişmesi
 - Kolay kızma, engellenmişlik duygusu ya da öfke.
 - Bunaltı.
 - Odaklanma güçlüğü.
 - Yeme isteğinde artma.

- Huzursuzluk.
 - Çökkün duygudurum.
 - Uykusuzluk.
- C. B tanı ölçütündeki belirtiler ve bulgular klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.
- D. Bu belirtiler ve bulgular başka bir sağlık durumuna bağlanamaz ve esriklik ya da başka bir madde yoksunluğu da içinde olmak üzere, başka bir ruhsal bozuklukla daha iyi açıklanamaz.

Nikotin bağımlılığı DSM V’te tütün kullanım bozukluğu olarak ele alınmıştır. Tütün ürünlerinden en yaygın kullanım şekli sigaradır. Bunun dışında diğer tütün ürünleri olarak nargilelik tütün, sarmalık kıyılmış tütün, pipo, puro, enfiye ve çiğnemelik tütün örnekleri verilebilir (Şahin ve Taşlıgil, 2013).

Tütün kullanım bozukluğu sigara dışındaki diğer tütün ürünlerinin kullanımında da görülebilmektedir. Tütün kullanımında bir araç olan, son yıllarda kullanımı ve bilinirliği artmış olan nargile, tütün kullanım bozukluğuna yol açan temel etmenlerden biridir. Ayrıca yapılan diğer çalışmalarda da nargilenin bağımlılık yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. (Aslan, 2005; Hassoy vd., 2011; Maziak vd., 2004; Mzayek vd., 2012, Okdemir 2013).

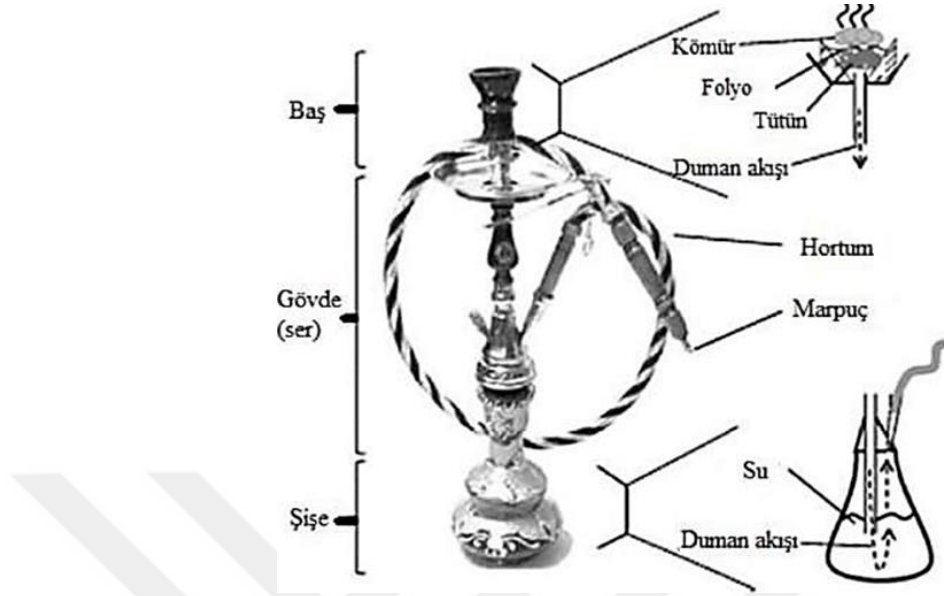
2.2 Nargile

2.2.1 Nargile Tanımı

Nargile, tütün dumanının kullanım öncesi sudan geçtiği düzenekler için kullanılan genel bir terimdir. Kokulu tütünün bir şişeden geçirilerek kullanılan şekli olarak da bilinmektedir. Nargile doğu kültürü ile ilişkili yüzyıllardır kullanılagelen geleneksel tütün kullanım yöntemi yanında, farklı kültürler ve bölgelerle ilişkili farklı isimler ve şekiller alan düzenekleri de içermektedir (Pıçak, 2010).

Klasik bir nargile dört unsurdan oluşur. Bunlar; tütünün yerleştirildiği ve genellikle bir köz ya da odun kömürü ile yakıldığı çukur bir hazne (baş), kısmen su ile dolu bir sürahi ya da duman haznesi (şişe), dumanı, lüle ile hazneyi birbirine bağlayan boru şeklindeki bir hat üzerinden suya taşıyan uzun gövde (ser) ve uç kısmında dumanın

hazneden çekilmesini sağlayan bir ağızlık (sipsi, imame) bulunan hortumdur (marpuç) (Akter, 2011).

Şekil 2. 1 Nargilenin Bölümleri, Kaynak: Yolcu Ağaç, 2020.

Nargilenin en önemli maddesi tütündür. Tömbeki olarak adlandırılan tütün, inceltildikten sonra nemli havlu serilip bir süre ıslanması için bekletilir. Islanmış tömbeki dikkatlice lüleye sarılır ve kullanmadan önce suyu sıkılarak rülelere, yani tütünün konduğu delikli tablaya yerleştirilir ve tütün, çelik şişlerin yardımıyla tam ortadan delinir. Rüleye yerleştirilen tömbeki, yine ıslatılmış ancak ikiye bölünmüş ve kalın damarları alınmış bir tütün yaprağıyla sarılır. Daha sonra sere yerleştirilerek kısa boylu bir meşe ağacı türü olan pırnal kömüründen elde edilmiş köz ile yakılır. Bu, klasik tömbeki türüdür (Okdemir, 2013).

Günümüzde Mısır'dan getirilen ve adına “bahri” veya “Arap tömbekisi” denilen bir tömbeki türü daha bulunmaktadır. Bunlar fermente edilmiş meyvelerden elde edilmekte ve bunlara özellikle gençler rağbet etmektedir. Bu tür tömbekiler; elma, nane, kayısı, çilek, muz, limon, ananas gibi yaklaşık yirmi çeşit keskin kokulu meyve veya bitkilerden yapılmakta, şişe bölümüne konulan su ise zaman zaman içilen tütün çeşidine göre değişebilmektedir (Akter, 2011; Knishkoway ve Amitai, 2005).

2.2.2 Nargilenin Tarihçesi

Tütünün kullanım şekillerinden biri olan nargile sözcüğünün kökeni, Farsça 'da “Hindistancevizi” anlamına gelen “nargil” sözcüğüdür. Hint kökenli bu buluş Araplar

tarafından “Şişa”, İranlılar tarafından “Kalyan” olarak adlandırılmıştır. Temel mantığı, “hindistancevizinin içini boşalttıktan sonra kabuğuna bir kamış sokarak hintkeneviri içmektir. Zaman içinde hindistancevizinin yerini kabak almıştır. İran ve Arap kültüründe cam, çini ve porselenden nargile gövdeleri yapılmıştır. Osmanlı, tütününü tanıdığı 16. yüzyıldan bu yana nargile kullanmaktadır. Son yıllara kadar yaşlıların kullandığı bir ürün olan nargileyi gençler arasında yaygınlaştırmak için çeşitli yöntemler denenmektedir. Günümüzde Mısır’dan getirilen ve adına “Bahri” veya “Arap Tömbekisi” denilen bir nargile tütününü türü daha vardır. Fermente edilmiş meyvelerden elde edilmekte ve özellikle gençler arasında rağbet görmektedir. Bu tür tömbekiler elma, nane, kayısı, çilek, muz, limon, ananas gibi keskin kokulu meyve veya bitkilerden yapılmaktadır (Yılmaz, 2006).

Nargile kullanımı Hindistan ve Pakistan ülkeleri ağırlıklı olmak üzere Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde 17. yüzyılda başlamış ve nargile yüzyıllar boyunca tüketilmiştir. Geçmiş yıllarda nargile kullanımı, daha ileri yaşlarda görülmekteyken 1990’lardan bu zamana Ortadoğu ve ABD ülkelerinin de içinde bulunduğu dünyanın çeşitli bölgelerinde genç yaş grubunda yaygınlaşmıştır (Ali ve Jawad, 2017; Ozouni Davaji vd., 2017). Dünya Sağlık Örgütünün verilerine göre nargile en sık Kuzey Afrika, Doğu Akdeniz bölgesi ve Güneydoğu Asya ülkelerinde tüketilmekteyken, Kuzey Amerika, Brezilya ve Avrupa ülkelerindeki gençler arasında da hızla yayılmaktadır (WHO, 2015).

Nargilenin Türkiye topraklarında 17. yüzyılda Osmanlı hanedanının doğu bölgesinden etkilenmesi ile kullanılmaya başlandığı tahmin edilmektedir. Türkiye’de de 1990’lı yıllardan itibaren nargilenin kullanımı artmıştır (Knishkowsky ve Amitai, 2005) Nargile kullanımı günümüzde küresel bir tütün salgını olarak da nitelendirilmektedir (Hassoy vd., 2011)

2.2.3 Nargilenin Yaygınlığı

Nargile kullanımının tüm dünyadaki yaygınlığı tam olarak bilinmemektedir, ancak özellikle gençler arasında nargile tüketiminin giderek artmakta olduğu gözlenmektedir (Knishkowsky ve Amitai, 2005). Küresel Gençlik Tütün Araştırması’na (KGTA) göre 16 Orta Doğu ülkesinde ergenler üzerinde yapılan araştırmada, 13-15 yaş aralığında nargile içme oranı % 6-36 olarak saptanmıştır (Maziak, 2011). Amerika’da erişkinlerde yapılan bir başka çalışmada nargile kullanım durumu % 5 ila 17 arasında

bulunmuştur (Ozouni Davaji vd., 2017). 2014 yılında Lübnan'da 3384 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada nargile içme sıklığı % 23, sigara içme sıklığı % 19,2 olarak belirlenmiştir (Salameh vd., 2014). Nargilenin kültürel olarak da çok yaygın olduğu Kuveyt, Suriye, Mısır ve Lübnan gibi Arap ülkelerinde yaşam boyu nargile içme oranlarının % 20 ila % 70'lere kadar arttığı bildirilmiştir (Knishkowsky ve Amitai, 2005; Maziak vd., 2005).

Son yıllarda Türkiye'de de nargile kullanımı artmıştır. Türkiye'de yapılan çalışmalarda nargilenin yaygınlığının arttığı görülmüştür. Korkmaz ve diğerleri (2013) yaptıkları çalışmada nargile içme oranı erkek öğrencilerde %37,5, kız öğrencilerde ise %17,2 olarak tespit edilmiştir. Sezer ve Pıçak'ın (2011) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, erkeklerin %41,6'sının, kadınların %20,2'sinin nargile kullandığı saptanmıştır. Poyrazoğlu ve diğerleri (2010), 645 tıp ve mühendislik fakültesi öğrencisi ile yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin %32,7 sinin nargile kullandıkları, nargile kullanma oranının kadınlarda %20,2, erkeklerde %41,6 olduğu görülmüştür.

2.2.4 Nargile Dumanının İçeriği

Nargile dumanının temelinde nikotin, katran ve ağır metaller (arsenik, krom, kurşun vb) olmak üzere 3 madde bulunmaktadır. Nargile kullanımı esnasında 30 saniye aralıklarla 3 saniye uzunluğunda çekilen her 100 nefeste, standart kullanıma göre 2.25 mg nikotin, 242 mg katran ve tek bir sigara içimine kıyasla çok daha yüksek oranda arsenik, krom ve kurşun gibi zararlı maddeler vücuda alınmaktadır (Shihadeh, 2003; Subaşı vd., 2005). Bir nargile içimi sonucunda alınan nikotin miktarı, 50 adet sigara içilmesiyle alınan nikotin miktarına eşittir (Subaşı vd., 2005; Aslan 2005; Küçükusta 2015).

Bitkisel nargilelerin duman içeriğine bakıldığında, nikotin içermese de aldehitler, CO ve katran da dahil olmak üzere potansiyel olarak zararlı diğer toksik maddelerin tümünü içerdiği görülmüştür (Ali ve Jawad, 2017). Bu sebeple, tütün maddesi içermeyen 'bitkisel' nargilelerin kullanımının insan sağlığı üzerinde tütün kullanılan nargileyle benzer etkiye neden olacağı düşünülmektedir (Ali ve Jawad, 2017).

2.2.5 Nargilenin Sağlığa Etkileri

Nargile kullanımı esnasında maruz kalınan yüksek duman hacmi bireylerin sağlığı açısından endişe vericidir. Nargile kullanan bireyler nargile kullanımı sırasında daha fazla miktarda dumana ve daha yüksek CO (karbonmonoksit) düzeylerine maruz kalmaktadırlar.

Tek bir nargile kullanımından sonra bile tükürük, idrar ve plazmada nikotin düzeyinin ciddi seviyelere ulaştığı ve bu anlamda inanılan aksine nargile kullanımının zararsız olmadığı ispatlanmıştır (Shafagoj, Mohammed ve Hadidi, 2002).

Sigara, puro, e-sigara gibi ürünlerin yanı sıra nikotin bağımlılığına götüren önemli bir faktör de nargile kullanımıdır (Çakmak, 2014; Hassoy vd., 2011). Nargile ile sigaranın içerisinde bulunan etmenler birbirine benzer olmakla beraber Pulcua ve McNeillb (2014) tarafından yapılan çalışmada nargile kullanıcılarının daha az sıklıkta nargile kullanımına bağlı olarak, diğer duman bileşenlerine sigaraya göre daha az düzeyde maruz kaldığı saptanmıştır. Ancak nargile ile alınan ortalama nefes sayısının sigara ile alınan nefes sayısına oranla on dört kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Araştırma sonucunda, nargile kullanım süresinin daha uzun olması ve nargilenin sigaraya göre daha yüksek duman hacmine sahip olması gibi etmenler nedeniyle nargilenin sigaraya göre daha zararlı olduğu belirlenmiştir.

Nikotin bağımlılığına neden olan nargilenin sağlık üzerine çok sayıda olumsuz etkisi vardır (Çakmak 2014). Araştırmalar nargile kullanımının; nikotin bağımlılığı, kalp damar sistemi hastalıkları ve kanser gibi önemli sorunlara yol açtığını göstermektedir (Çakmak, 2014; Poyrazoğlu vd., 2010). Nargile kullanımına bağlı enfeksiyon hastalıkların bulaşma riski de artmaktadır, tüberkülozun bulaşabileceği buna örnek olarak gösterilmiştir (Subaşı vd., 2005). Ayrıca yapılan çalışmalarda verem, sarılık, Aids'in nargile kullanımıyla bulaştığı sonuçlarına da ulaşılmıştır (Subaşı 2005; Poyrazoğlu vd.2010; Knishkowsy, Amitai 2005; Subaşı vd., 2005; Maziak vd., 2004).

Nargile kullanımını özendiren nargile sunumlarındaki meyve ve aromatik katkıları nargilenin içerisindeki toksin maddeleri gölgelemektedir (Okdemir, 2013), böylece daha çekici gelen nargile kullanımı insan sağlığını tehdit edici bir unsur olmaktadır.

2.2.6 Nargile Üzerine Yanlış Algılar

Nargile kullanımı ile ilgili hem gençler hem de yetişkinler arasında yanlış inanışlar mevcuttur. Gençler arasında nargilenin nikotin içeriğinin daha düşük olduğu için sigara içmekten daha az tehlikeli olduğu algısı yaygındır (Qasim vd., 2019). Oysaki sigara kullanımı yüksek nikotin alımına neden olmaktadır. Knishkowsky ve Amitai (2005), yaptıkları çalışmada nargile kullanımı ile ilgili diğer yanlış algılara ulaşmışlardır. Bunlar; nargile tütününde bulunan toksinlerin, borudaki su ile filtrelmesi, nargile dumanının daha az tahriş edici olması ve bu nedenle solunum yolu için daha az riskli olması, borudaki nemin bir sonucu olarak nargile kullanılan hava kanallarının tahriş olmaması, tütüne eklenen meyve ve aromatiklerin nargileyi sağlıklı bir seçim yapması gibi yanlış algılardır. Ancak nargile kullanımında nargile dumanı içinde bulunan toksin maddeler karbonmonoksit zehirlenmesine yol açabilmektedir (Işıkoğlu, 2018).

Genel olan farklı bir yanlış düşünce ise nargile tüketicileri arasında, günlük olarak içilmemesi şartıyla arada sırada nargile içtiklerinde muhtemel bir negatif durumu bir daha yaşamayacak olduklarına kendilerini inandırmalarıdır (Shihadeh vd., 2015). Fakat nargile içen insanlar genelde 45 ile 60 dakika suresince içim yapma evresinde fazla sayıda zehirli maddeyi kapsayan nargile dumanını soluduklarında, belirli aralıklarla nargileyi içseler dahi zarar görebilirler.

2.3 Nargile Kullanımı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

2.3.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Yolcu-Ağaç (2020), ergenlerde nargile kullanımıyla ilgili faktörlerin belirlenmesi, nargilenin sağlık etkileri ile ilgili bilgi düzeyleri, nargile bağımlılık algısı, sosyal kabulü ve nargile algısını etkileyen faktörlerin irdelenmesi amacıyla 12-18 yaş arası 400 ergen ile çalışmıştır. Yaşın ilerlemesi, sigara kullanımı, babanın sigara ve nargile, öğretmen nargile, arkadaşın sigara ve nargile kullanımı nargile kullanım sıklığını artırmaktadır. Yaşın küçük olması, sigara kullanmak, nargileyi hiç kullanmamış olmak, nargilenin bağımlılık yapacağı düşüncesini artırmaktadır. Ayrıca sigara ve nargileyi hiç kullanmamak, yaşın küçük olması, sağlıklı beslendiğini düşünüyor olmak, babanın sigara, öğretmen nargile arkadaşların sigara, nargile ve diğer tütün ürünlerini kullanmıyor olması nargilenin sosyal kabul algısını olumlu etkilemektedir. Nargilenin bağımlılık yapmayacağını düşünenlerde nargileyi kabul

edilebilir olarak görme sıklığı anlamlı olarak yüksek saptanmıştır. Nargile içmeyi kabul edilemez gören ergenlerin, nargilenin kanser yapıcı maddeler içerdiği konusunda daha bilgili olduğu saptanmıştır. Nargilenin toplumdaki kabul edilebilirliğini etkileyen faktörlerin etki kuvvetleri ile ilgili; yaştaki bir birimlik artışın, nargile içmeyi kabul edilebilir görme oranını 1,68 kat, öğretmeninin nargile içtiğini biliyor olmanın nargile içmeyi kabul edilebilir olarak görmeyi 2,05 kat artırdığı, ergenin hayatının bir döneminde en az bir kere nargile içmiş olmasının nargile içimini kabul edilebilir görmeyi 10,14 kat artırdığı saptanmıştır.

Zor (2020), tıp fakültesi öğrencilerinde nargile kullanımı ve tercih nedenlerini araştırmak için yaptığı çalışmasına 978 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bu öğrencilerin %70,8'i nargile içmediğini söylerken, %13,2'si içtiğini, %16,1'i bazen içtiğini söylemiştir. Yılda birkaç kez nargile içen, nargile içmek için kafeleri tercih eden ve nargileyi aromalı içmeyi tercih eden öğrenci sayısı çoğunlukta olduğu bulunmuştur. Öğrenciler ortam, arkadaş ortamı ve zevk için nargileyi tercih ederken, arkadaş etkisi, hoşla gitme nedeniyle ve merak ettikleri için nargile başladıkları araştırma sonuçlarına yansımıştır. Öğrencilerin yarısında fazlasının nargile içmeyi bırakmayı düşünmedikleri ve ailelerinin nargile kullandıklarını bilmeyenlerin sayısının fazla olduğu belirtilmiştir. Nargilenin zararlı olduğunu söyleyen öğrencilerin sayısı yüksek oranlardayken %57,5'i nargilenin sigaradan daha zararlı olduğunu ve daha da fazlası nargilenin bağımlılık yaptığını ifade etmişlerdir. Araştırmada nargile ve sigara karşılaştırmasında, sigara içenlerin nargile içme oranı yüksek saptanırken, sigara içilen yıl sayısı ve günlük içilen sigara miktarı arttıkça nargile içme oranının artması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışmada nargilenin içindeki aroma, nargile içiminde bir tercih unsuru olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada nargilenin de bir tütün ürünü olduğu ve bağımlılık yaptığı sonucuna dikkat çekilmiş nargilenin gençler arasında içilme oranı arttığı için, özellikle ailelerin ve toplumun, nargilenin vermiş olduğu zararlar hakkındaki bilgilendirilmeleri ve bu konuda farkındalığının artırılmasının üzerinde durulmuştur.

Dağlı ve Demirezen (2020), nargile kullanımı hakkında güncel bilgileri toparlamak, bilimsel araştırmalara rehberlik etmek ve kamu politikasını teşvik etmek amacıyla kapsamlı bir inceleme yapmayı amaçladıkları çalışmada nargile kullanımının hızlı yayılımını, nargilenin özellikle üniversite çevrelerinde bu kadar hızlı yayılmasının

toplumsal sebeplerini gözden geçirmişlerdir. Nargileye erişimde, sağlık uyarı etiketlemesinde, internetten satışlar ile reklam ve promosyonlardaki kuralsızlık ve denetim eksiklikleri incelenmiştir. Buna göre nargile kullanımının gençlerin biyopsikososyal sağlığına zarar verebileceği belirtilmiştir ve bağımlılık oluşturabileceği gerçeğinden hareketle, mevcut durum ve önerilerle bir politika önerisi sunmuşlardır. Nargile kullanımı sürecinde arz ve talep ile mücadele etme politikası önerilmiştir. Dünyada nargile kullanımının hızlı yayılımını, nargilenin kadınlar ve gençler arasında ve özellikle üniversite çevrelerinde bu kadar hızlı yayılmasını çocuklar ve gençler üzerindeki sağlık riskleri değerlendirildiğinde ve aromatik şekilde servis edilerek masum bir eğlence aracına dönüştürüldüğü bağımlılığa giden bir kapı görevi gördüğü değerlendirilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmada nargilenin ve sunumunun yapıldığı işletmelerin oluşturduğu sağlık sorunları tartışılmış, nargileye erişimde, sağlık uyarı etiketlemesinde, internetten satışlar ile reklam ve promosyonlardaki kuralsızlık ve denetim eksiklikleri incelenmiştir.

Bostancı ve diğerleri (2020), gençler arasında nargile kullanımının demografik özelliklerini ve nefesle içe çekilen karbon monoksit düzeyleri üzerine etkisini araştırmak amacıyla nargile kafede 59 katılımcının demografik özellikleri, nargile kullanımı öncesi ve kullanımdan bir saat sonra nefesle içe çekilen karbon monoksit düzeyleri ölçülmüştür. Nargile kullanımının en yaygın nedenini sosyalleşme olarak tespit etmişlerdir. Nargile içenlerin %47 sinin aynı zamanda sigara kullandığı belirlenmiştir. Erkeklerde ve sigara içenlerde nargile kullanımı öncesinde ortalama nefesle içe çekilen karbon monoksit değerleri daha yüksek bulunmuştur. Nargile kullanım süresi ile nargile kullanımı öncesi ve sonrası nefesle içe çekilen karbon monoksit düzeyleri arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Günlük sigara kullanım sayısı ile nargile kullanımı sonrası nefesle içe çekilen karbon monoksit düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu araştırmaya göre Ankara'da nargile kullanan gençlerin yaklaşık yarısı aynı zamanda sigara kullanmakta, çoğunluğu öğrenci veya işsiz olmakla beraber nargile kullanımı sosyal bir olay olarak algılanmaktadır. Erkeklerin, sigara kullanması, uzun yıllardır nargile kullanması, daha yüksek ortalama nefesle içe çekilen karbon monoksit düzeyleri ile ilişkilidir.

Çerik (2019), üniversite öğrencilerinin nargile içme profilleri ve nargilenin sağlığa olan etkilerine yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla 625 üniversite öğrencisi

ile yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin %40'ının yaşamı boyunca toplam 100 adet (5 paket) sigara içtiği, %37,3'ünün halen sigara kullandığı ve %32,2'sinin nargile kullandığını erkeklerde nargile kullanımının kadınlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Nargile kullanmayanların nargilenin sağlığa olan etkilerine yönelik algı ölçümünden aldıkları puan ortalamalarının, nargile kullananların puan ortalamalarından yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır.

Özkan ve Sarılı (2019), nargile kullanımında riskler, tehditler ve önleyici yaklaşımları incelemek amacıyla yaptığı çalışmada ıslak tütün olan nargile kullanımı Türkiye'de genellikle daha çok gençler tarafından tercih edilerek popülerliğinin arttığını belirtmiştir. Yaptığı çalışmada yüksek yoğunlukta ağır metaller, karbon monoksit, katran ve nikotin nargile dumanında bulunduğunu belirtmiştir. Tek bir nargile içimi süresince bir nargile kullanıcısı ortalama 0.15 -1.0 litre arasında dumanı nefesle içtiği ve bu çekilen duman miktarının bir sigara içimindeki yaklaşık 100 misline denk geldiği saptanmıştır. Nargile kullanımının çeşitli hastalıklar ile ilişkili olduğunu belirtilmiş, nargile kullanımı kalp damar hastalıkları, enfeksiyon, solunum hastalıkları, akciğer kanseri ve nikotin bağımlılığı ile ilişkilendirilmiştir.

Aktaş, Hıdıroğlu ve Karavuş (2018), üniversite öğrencilerinin nargile içme konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını araştırmak amacıyla 156 öğrenci ile çalışmışlardır. Güzel sanatlar fakültesinde okuyan öğrencilerde nargile kullanım oranı tıp fakültesinde okuyan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilere nargile kullanmaya başlamalarındaki etken sorulduğunda; merak ettiği ve arkadaşlarından etkilendiği için, aromanın tadından hoşlandığı için ve sosyal ortama uyum nedeniyle nargile kullandıkları bulunmuştur. Nargile kullanan öğrencilerin %91 i aromalı nargile kullanmayı tercih ettiklerini bildirmişler, aromalı nargile ile ilgili oldukça yüksek bir oran belirlenmiştir. Nargile kullanmak hastalık bulaştırır diyenlerin nargile kullanım oranı bulaştırmaz diyenlere göre düşük bulunmuştur. Nargile kullanmak sigaradan daha az zararlıdır diye belirten öğrencilerde nargile kullanma oranı yüksek bulunmuştur.

Sezer ve diğerleri (2018), üniversite öğrencilerinin tütün ürünlerini kullanma durumları ile bu konudaki algı ve tutumlarının tanımlanması ve ilk denemeyi sigara veya nargileyle yapma ile kullanıcıya dönüşme arasındaki ilişki incelenmesini amaçlamışlardır. Araştırmada 354 öğrenci ile çalışmışlardır. Yapılan çalışmaya göre

tütün ürünü halen kullanım oranı erkek öğrencilerde kız öğrencilerden yüksek bulunmuştur, son otuz günde en az bir kez herhangi bir tütün ürün kullanma oranı da erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Herhangi bir tütün ürününü yaşam boyu en az bir kez denemiş olma oranı erkeklerde, kızlardan daha fazla saptanmıştır. İlk denemelerin yarısı sigara ile diğer yarısı nargile ile olmuştur. Kızlarda en çok ilk denenen ürün nargiledir. İlk denenen ürünün sigara veya nargile olması ile kullanıcıya dönüşme arasında bir ilişki bulunamamıştır. Hangi ürün ile ilk denemesini yapmış olursa olsunlar bir kez denemiş olanların önemli bir bölümü kullanıcı olarak saptanmıştır. Öğrencilerin kafeye gitme sıklığı ile tütün ürünü kullanıcısı olmaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Nargile içmeyi çekici kılan nedenler olarak en çok, “tadı, kokusu, aroması” ve “kafede sosyal atmosfer, arkadaşlarla birliktelik” ifade edilmiştir. Nargilenin ilk denemelere sigara kadar aracılık ettiği saptanmıştır. Bu ürünleri bir kez denemiş olanlar, ilk denemeyi hangi ürünle yapmış olurlarsa olsunlar aynı düzeyde kullanıcıya dönüşmekte ve sonunda sigara kullanıcısı olmaktadır.

Çimen’in (2016), yaptığı çalışmada kafe ve çay bahçelerinde tüketilen nargilelerdeki tüberküloz varlığının araştırılması amaçlanmıştır. Nargile tüketilen kafe ve çay bahçeleri belirlenerek 250 nargileden örnek alınmış, 250 örneğin 9 unda aside dirençli bakteri saptanmıştır. L-J’de 27, otomatize sistemde 75 örnekte tüberküloz dışı mikrobakteri izole edilmiştir. Örneklerin 24’ünde hem L-J hem de otomatize sistemde üreme oldu. 250 örneğin 78 ’inde tüberküloz dışı mikobakteri izole edilirken hiçbirinde tüberküloz kompleks izole edilmemiştir. İzole edilen tüberküloz dışı mikobakteri kökenlerinin nargile içine konulan musluk sularında olabileceği ya da nargile kullanımı sırasında hasta olan kişilerden suya geçebileceği düşünülmüştür. Nargile ile bulaşabilecek tüberküloz başta olmak üzere birçok enfeksiyon hastalığı etkeni yanında son yıllarda giderek artan oranda hastalıklara sebep olan tüberküloz dışı mikobakterilerin çalışmada izole edilmesi sebebi ile nargile tüketimi sakıncalı bulunmuştur. Bunlar aynı ağızlık kullanılmazsa bile haznedeki su değiştirilmeden özellikle enfeksiyona açık kişilerin nargileyi kullanması ile bu kişilerde enfeksiyona yol açabileceği ifade edilmiştir.

Zengin (2015),ergenlerin olumsuz risk alma davranışlarının ve nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarının belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 858 öğrenci ile yaptığı çalışmada, ergenlerin nargilenin sağlığa etkileri algı ölçeği

puanları ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin nargilenin sağlığa etkileri algı ölçeği puanlarının erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sigara içen ve nargile kullanan ergenlerin risk alma davranışlarının yüksek olmasına karşın nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarının düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmada ergenlerin nargilenin sağlığa etkileri ile algıları arttıkça riskli davranışlara eğilimlerinin azaldığı tespit edilmiştir.

Çakmak (2014), adolesanlar üzerinde nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algıları belirlemeye yönelik araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda adolesanların yaş grupları, devam ettikleri sınıf, bir işte çalışma durumları ve aile ile birlikte yaşamalarının nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarını etkilemediği görülmüştür. Cinsiyetleri ile nargilenin sağlığa etkileri algı ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, kızların ölçek toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca adolesanların nargile ve sigara kullanma durumları ile ölçekten aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında nargile ve sigara kullanmayan öğrencilerin kullananlara göre nargilenin sağlığa etkileri algı ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Pulcu ve McNeillb (2014), nargile ve sigara içim şekillerinin ve maruz kalım oranlarının karşılaştırılması amacıyla yaptıkları çalışmada 20 nargile ve 110 sigara kullanan bireyler ile çalışılmıştır. Araştırmada nargile ve sigara içicileri benzer protokollerle takip edilerek, iki kez laboratuvar testine tabi tutulmuş, içim dinamikleri ve nefeslerindeki karbon monoksit (CO) oranının yanı sıra tükürük ve idrar örneklerinde ölçümler yapılmıştır. Ortalama olarak, her bir nargile içiminde solunan duman hacmi sigara içicilerine göre 20 kat daha fazla olduğu, nargile içicilerinde sigara içicilerine kıyasla nargile içimini takiben anlamlı olarak daha fazla karbon monoksit artışı görülmüştür. Nargile kullanan bireyler daha fazla miktarda dumana ve daha yüksek karbon monoksit düzeylerine maruz kalmaktadır. Yapılan araştırmada nargilenin kullanıcılar tarafından rapor edilen daha az sıklıkta içimine bağlı olarak, kullanıcıların diğer duman bileşenlerine sigaraya göre daha az düzeyde maruz kaldığı gözlenmiştir.

Özcebe ve diğerleri (2014), nargile kullanım yaygınlığı birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında yaygınlığını belirlemek, nargile kullanımı ile ilgili sosyodemografik faktörleri incelemek ve koruyucu önlemlere yönelik uygulanabilir programlara katkıda

bulunmak amacıyla yaptıkları çalışmada 5221 üniversite öğrencisine ulaşmışlardır. Bu çalışmaya göre nargile kullanımının, gençler arasında sigara kullanımı gibi bir davranışa dönüştüğü, nargile kullanma oranının özellikle sosyoekonomik durumları diğerlerinden daha iyi olan gençler arasında daha yaygın olduğuna ulaşılmıştır.

Okdemir (2013), nargile içimine bağlı karboksihemoglobin (COHB) seviyelerinin değerlendirilmesi amacıyla 50 gönüllünün açık havada nargile tüketerek ölçümlerinin yapıldığı çalışmada gönüllülerin 1 saatlik nargile içimi sonrasındaki cohb seviyeleri istatistiksel anlamlı yüksek bulunmuştur. Tespit edilen değerler arasında %30 gibi ciddi yüksek değerler de bulunmuştur. Aynı zamanda ölçülen kan basıncı ve nabız değerleri de yüksek olarak tespit edilmiştir. Nargile içimi sonrası %51.1 gönüllüde karbonmonoksit (CO) zehirlenmesi sigara içenlerde sigara içmeyenlere göre daha az oranda tespit edilmiştir. Baş ağrısı ve mide bulantısı semptomlarının ortaya çıktığı görülmüştür. Tek bir nargile içimi ile karboksihemoglobin (COHB) değerleri %300 artış gösterdiği bilinmektedir.

Hassoy ve diğerleri (2011), sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinde sigara, nargile, sarma tütün kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve öğrencilerin sigara, nargile, sarma tütüne başlama ve sürdürme konusundaki görüşlerinin incelenmesi amacıyla 151 öğrenci ile çalışma yapmışlardır. Nargile içme riski alkol kullananlarda (7,8 kat) ve sigara içenlerde (7,1 kat) daha fazla olduğu saptanmıştır. Nargile içen ve içmeyenler sosyodemografik özelliklere göre incelenmiş, cinsiyet, baba eğitimi, sık görüşülen arkadaşların sigara kullanma durumu, alkol kullanım sıklığı nargile içmeyle ilişkili bulunmuştur. Erkek öğrenciler arasında, baba eğitim düzeyi ortaokul ve üzeri olanlarda nargile içmenin denenmesi anlamlı derecede daha fazla olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmada Nargile kullanımının cinsiyete göre fark göstermemesi dikkat çekici bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak nargilenin kızlar açısından sigaradan daha kabul edilebilir algılanması olarak gösterilmiştir.

Erbaydar ve diğerleri (2010), nargile kullanıcıları arasında bilgi davranış ve sağlık riski algılarını incelemek amacıyla 460 nargile kafe müşterisi ile yaptıkları çalışmada ortalama nargile kullanım süresi 27 ay olarak belirlenmiştir. Nargile kullanıcıların büyük çoğunluğunun aynı zamanda sigarada kullandığı belirtilmiştir. Nargile kullanımının nedenleri araştırıldığında arkadaş etkisi, merak ve ailede nargile tüketen bireylerin olması kategorileri öne çıkmıştır. Katılımcıların yarısında aile

üyelerinin de nargile kullandığı saptanmıştır. Nargile kullanıcıları nargile kullanımında genellikle aromatik nargile tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Nargile kullananların %50.1 i nargile kullanmanın bağımlılık yapmadığını belirtirken % 15.3'ünün nargilenin bağımlılık yaratan özellikler hakkında hiçbir fikre sahip olmadığı görülmüştür. Nargile kullananların çoğunun nargile kullanımı bırakma niyetinin olmadığı saptanmıştır. Nargile kullanıcıları sigarayı, nargileye oranla sağlığa daha zararlı buldukları belirlenmiştir.

Subaşı ve diğerleri (2005), kişilerin nargile içme nedenlerinin, nargile içmeye başlama yaşının, nargile içimi konusundaki bazı bilgi, tutum ve davranışların belirlenmesi amacıyla 273 katılımcı ile yaptıkları çalışmada nargile içen kişilerin yarısından çoğunun 18-24 yaş grubunda olduğunu, grubun yaş ortalamasının 23 olduğunu saptamışlardır. Katılımcıların %70 inin son iki yıl içinde nargile içmeye başladıklarını, nargile içmeye başlamakta merak ve arkadaş etkisinin etkili olduğunu belirlemişlerdir. Katılımcıların yaklaşık yarısının nargilenin sağlığa zararlı olduğunu bilmesine rağmen tüketmeye devam etmeleri dikkat çekici bulunmuştur. Katılımcıların yarısından fazlası nargilenin bağımlılık yapmadığını ifade etmiş %90 ı ise nargileyi bırakma niyetinde olmadıklarını vurgulamışlardır. Katılımcıların yarısından fazlasının sigara kullanıcısı olduğu saptanmıştır.

2.3.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Qasim ve diğerleri (2019), nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunun yanlış algılanması ve farklı ama "çekici" tatların mevcudiyeti gençler arasında nargile kullanımının artmasının ana nedenleri arasında sayılmıştır. Nargile sigaradan daha az zararlı olarak bilinse de nargile kullanıcıları sigara kullanıcıları ile aynı toksin bileşiklere maruz kaldığı ifade edilmiştir. Ancak önemli ölçüde daha yüksek seviyelerde alınan bu toksin bileşiklerin sağlığı daha şiddetli olarak olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Nargile kullanıcıları enfeksiyon, kanser, akciğer hastalığı ve diğer tıbbi durumlar açısından risk altındadır. Geleneksel sigaralarla örtüşen toksin / kimyasal profil nedeniyle, nargile dumanının kardiyovasküler sistemine etkilerinin geleneksel sigaralar ile karşılaştırılabilir olduğu düşünülmektedir. Tütünün türüne bağlı olarak nargile içindeki seviyeleri son derece değişken olan nikotinin, tütün bağımlılığına kaynak olarak gösterilebileceği ifade edilmiştir. Daha yüksek nefesle vücuda daha fazla toksin bileşen alınması ile kardiyovasküler sisteme zarar vermektedir.

Roman ve diğerleri (2019), nargile kullanan ve kullanmayan bireyler arasında aile işleyişi ve memnuniyet düzeylerini karşılaştırmak amacıyla 1193 birey üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin %33'ü nargile kullanmaktadır. Araştırmada nargileye başlama yaşı ortalama 16,5'tir. Nargile kullanıcılarının %28'i nargileyi bir sosyalleşme aracı olarak kullandığını belirtmiştir. Araştırma bulgularında nargile kullanıcısı olan ailelerin olmayanlara göre daha az uyum, ifade etme özgürlüğü ve aile memnuniyetini gösterdiği ayrıca daha fazla çatışma ve izin verme davranışı geliştirdikleri bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinde alkol ve esrar gibi zararlı maddelerin kullanıldığı bulunmuştur. Ailelerde nargilenin zararlı etkilerine olan bilinç %65 oranında saptanmıştır, katılımcıların %30'unda nargile alkolle beraber kullanılmakta olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %72'si nargileyi en çok partilerde kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %17'si nargile kullanımı esnasında 2-6 yaş arası çocukların da ortamda bulunduklarını ve böylece %3 oranında 2-6 yaş arası çocukların dolaylı yollardan nargile kullandıkları tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada çoğunluğun nargile kullandığını belirtmesine rağmen aile tarafından kullanımın kabul edilmediğini belirtmişlerdir.

Bhatnagar ve diğerleri (2019), nargile kullanımının kardiyovasküler hastalıklarda bir risk faktörü olup olmadığını araştırdıkları çalışmada, nargile kullanmanın kalp atış hızını, kan basıncının düzenini, vücudun kan basıncı duyarlılığını, doku oksijenasyonunu ve damar fonksiyonunu kısa vadede etkilediğine dair kanıtlar sunmuştur. Uzun süreli nargile kullanımı damar tıkanıklığı (kroner arter) için artan bir risk faktörü olduğu ifade edilmiştir. Sigara dumanında bulunan bazı zararlı veya potansiyel olarak zararlı maddeler, genellikle sigara dumanında bulunanlardan daha yüksek seviyelerde, nargile dumanında da bulunduğu ve nargile kullanıcılarının, sigara içmeyenlere göre sigara içmeye başlama risklerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Çalışmada nargilenin tasarımı ve çalışması tanımlanmış, nargile dumanında zararlı ve potansiyel olarak zararlı bileşenleri gösterilmiş, nargile kullanımının kardiyovasküler riskleri belgelenmiş, nargile kullanımını bırakma konusundaki mevcut yaklaşımlar gözden geçirilmiş ve sağlık hizmetlerine rehberlik sunulmuştur.

Hawari ve diğerleri (2019), nargile kullanan, sigara kullanan ve her iki tütün ürününü de kullanmayan genç yetişkinler arasında solunum sağlığı ve yaşam kalitelerini karşılaştırmak amacıyla yaptıkları çalışmada tütün ürünleri kullanan grubun çoğunlukla

erkek olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmada bildirilen solunum sayısı nargile ve sigara kullanımında yüksek bulunmuştur. Her iki ürünü de kullanmayan kişilerde solunumun normal ve normale yakın olduğu bildirilmiştir. Çevre maruziyetleri, vücut kitle endeksi ve fiziksel aktivite gibi değişkenlerin kontrol altına alındığı durumlarda nargile ve sigara kullananların bu ürünleri kullanmayanlara göre önemli ölçüde yüksek solunum semptomu sergiledikleri belirlenmiştir. (solunum semptom oranı nargile kullanıcılarında 1,6 sigara kullanıcılarında 1,9 oranında daha fazla) Araştırmada nargile ve sigara kullanan genç yetişkinlerin yaşlarına rağmen solunum yolu hastalıklarına açık oldukları vurgulanmıştır.

Anbarlouei ve diğerleri (2018), sigara, nargile kullanımı ve benlik saygısının lise öğrencileri arasında iletişim becerileri ile ilişkisini araştırmak amacıyla 14-17 yaş arası 1321 lise öğrencisi ile yaptıkları çalışmada benlik saygısının sigara içmenin aşamaları ile ilişkili olduğu ancak benlik saygısı ve nargile içimi arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Lise öğrencilerinin iletişim becerilerinin hem sigara hem de nargile ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Abudayyeh ve diğerleri (2018), yaptıkları çalışmada yetişkin nargile kullanımının toplum ve madde kullanımı ile ilişkilerini araştırmışlardır. Araştırmaya katılanların %20 si şimdiye kadar nargile kullanmamıştır, %2'si ise son 30 gün içinde nargile kullanmıştır. Kullanıcı olanlar nargile kullanmayanlar ile karşılaştırıldığında, 30 günlük nargile kullanıcılarının önemli ölçüde büyük bir kısmının e-sigara, tütün ve madde kullanmaya başladığı belirtilmiştir. Son 30 günlük nargile kullanıcılarının %80'ninde, nargile kullanan en az bir yakın arkadaş olduğu tespit edilmiştir. %35'i kendini antisosyal ve ara sıra nargile kullanan olarak tanımlamıştır. Şimdiye kadar nargile kullanan bireylerde eşzamanlı tütün, e-sigara ve madde kullanımı gözlenmiştir. Ayrıca akranlarla nargile kullanımı sosyalleşme ve ara sıra nargile kullanma ifadeleri ile ilişkilendirilmiştir. Seyrek nargile kullanımlarının bile kullanıcıları sağlık risklerine maruz bıraktığı savunulmuştur.

Lipkus ve Mays (2018), genç yetişkinlerde nargile kullanan ve kullanmayanlar arasında zarar inançlarının ve risk algılarının karşılaştırılması amacıyla 247 nargile kullanan 418 nargile kullanmayan bireyler ile çalışma yapmışlardır. Ayda bir veya iki kez nargile tütünü içmek bağımlılığa yol açabilir, nargile kullanırken tüketilen tütün kansere ya da ciddi sağlık sonuçlarına neden olabilir, nargile tütünü içmenin sağlık

riskleri aşırı abartılmıştır gibi inançlar nargile kullanan ve kullanmayanlar arasında farklılık göstermiştir. Nargile kullanan bireyler nargilenin zararlarını göz ardı etmişlerdir. Bu araştırmada nargile kullanan bireyler kullanıcı olmayan bireylere göre nargileyi güvenli olarak gösteren inançların varlığını onaylamışlardır. Bu inançların birçoğu nargilenin zararları ile önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur. Nargile kullanmayanların nargile kullanma isteği ile nargile kullananların nargileyi bırakma isteği arasında düşük düzeyde ilişki gözlenmiştir.

Brikmanis ve Doran (2017), genç yetişkinler arasında sigara kullanan ve kullanmayan bireylerin stresi düzenlemek için nargile kullanıp kullanmadığını inceleme amacıyla yaptıkları çalışmada algılanan stresin ve daha fazla stresli yaşam olaylarının son nargile kullanımının olasılığını ve sıklığını tahmin etmek amaçlanmıştır. Katılımcıların %31 i son 14 gün içinde nargile kullandığını bildirmiştir. Tam zamanlı okula devam eden öğrencilerin son zamanlarda nargile kullanma olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Daha stresli yaşam olayları yaşayan bireylerin daha sık alkol ve nargile kullanıma olasılığının arttığı öngörülmüştür. Algılanan stres nargile kullanımı ile ilişkili olmadığı belirtilmiş, stresli yaşam olaylarına karşın nargile kullanım sıklığının arttığı belirtilmiştir.

Aboaziza ve Eissenberg (2015), nargilenin nikotin, tütün bağımlılığını desteklediğine dair kanıtları var mı sorusuna cevap aradıkları çalışmada, nargilenin bağımlılık yapıcı etkisi olduğunu diğer çalışmalar ile desteklemişlerdir. Nargileyi ICD 10 ölçütleri altında değerlendirmişlerdir. Nargilenin, nikotin / tütün bağımlılığını desteklediği savunulmuş, bunun nedeni olarak nikotinin bağımlılık yaptığına kanıtlar göstererek, nargile kullanımında tütün ile beraber alınan nikotinin nefesle beraber alınmasın vurgu yapmışlardır. Ayrıca bazı nargile kullanan bireylerin nargileden kaçındıklarında yoksunluk yaşadıkları, nargileye erişmek için davranışlarını değiştirdikleri saptanmıştır. Nargileyi kullanmamak ya da kullanımını bırakmak için motive olsalar dahi nargileyi bırakmakta zorluk yaşadıkları belirtilmiştir.

Karimy ve diğerleri (2013), yaptıkları çalışmada yaş ortalamaları 17 olan 380 İranlı erkek ergen arasında reddetme öz yeterlik, benlik saygısı, sigara reddetme becerileri ve nargile kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada nargile kullanımının nedenleri arasında arkadaş ortamı, nargile kullanmanın normal olduğu düşüncesi, olgunlaşma hissi, merak etme, keyif alma, ebeveynleri rol model alma, boş

zamanlarda rahatlama hissi ve daha havalı görünme arzusu olarak sıralanmıştır. Nargile kullananların daha fazla arkadaş çevresi olduğu gözlenmiştir. Ebeveynleri ayrılmış olan bireylerin beraber olanlara göre daha fazla nargile tükettiği belirtilmiştir. Araştırma sonucunda nargile kullanmayanlar için ortalama tutum, benlik saygısı, öz yeterlik, sigara reddetme becerisi ve bilgi puanı, eskiden nargile kullanan ve mevcut nargile kullanan gruplardan daha yüksek bulunmuştur. Öz-yeterlik nargile kullanımının en güçlü belirleyicisi olarak gösterilmiştir.

Nakkash ve diğerleri (2011), nargile tüketiminin artması nedeniyle bu tüketimin artış sebeplerini belirleyebilmek amacıyla Lübnan'da 25 kişi ile yüzeysel ve 9 kişi ile derinlemesine yaptıkları çalışmada önemli kategorilere ulaşmışlardır. Nargile kullanımının artmasını, nargile kullanımının uygunluğu, tasarımdaki yenilikler, nargilenin duyuşal nitelikleri, medya etkisi ve politika temalarını belirlemişlerdir. Erkekler ve kadınlarda eşit olarak tadı, kokusu, duman görüntüsü ve kabarcıklı sesler, süslü şişelerde olması gibi duyuşal niteliklerle nargile kullanma motivasyonun arttığı saptanmıştır. Nargilenin evde temini, satın alınabilirliği daha çok kadınlarda ve büyük yaş kategorilerinde görülmüştür. Nargile aparatının tasarımlarında yenilikler ve tütün aromalarındaki sürekli yenilikler nargile pazarlama potansiyelini artırdığı saptanmıştır. Yapılan araştırmaya katılan hem erkek hem de kadınlar, nargile kullanan kullanmayan genç yaş grupları medyanın etkisine dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar tütün kontrol politikalarının hükümet tarafından belirlenmesini ve tüm tütün kullanım biçimlerinin özellikle de nargile kullanımının devlet eliyle sınırlandırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Berg ve diğerleri (2011), nargile kullanan üniversite öğrencilerinin sağlık riski ve psikososyal faktörlerin incelendiği çalışmada üniversite öğrencileri arasında nargile kullanan öğrencilerin nargile kullanmayan öğrencilere göre daha küçük yaşlarda olduğu, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Nargile kullanan öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumları kullanmayanlara göre daha üst bulunmuştur. Nargile kullanan öğrencilerin sigara içme olasılığı daha yüksek bulunmuş, sık alkol tükettikleri belirtilmiştir. Nargile kullanıcılarının ve nargile kullanmayan öğrencilere göre daha önemli depresif belirtiler bildirme ve algılanan stresi belirtme daha yüksek bulunmuştur. Bununla beraber nargile kullanan öğrencilerin nargile

kullanmayan öğrencilere göre sosyal hayatta dışadönük, deneyime daha fazla açık ve vicdani değerleri daha düşük olduğu belirtilmiştir.

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılara ilişkin özellikler, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir süreç izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018) .

Nitel araştırmanın özelliği; kişilerin gerçekleri, sosyal dünyaları ile etkileşimleri içerisinde nasıl inşa ettikleri üzerine yoğunlaşmasıdır. Başka bir ifade ile temel nitel araştırmada; insanların deneyimlerini nasıl yorumladığı, dünyalarını nasıl inşa ettiği ve yaşantılarına ne anlam yüklediğine odaklanılmaktadır. Temel amaç, bireylerin yaşantılarını ve deneyimlerini nasıl kavradıklarını anlamaktır (Merriam, 2018). Üniversite öğrencilerinin nargile algılarının incelendiği bu çalışmada temel nitel araştırma yönteminin seçilmesiyle bu bağlamda kişilerin tercihleri, sorumlulukları ve kişilik özelliklerini nasıl kavradıklarının anlaşılması mümkün kılınmıştır.

Bir olguyu bütüncül bir biçimde derinlemesine incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yönteminin uygun olduğu düşünülmüş ve çalışma bu şekilde biçimlenmiştir.

Bu araştırma da nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular, içinde bulunduğumuz durumlar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve olaylar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Olgu bilim olarak da adlandırılan fenomenoloji “Gerçek nedir?” sorusuna cevap arayan bir yöntemdir. Fenomenoloji yaklaşımın temelini bireysel tecrübeler

oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı katılımcının kişisel ya da öznel ifadeleri tecrübeleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamaları ve olaylara yükledikleri derinlikleri incelemektedir. Fenomenoloji tanımlayıcı bir araştırmadır. Bu bağlamda konuları genele indirmek değil, olguları tanımlamak detaylandırmak önemlidir (Akturan ve Esen, 2008)

Olguların bilim araştırmaları nitel araştırmalarda kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Fakat bir olguyu derinlemesine tanımamıza ve olguyu anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar, yaşantılar ve sonuçlar ortaya koyabilir. Bu şekilde bilimsel alan yazına, uygulamaya, konunun ayrıntılarının incelenerek önemli sonuçlar elde edilmesine katkılar getirebilir.

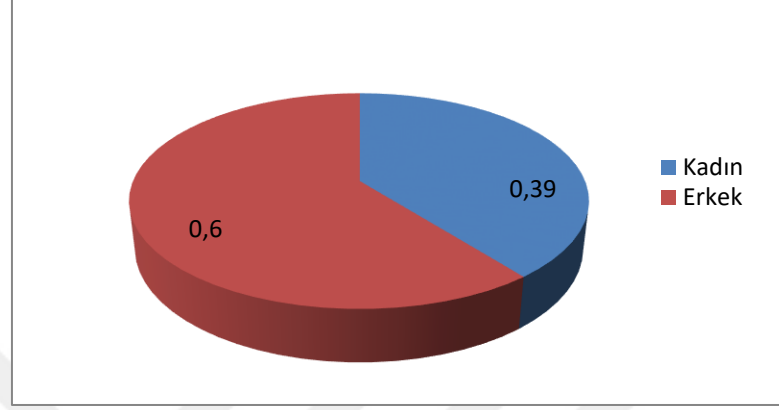
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Konya illi Necmettin Erbakan Üniversitesinde okuyan ve nargile kullanan 33 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların ayırt edici özelliklerinden biri olan amaçlı örnekleme yöntemleri, sınırlı kaynakların en etkin kullanımı için bilgi bakımından zengin durumların belirlenerek seçilmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla bu örnekleme yöntemi nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Palinkas vd., 2015). Nargile kullanan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı hakkındaki görüş, düşünce ve tutumlarının daha derin ve detaylı bir şekilde incelenmesi amacıyla da amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme ise nargile kullanan öğrenciler aracılığıyla diğer nargile kullanan öğrencilere ulaşmak amaçlanmıştır.

Amaçlı örnekleme ile nargile kullanan üniversite öğrencilerini görüşmek yapmak üzere seçmek için bir kriter oluşturulmuştur. Bu kriter çerçevesinde 200 öğrenciye nargile soruları form aracılığıyla ulaştırılmıştır çalışma grubu ile ilk görüşmeler yapılmış; daha sonra gerekli görülen durumlarda, alt tema özelinde cevapları detaylandırmak adına, tekrar katılımcılara ulaştırılmıştır. Anlamları açığa çıkarmak ve yorumlamak üzere formlar betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda seçilen 33 üniversite öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Örnekleme grubuna seçim kriteri ise nargile kullanımı hakkında bir araştırma yapılacağı ve bu araştırmaya gönüllü katılmak isteyen bireylerle çalışılacağıdır. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırmaya katılmanın zorunlu değil gönüllülük esasına dayalı olduğu

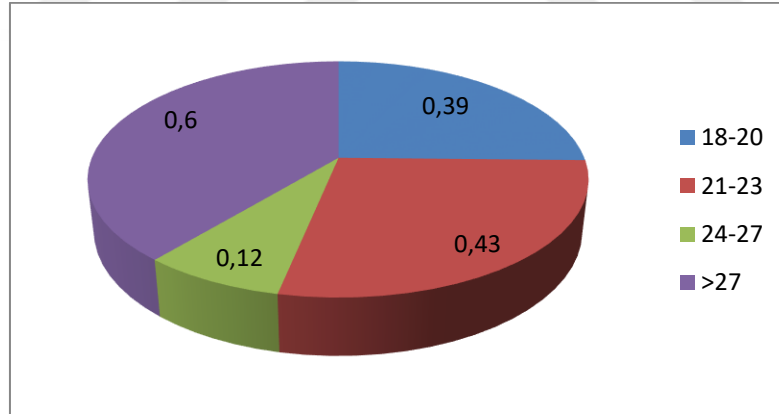
belirtilmiştir. Bu araştırmaya katılanlar araştırmaya gönüllü olarak katılacaklarını önceden kabul etmişler ve protokol imzalamışlardır (Ek-1). Çalışma grubuna ait demografik bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları

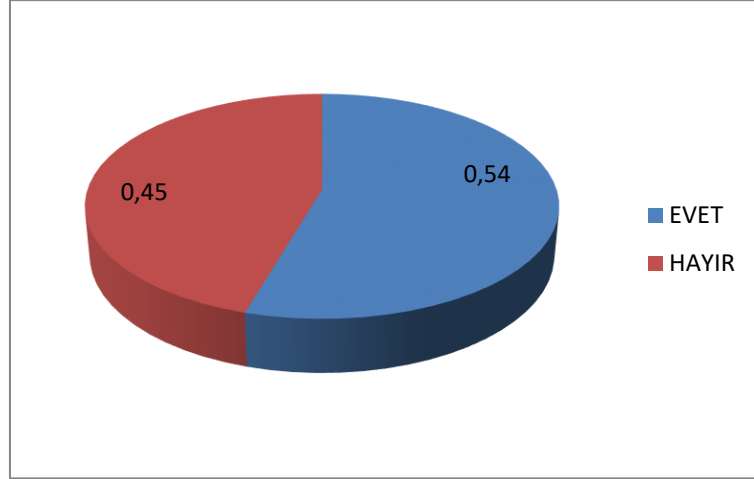
Tablo 3.1. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 20'si (%0,6) erkek 13'ü (%0,39) kadındır.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımları

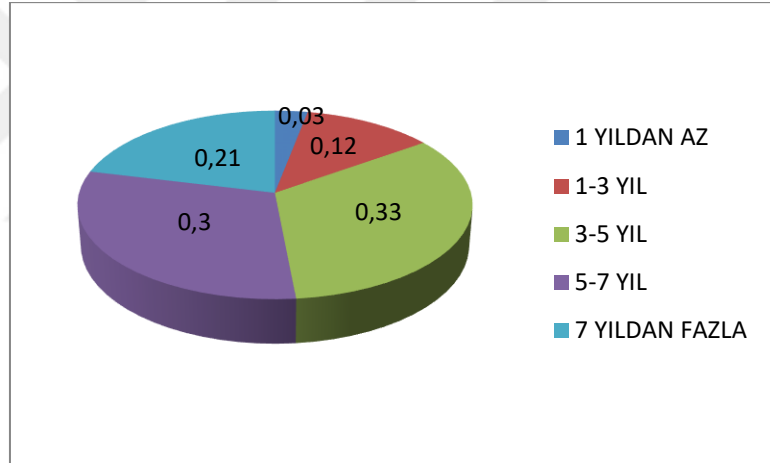
Tablo 3.2. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 13'ü (%0,39) 18-20 yaş 14'ü (%0,42) 21-23 yaş, 4'ü (%0,12) 24-27 yaş, 2'si (%0,06) 27 yaş ve üzeri olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sigara Kullanımına Göre Dağılımı

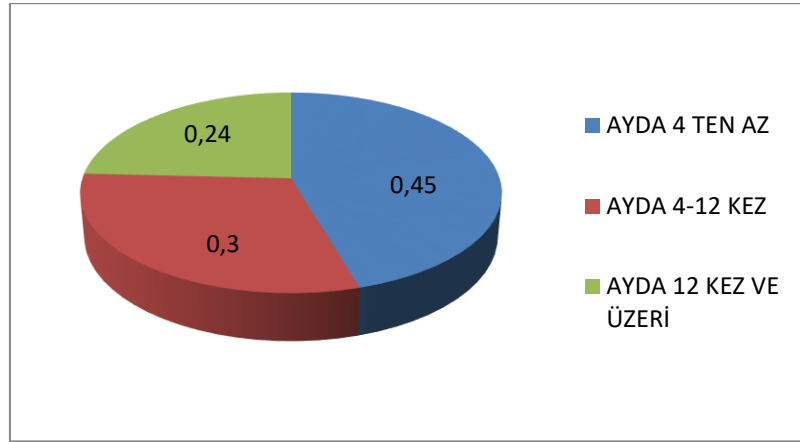
Tablo 3.3. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 18'inin (%0,54) sigara kullandığı, 15'inin (%0,45) ise sigara kullanmadığı bulgulara yansımıştır.

Tablo 3.4. Öğrencilerin Nargile Kullanım Süresinin Dağılımı

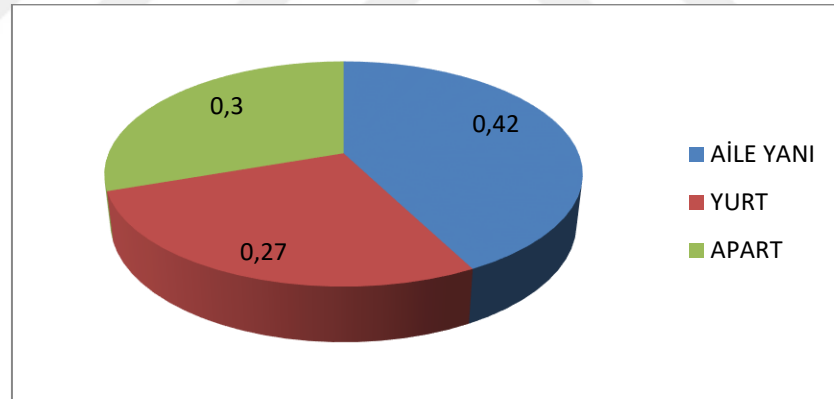
Tablo 3.4. incelendiğinde öğrencilerin 1'inin (%0,03) 1 yıldan daha az süredir, 4'ünün (%0,12) 1-3 yıldır, 11'inin (%0,33) 3-5 yıldır, 10'unun (%0,3) 5-7 yıldır, 7'sinin (%0,21) 7 yıldan fazla süredir nargile kullandığı görülmektedir. Verilen verilere göre öğrencilerin %85'inin 3 yıldan daha uzun süredir nargile kullandıkları tespit edilmiştir. Buna göre nargile kullanımı öğrenciler için yıllardır süregelen bir uygulamadır. Nargile kullanımının süresinin ve sıklığının frekans değerlerine bakılarak öğrencilerin DSM kriterleri çerçevesinde tütün bağımlısı olabilecekleri sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 3.5. Öğrencilerin Nargile Kullanım Sıklığının Dağılımı

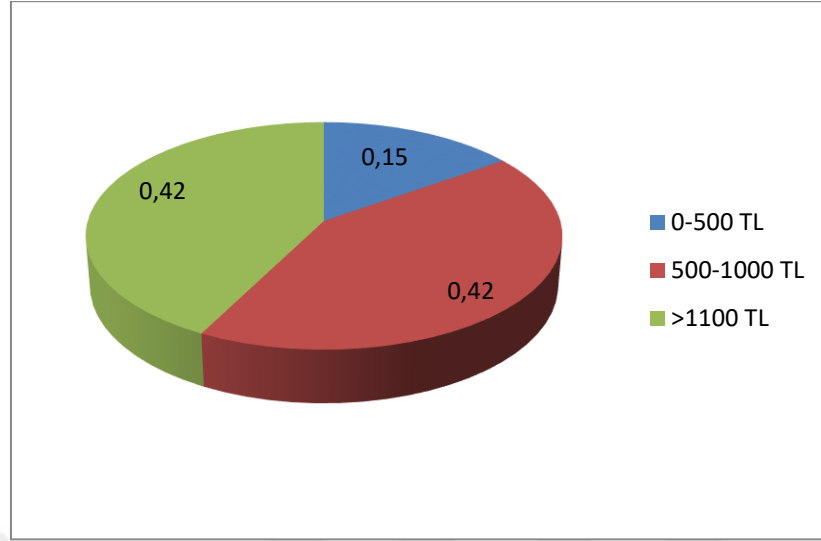
Tablo 3.5. 'e göre öğrencilerin 15'i (%0,45) nargileyi ayda 4 defadan daha az, 10'u (%0,3) ayda 4-12 kez, 8'i (%0,24) ayda 12 defadan daha fazla kullandıkları görülmüştür.

Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Dağılımları

Tablo 3.6.'ya göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 14'ü (%0,42) aile yanında, 10'u (%0,3) apartta, 9'u (%0,27) ise yurttaki kaldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ekonomik Gelir Dağılımı

Tablo 3.7.'de araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelirleri (burs, aileden aldıkları yardım toplamı vb.) incelenmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin 5'i (%0,15) 500 tl altında bir gelire, 14'ü (%0,42) 500-1000 tl arası gelire, 14'ü (%0,42) 1100 tl ve üstü gelire sahip olduğu belirtilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

3.3.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği

Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Özellikle tütün bağımlılığı, nargile bağımlılığı, nargile kullanımı, nargile alışkanlıkları ve üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı ile ilgili algıları üzerinde çalışılmıştır.

Bu çalışmada, verilerin toplanması amacı ile araştırmacı tarafından taslak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında kolay anlaşılır olma, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmeden kaçınma, odak sorular hazırlama ve soruları mantıklı biçimde düzenleme ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacı tarafından hazırlanan taslak görüşme formu alandaki uzmanların görüşüne sunulmuştur.

Necmettin Erbakan Üniversitesinden beş öğretim üyesine taslak form sunulmuş ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre görüşme formu düzenlenmiştir. Daha sonra 200 öğrenci ile pilot uygulamalar yapılmış ve alınan tüm bu sonuçlara göre düzeltmelerle

görüşme formu hazır hale getirilmiştir. Uygulamalar yüz yüze görüşme şeklinde yapılarak ses kaydı alınmıştır, daha sonra bilgiler derlenip yazıya dökülmüştür.

3.3.2 Görüşme Formunun Hazırlanması

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında, öncelikle araştırmacının kuramsal çerçevesi ve araştırma soruları doğrultusunda alan yazın taraması yapılmıştır.

Araştırmada nargile kullanan üniversite öğrencilerine uygulanan görüşme formları araştırmacı tarafından alan yazın taranarak ve uzman görüşlerine başvurularak hazırlanmıştır. Araştırmacı yapmış olduğu alan yazın taraması sonucunda nargile kullanımı ile ilgili algıların birçok alan ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Bu alanlar tütün bağımlılığına bağlı olarak nargile kullanımı (Aboaziza ve Eissenberg, 2015), nargile kullanımına başlama etkenleri olarak merak, arkadaş ortamı, (Subaşı vd., 2005; Erbaydar vd., 2010; Karımy vd., 2013; Aktaş, Hıdıroğlu ve Karavuş, 2018), stres etkisi (Berg vd., 2011; Brikmanis ve Doran, 2017) nargile kullanımını bırakmayı düşünmeme (Subaşı vd., 2005; Erbaydar vd., 2010; Lipkus ve Mays, 2018) gibi alanlar ile ilişkilendirilmiştir. Bu sebeple araştırmacı söz konusu alanları göz önünde bulundurarak veri toplama aracı olan görüşme sorularını hazırlamıştır

Alanyazındaki bilgilere dayalı olarak oluşturulan bu form eğitim bilimleri alanında uzman beş öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda 8 demografik bilgi sorusu 7 nitel soru geliştirilmiştir. Sorular anlam ve anlaşılabilirlik bakımından uzmanlar tarafından okunmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formu geliştirilmiştir (Ek-2).

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hem belirli seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine inceleme yapabilmeyi sağlar. Görüşme en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim şeklidir. Araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk, 2016).

Görüşme tekniğinde analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajlarının yanı sıra araştırmada

kontrolün kaybedilmesi, önemsiz konularda fazla zaman harcanması, görüşme yapılanlara belli standartlarda yaklaşılmadığından güvenilirliğin azalması gibi dezavantajları bulunur (Büyüköztürk vd., 2016).

Araştırma verileri 20.12.2019-05.03.2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşme formunda bulunan sorular aracılığıyla araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin duygu ve düşünceleri detaylı bir biçimde incelenmeye çalışılmıştır. Görüşmeler 10-25 dakika sürmüştür.

Görüşmecilere araştırmanın amacı ve çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği açıkça belirtilmiştir. Katılımcılar çalışmanın içeriği ile ilgili detaylı bilgilendirilmiştir, daha sonrasında görüşmecilere aydınlatılmış onam formu imzalatılmıştır. Görüşmelerde gönüllülük esas alınmıştır. Görüşmeler esnasında araştırmaya katılan öğrencilerin izni olduğu takdirde ses kayıt cihazı kullanılmış, izin alınamadığı takdirde görüşmeler not edilmiştir. Görüşmeden elde edilen veriler aynı gün bilgisayarda yazılı kayıt altına alınmıştır. Ayrıca görüşmecilere kimliklerinin saklı kalacağı vurgulanmıştır, istenildiği takdirde araştırmadan çekilebilecekleri katılım zorunlulukları olmadığı belirtilmiştir.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler esnasında alan notları (field notes) alınmıştır. Görüşmeler esnasında araştırma konusu ile ilgili verinin analizinde alan notları yardımcı olabilmektedir. Bunun dışında görüşmelerin ardından transkript edilen görüşmeler katılımcılara mail yoluyla gönderilerek katılımcı teyidi alınmıştır. Katılımcı teyidi, katılımcıların yazılı hale getirilmiş görüşme dökümlerini incelemeleri ve bununla ilgili düzenlemelerini içerir.

3.5 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşme yapılan nargile kullanan öğrencilerden toplanan verilere içerik analizi yapılmıştır. Görüşmeler, gün içerisinde hiçbir detay atlanmadan bilgisayar aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşmeciye rumuz verilerek isim hakkı korunmuştur. Erkek öğrencilere E, kadın öğrencilere K rumuzu kullanılmıştır. Transkript yazılırken öğrencilerin verdiği cevaplar K1, K2, K3... E1, E2, E3... şeklinde tablo haline getirilmiştir .

Araştırma kapsamında elde edilen veriler Saldana'nın (2015) önerdiği üç aşama halinde analiz edilmiştir. Buna göre ilk aşamada araştırmanın verileri yani katılımcıların ifadeleri özgünlükleri bakımından birbirinden ayrılmış ve araştırmanın amacı

doğrultusunda kodlar elde edilmiştir. Kodlar tablo biçimine getirilmiş, her bir araştırmacı ayrı ayrı gözlenmiştir. İkinci aşamada birinci aşamadaki kodlar, yine araştırmanın temel amacı ve alt amaçları doğrultusunda benzerlikleri bakımından bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler de tablo haline getirilerek bütün halinde görmek kolaylaştırılmıştır. Son yani üçüncü aşamada ise kategoriler anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde bir araya getirilerek temalara ulaşılmıştır..

3.6 Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalardaki güvenilirlik tanımı nicel araştırmalardan biraz daha farklıdır. Nitel araştırmalarda araştırmacılar davranıştaki tutarlılığa bakmak yerine daha çok yaptıkları gözlemin doğruluğuna ve niteliğine bakarlar. Bu nedenle güvenirliliğin desteklenmesi için ortamda meydana gelen her şeyin veri olarak kaydedilmesi gerekmektedir. Nitel bir çalışmada detaylı alan kayıtlarının alınması araştırma ekibi tarafından doğru ve kapsamlı bilgi sağlaması, doğruluk için alan notlarının katılımcılar tarafından incelenmesi, ses ve görüntü kayıtlarının tutulması, resimlerin çekilmesi katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının ekleme yapılmadan olduğu gibi verilmesi güvenirliliği artırmaktadır. Nitel araştırmalarda güvenirliliği artırmada en kullanışlı yöntem üye kontrolüdür. Bu yöntemle araştırmacılar notlarını katılımcılara verirler ve katılımcılarda kayıtların yanlışsız ve eksiksiz olduğunu doğrular. Nitel araştırmalarda güvenirliliği araştırmanın her bir aşamasının ve izlenen yolun detaylı olarak tanımlanmasıdır (Büyüköztürk, vd. 2016).

Yapılan araştırmada güvenirliliği artırmak amacıyla katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler esnasında alan notları (field notes) alınmıştır. Bunun dışında görüşmelerin ardından transkript edilen görüşmeler katılımcılara mail yoluyla gönderilerek katılımcılardan kayıtların yanlışsız ve eksiksiz olduğuna dair katılımcı teyidi alınmıştır.

Tablo 3.8 Nitel Araştırmaların İnanırlılığını İçin Kullanılan Yöntemler

<i>Nitel Araştırmaların İnandırıcılığı İçin Kullanılan Yöntemler Faktör</i>	Nitel Versiyon	Yöntemler
İç geçerlik	İnanılrlık: Sonuçlar inandırıcı mı?	• Uzun süreli etkileşim • Araştırmacı önyargılarını azaltma • Katılımcı teyidi • Üçgenleme
Dış geçerlik	Aktarılabirlik: Sonuçlar diğır kişi ve durumlara aktarılabir mi?	• Amaçlı örneklem • Dahil etme/dışlama kriterleri • Ortamın ayrıntılı tanıtımı • Katılımcıların ayrıntılı tanıtımı
Güvenirlik	Güvenilebilirlik: Çalışma benzer koşullarda benzer katılımcılarla tekrarlandığında sonuçlar benzer mi?	• Denetleme yolu • Alan yazın • Araştırma yöntemlerinin ayrıntılı tanıtımı • Üçgenleme • Başka bir araştırmacının süreç ve

		sonuçları incelemesi
Objektiflik	Onaylanabilirlik: Önyargılar azaltılarak objektiflik artırıldı mı?	- Araştırmacı önyargılarını azaltma - Üçgenleme
Kaynak: Başkale, 2016.		

Tablo 3.8'e göre çalışmamızda geçerliği ve güvenilirliği güçlendirmek amacıyla bazı çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmada iç geçerliliği inanırlığı, artırabilmek için katılımcı teyidi alınmıştır, dış geçerliliği kanıtlanabilirliği güçlendirmek amacıyla çalışmada amaçlı örneklem seçilmiştir, çalışmada 200 öğrenci ile ön görüşme amaçlı form pilot çalışma yapılarak 33 öğrenci ile detaylı görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada güvenilirliği güçlendirebilmek amacıyla ayrıntılı alan yazın taraması yapılmış benzer koşullar ve benzer katılımcılarla çalışma tekrarlandığında sonuçların benzer olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan çalışmada araştırma yöntemi ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Çalışma süresince başka bir araştırmacı süreç ve sonuçları inceleyerek dönütler vermiş buna yönelik düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmanın objektifliğini, onaylanabilirliğini artırmak amacıyla veri toplanan örneklem grubundan seçilen araştırmaya katılan katılımcı sayısı artırılmıştır. 33 öğrenci ile nargile kullanımı hakkında derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu şekilde çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 4

4 BULGULAR VE YORUM

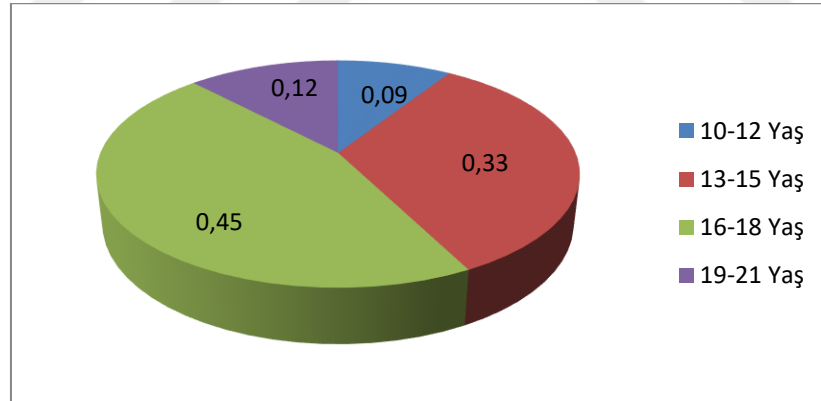
Bu bölümde çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımına dair görüşlerinin incelenmesine ait bulgular verilmiştir. Araştırmada sonuçlanan bulgular tek bölümde analiz edilmiştir. Öğrenci görüşlerinden ortaya çıkan bulguların analizleri sunulmaktadır. Erkek öğrenciler E, kız öğrenciler K harfleri ile kodlanmıştır. Öğrenciler görüşme sırasına göre numaralandırılmıştır.

Öğrenci görüşlerinden ortaya çıkan bütün bulgular, alt ana başlıklar halinde öğrenci görüşlerinden alınan kesitlerle birlikte frekans ve yüzdelikleri hesaplanarak sunulmuştur.

4.1 Öğrencilerin Nargile Kullanımına Kaç Yaşında ve Nasıl Başladıklarına Dair Görüşleri

Öğrencilere “Nargile kullanımına kaç yaşında ve nasıl başladınız?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 4.1 Öğrencilerin Nargile Kullanımına Başlama Yaşlarının Dağılımı

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 3'ü (%0,09) 10-12 yaş, 11'i (%0,33) 13-15 yaş, 15'i (%0,45) 16-18 yaş, 4'ü (%0,12) 19-21 yaşları arasında nargile kullanımına başlamıştır. Verilen tablo dikkate alındığında öğrencilerin genellikle 13-18 yaş aralığında nargile ile tanıştıkları görülmüştür. Böylece nargile kullanımına başlama takvimi, erinlik-ergenlik dönemlerine rastlamıştır. Öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı daha fazla risk altında oldukları bu dönemlerde nargile kullanımının başladığı sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre nargileye başlama teması ve bu tema altında arkadaş ortamı, nargile kafeler ve aile başlıkları kategorilere ayrılmıştır. Nargileye nasıl başladıkları konusunda öğrencilerin 16'sı (%48,3) arkadaş ortamı, 13'ü (%39,4) nargile kafeler, 4'ü (%12,2) aile yanıtlarını vermişlerdir.

Nargile Kullanımına Başlama Teması

Tablo 4.2 Nargile Kullanımına Nasıl Başladınız?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Arkadaş Ortamı	16	(K4: "19 yaşlarında arkadaş ortamında arkadaşlar içerken ya tadına baksana bu sigara gibi değil hem aromalı güzel bir tadına bak dediler o şekilde başladım.") (E17: "12-13 yaşlarında başladım. Meraktan festival vardı o zaman bir deneyelim dedik arkadaşlarımla tamamen meraktan denedim ve başladım diyebilirim.") (E18: "16 yaşındaydım, arkadaş ortamındaydık öyle başladım. Oturuyorduk arkadaşlarım içiyordu bende merak ettim, hani arkadaş ortamında muhabbeti döner ya öyle bende başladım.")
Nargile Kafeler	13	(E3: "Nargileyi çocukken kullanıyordum ama duman çıkıyor diye bilmeden kullanırdım tabi böyle bağımlısı olacağımı hiç düşünmedim arkadaşlarla nargile kafeye gitmiştik onlar içiyordu bende merak ettim denemek istedim 15 yaşında denemeye başladım diyebilirim.") (K1: "18-19 yaşlarındaydım üniversiteye ilk başladığım zamanlardaydı, gitmiş olduğumuz kafelerde sigara tercih etmediğim ve kullanmadığım için aslında arkadaşlarımla alternatif olarak ürettiğimiz bir şeydi. Bu şekilde içmeye başladım. Arkadaş ortamında başladım.") (K7: "16-17 yaşlarında lisedeydik, arkadaşlarımla bir kafeye gittiğimizde ya da çay bahçesi gibi bir yer vardı oraya gittiğim zaman arkadaşlarım nargile içiyordu ben de onlarla kullanıyordum.") (E5: "14 yaşındaydım kafede arkadaşımınla beraber arkadaşımın yanında başladım. Elmalı denedik aroma merak ettik.")
Aile	4	(E4: "Benim abim üniversite son sınıftaydı evde nargile kullanıyordu, ben ortaokul son sınıftaydım. 13 yaşlarındaydım onun nargilesini köz ve tütününü ben hazırlıyordum. abime nargile hazırlarken bende nargile kullanmaya başladım.")

(E7: “13 yaşında dayımlarda başladım. Aile ortamındaydık o şekilde denedim ve nargile kullanmaya bu şekilde başlamış oldum.”)

(E16: “15 yaşında kuzenlerimle aile ortamında diyeyim merak ettiğimiz için başladık.”)

Tablo 4.2 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin nargile kullanımına nasıl başladıkları teması 3 başlık altında kategorilere ayrılmıştır. Arkadaş ortamında nargileye başlamak kategorisi frekans değeri olarak en yüksek bulunmuştur. Arkadaş ortamı kategorisini, nargile kafeler ve aile kategorileri takip etmektedir.

Tablo 4.2 de öğrenci ifadeleri incelendiğinde öğrencilerin nargileye nasıl başladıkları sorusuna bir cevapta birden fazla neden sıraladıkları gözlenmiştir. Araştırmaya katılan K1 “18-19 yaşlarındaydım üniversiteye ilk başladığım zamanlardaydı, gitmiş olduğumuz kafelerde sigara tercih etmediğim ve kullanmadığım için aslında arkadaşlarımla alternatif olarak ürettiğimiz bir şeydi. Bu şekilde içmeye başladım. Arkadaş ortamında başladım.” şeklinde görüş belirtmiştir. Bu durum öğrencilerin nargile kullanımına başlamada çok farklı uyaranlara maruz kaldıklarını göstermektedir. Öğrenci ifadelerinden, arkadaş etkisi ile nargile kullanma ortamı olarak nargile kafelerin tercih edildiği görülmüştür. Nargile kullanma nedeni olarak da nargilenin aroması, merak etme, farklı tütün ürünlerine alternatif olarak kullanma gibi ifadeler belirlenmiştir.

Bulgulara göre merak edilerek deneyimlenen nargile bir defaya mahsus olarak başlasa bile sürekli kullanılan bir ürün halini almış ve bağımlılık döngüsüne kadar ilerlemiştir. Araştırmaya katılan E3 “Nargileyi çocukken kullanıyordum ama duman çıkıyor diye bilmeden kullanırdım tabi böyle bağımlısı olacağımı hiç düşünmedim arkadaşlarla nargile kafeye gitmiştik onlar içiyordu bende merak ettim denemek istedim 15 yaşında denemeye başladım diyebilirim.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca nargile kullanımı bir iletişim unsuru olarak görülmüş ve sosyalleşme aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmaya katılan E18’in görüşü: “16 yaşındaydım, arkadaş ortamındaydık öyle başladım. Oturuyorduk arkadaşlarım içiyordu bende merak ettim, hani arkadaş ortamında muhabbeti olur ya öyle bende başladım.” .

Bulgular incelendiğinde arkadaş ortamı ve nargile kafelerin nargileye başlamadaki etkisinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte aile kategorisinin de nargile kullanımına başlamada bir etken olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan E4'ün bu görüşü destekler biçimde yaptığı açıklaması bulgulara yansımıştır. E4: “Benim abim üniversite son sınıftaydı evde nargile kullanıyordu, ben ortaokul son sınıftaydım. 13 yaşlarındaydım onun nargilesini köz ve tütününü ben hazırlıyordum. abime nargile hazırlarken bende nargile kullanmaya, başladım.” Aile içinde nargile kullanımının nargile kullanımına özendirici bir faktör olduğu gözlenmiştir. Araştırmaya katılan E16 “15 yaşında kuzenlerimle aile ortamında diyeyim merak ettiğimiz için başladık.” şeklinde görüş belirtmiştir. Aile içerisinde yaş olarak yakın olan kuzenlerin de birbirlerini nargile kullanımına teşvik ettiği gözlenmiştir. Bu şekilde nargileye ulaşmak kolaylaşmış ve sosyal olarak kabul edilebilir bir hal almıştır.

“Nargile kullanımına nasıl başladınız?” sorusuna öğrenciler, nargile kullanımına başlama nedenlerini de ekleyerek ifade etmişlerdir.

4.2 Öğrencilerin Nargileye Başlamalarındaki Etkene Dair Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilere “Nargileye başlamanızdaki etken nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre nargile kullanımına başlama teması ortaya çıkmıştır. Nargile kullanımına başlama teması; merak, arkadaş ortamı, kokusu/aroması, özentilik/role girmek, zevk keyif, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, görünüşü ve sosyal medya görüşleri altında kategorilere ayrılmıştır. Öğrenciler nargile kullanımına başlama etkenlerini ifade ederken görüşlerinde birden fazla etken belirlemişlerdir. Böylece bir öğrenci görüşü birden fazla kategoride yer almıştır.

Nargile Kullanımına Başlamada Etkenler Teması

Tablo 4.3 Nargileye Başlamanızdaki Etken Nedir?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Merak	12	(K11: “Hem kendi isteğim merakım hem de yanımda arkadaşlarımdan içmesi, hem onların teşviki hem kendi isteğim diyebilirim. Tadı nasıl acaba herkes içtiğine göre güzeldir diye düşünmüştüm”.) (E19: “Merak yani denemiş olmak. Herkes kullanıyordu etkisini

ya da tadını merak ettim diyebilirim.”)

(K6: “Merak ettim, şişesi dumanı kullanımı dikkat çekiciydi, tadını merak ettim, özentilik biraz öyle diyebilirim.”)

Arkadaş Ortamı

10

(E6: “Arkadaş ortamı etkiledi, hadi içelim deyip kafe ortamında sohbet muhabbet iyi geliyordu.”)

(K3: “Sürekli arkadaşlarımın bir kereden bir şey olmaz lafına maruz kaldığımdan dolayı başladım. Arkadaş ortamı etkisi diyebilirim. “)

Kokusu/Aroması

8

(E2: “Arkadaş ortamında takılırken kokusu cezbetti merakla tadını denemek istedim o şekilde nargileye başladım diyebilirim.”)

(E18: “Başlamamda aroması kesinlikle kokusu etkiledi hem sigara gibi de kötü kokmuyor.”)

Özentilik/Role
Girmek

5

(E16: “Sadece merak, çevremdeki insanlar içiyordu. Bende yapılması gereken bir şey gibi düşündüm özendim ama pişman değilim içtiğim için.”)

(K4: “19 yaşlarında arkadaş ortamında arkadaşlar içerken ya tadına baksana bu sigara gibi değil hem aromalı güzel bir tadına bak dediler o şekilde başladım. Sadece o anki ortamın gerektirdiği role girmek yani başka nedeni yok.”)

Zevk Keyif

4

(E4: “ Açıkçası özentilik değil, ben içmek istemiştım yani, şimdi nasıl yorumlanabilir tam olarak şey yapamıyorum başlarken ne düşünüyordum onu bilmiyorum ama abim içiyordu ama abimden etkilenip hadi ben de içeyim demedim, arkadaş çevremden de etkilenecek biri değilim ben gerçekten içmek istediğim için içtim öyle düşünüyorum. Zevk alıyorum. Kimseyi suçlamayayım kendi hatam yüzünden.”)

(E17: “Bir etken yok o gün festival günüydü denedim hoşuma gitti. O günden beri içiyorum işte.”)

(E20: “ Zevk keyif yani, duman çıkıyor ya o etkiledi.”)

(K13: “Yani güzel hoş, içiyorsun sonra arkası geliyor. Hoşlandığım ve beğendiğim için içiyorum. Bir nevi bağımlılık gibi canım istiyor. Aroması tadı, ben elma ile başlamıştım nane filan içiyordum. Beğenmediğim yerlere gitmem mesela illaki beğendiğimiz tadı iyi olan yerler olacak o şekilde seçiciyim.”)

Diğer Ürünlerine Oluşu	Tütün Alternatif	3	(E3: “Sigara gibi değil evde kokusu olmuyor bir kere evde rahat içebiliyorum. Bir de merak ettim öyle kullanıyorum.”) (K1: “Aslında çok büyük bir etken yok sadece sigara kullanımından hoşlanmadığım için arkadaş ortamında içmeyi tercih ettikleri içecekleri sevmediğim için benim de oyalandığım bir faktör oldu.”) (K5: “Çok bir etkeni yok sosyal ortamda nargile bulunuyorsa orda kullandım, ya da sigara olmadığında sigaranın yerini tutuyordu.”)
Görünüşü		3	(E8: “O zamanlar sigara içmiyordum. Nargileye heves ettim, o hevesle kullanmaya başladım. Kokusu görünüşü yani şekli şişesi, farklı görüntüsü cezbedti diyebilirim.”)
Sosyal Medya		1	(K2: “ Sosyal medyada görme ile başlayan merak ve keşfetme diyebilirim, arkadaş ortamında övülmesi tadından içilişinden bahsetmeleri ilgi uyandırdı ister istemez. Böylece başladım arkadaş ortamımla da devamı geldi.”)

Tablo 4.3’de Nargile kullanımına başlamada etkenler teması 8 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler frekans değerine göre sıralandığında nargile kullanımına başlamadaki etkenler başta merak, arkadaş ortamı ve koku/aroma olarak sıralanmıştır. Tablo 4.3’deki bulgulara göre özentilik/role girme, zevk, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, görünüşü ve sosyal medya diğer alt kategorileri oluşturmuştur. Verilen f değerleri katılımcıların çoklu cevaplarına göre düzenlenmiş olup bir katılımcı, nargile kullanımına başlamada birden fazla etken belirtmiştir. Araştırmaya katılan K6: “Merak

ettim, şişesi dumanı kullanımı dikkat çekiciydi, tadını merak ettim, özentilik biraz öyle diyebilirim.” şeklinde görüş bildirmiştir. Merak unsuru, nargilenin görünümü, tadı ve diğerlerine özenme kavramlarının tek bir görüşte toplandığı görülmüştür. Buna göre nargile kullanımına başlama etkenleri çok faktörlü olarak tanımlanabilir.

Tablo 4.3’deki bulgulara göre merak ve arkadaş ortamı gibi bilinen kategoriler dışında özentilik/role girme, sosyal medya, nargilenin görünüşü gibi kategoriler dikkat çekici öznel bulgular olarak tanımlanabilir. K4: *“19 yaşlarında arkadaş ortamında arkadaşlar içerken ya tadına baksana bu sigara gibi değil hem aromalı güzel bir tadına bak dediler o şekilde başladım. Sadece o anki ortamın gerektirdiği role girmek yani başka nedeni yok.”* şeklinde görüş belirtmiştir. Arkadaş ortamının bulunduğu ortamda, o ortamın gerektirdiği role girmek; arkadaş ortamından dışlanmamak gibi gizil nedenlerin nargile kullanımına başlamada etken olduğu gözlenmiştir. Günümüzde gençlerin aktif olarak kullandığı sosyal medyanın da nargileye başlamada etkili olduğu görülmüştür. K2: *“Sosyal medyada görme ile başlayan merak ve keşfetme diyebilirim, arkadaş ortamında da övülmesi tadından içilişinden bahsetmeleri ilgi uyandırdı ister istemez. Böylece başladım arkadaş ortamımla da devamı geldi.”* Bununla beraber nargilenin görünüşü, renkli şişeler ve marpuçlarla cazibesinin artırılmaya çalışılması, çeşitli aromalar ve meyveler kullanılarak dikkat çekici görüntü ile sunulması öğrencilerin nargileye yönelmesinde rol oynamıştır. E8: *“O zamanlar sigara içmiyordum. Nargileye heves ettim, o hevesle kullanmaya başladım. Kokusu görünüşü yani şekli şişesi, farklı görüntüsü cezbetti diyebilirim.”* Nargilenin diğer tütün ürünlerine göre kokusu ve kullanımının farklı olması da nargile kullanımına başlamaya aracı olduğu görülmüştür. E3: *“Sigara gibi değil evde kokusu olmuyor bir kere evde rahat içebiliyorum. Bir de merak ettim öyle kullanıyorum.”*, K1: *“Sadece sigara kullanımından hoşlanmadığım için arkadaş ortamında içmeyi tercih ettikleri içecekleri sevmediğim için benim de oyalandığım bir faktör oldu.”*

Nargile kullanımına başlamada etkenler belirlenmiştir. Buna göre bağımlılık yapıcı maddelerde karşımıza çıkan keyif alma unsuru nargile kullanımında da gözlenmiştir. E20: *“Zevk keyif yani, duman çıkıyor ya o etkiledi.”*, *“Yani güzel hoş, içiyorsun sonra arkası geliyor. Hoşlandığım ve beğendiğim için içiyorum. Bir nevi bağımlılık gibi canım istiyor. Aroması tadı, ben elma ile başlamıştım nane filan içiyordum. Beğenmediğim yerlere gitmem mesela illaki beğendiğimiz tadı iyi olan yerler*

olacak o şekilde seçiciyim.”. Görüşlere göre öğrenciler nargile kullanımını bir zevk unsuru haline getirip kullandıkları nargilenin aroma ve kalitesine önem vermektedirler. Nargile kullanımının bağımlılık yapıcı etkisi diğer bulgularda incelenecektir.

4.3 Öğrencilerin Nargile Kullanımında Yoksunluk Belirtilerine Dair Görüşleri

Öğrencilere “Nargile kullanmadığınız zamanlarda nargile kullanma isteği yaşıyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve öğrencilerin nargile kullanımında yoksunluk belirtilerine dair görüşleri incelenmiştir. Bu görüşlere göre 3 tema ve 9 alt kategorinin analizi yapılmıştır.

Yoksunluk belirtileri bağımlılık yapıcı maddelerin alınamaması ya da alınmasının geciktiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. “Nargile kullanmadığınız zamanlarda nargile kullanma isteği yaşıyor musunuz?” sorusu sorulan öğrencilerin, 19 u evet, 14 ü ise hayır cevabını vermiştir. Buna göre nargile kullanan öğrencilerin %60’ı nargile kullanmadığı zamanlarda fiziksel ya da psikolojik olarak yoksunluk yaşamaktadır.

Öğrencilerin nargile kullanımında yoksunluk belirtilerine dair görüşleri; vücutta gelişen tepki, duygudurum değişikliği ve yoksunluğa izin vermeme temalarında toplanmıştır.

Vücutta Gelişen Tepki Teması

Tablo 4.4 Nargile Kullanmadığınız Zamanlarda Nargile Kullanma İsteği Yaşıyor Musunuz?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Ulaşma Arzusu / İstek Duymak	19	(E10: “Evet yaşıyorum nargile içmek istiyorum, psikolojik etkileri oluyor tabi ki sigara içiyormuşsun gibi hissediyorsun nargile de kullanmak istiyorsun ama onun dışında fiziksel etkilerini çok sık kullanmadığım için görmüyorum”) (E17: “Bağımlılık yapan bir şey değil tamamen zevk meselesi, ama canım çekiyor mu çekiyor. Ama hani olmazsa da böyle severek kullananlar bunalıma giriyorlar ya öyle bir şey yok. Canım çekiyor ve ona zaman geçmeden ulaşıyorum.”) (K5: “Ama son bir aydır nargile olsa da içsem bir nargile yaksam diye düşündüğüm oluyor. Daha öncesinde böyle bir durum

olmazdı. Nargileye son 1 aydır covid19 nedeniyle daha da yakınlaştım diyebilirim.”)

Başka Tütün Ürünü İle Telafi Arzusu	3	(E14: “Evet, oluyor. Canım çok çekiyor, gidip içmek istiyorum o da olmayınca sigara içiyorum sigara ile bastırmaya çalışıyorum nargile isteğini ya da elektronik sigarayla puroyla bastırmaya çalışıyorum. Sinirlenme heyecanlanma gibi şeyler çok olmuyor ama onun etkisini başka şeylerle kapatmaya çalışıyorum.”)
		(K7: “Evet bazen yaşıyorum, canım istiyor babama diyorum eve nargile alalım ama sigara olduğu için nargileyi aşırı aramıyorum ama bazen canım çok istiyor. Zevk aldığım bir şey dumanını kokusunu canım istiyor o zevki arıyorum.”)
Vücutta gerginlik	2	(E3: “Nargileyi içince rahatlıyorum diyebilirim, vücudumda belirsiz bir gerginlik oluşuyor, içince elime ayağıma kan gitmeye başlıyor, keyfim yerine geliyor mutlu oluyorum.”)
Ani Çıkış (tepkisel Davranış)	1	(E4: “Sınav dönemleri stresli geçtiği için bizde yorucuydu baya o dönemlerde işte nargile içme isteğim oluyordu. Karakterimden mi bilmiyorum ama içmediğimde sinirlendiğim oluyordu, ani çıkışlarım sert tepkilerim oluyordu.”)
Tadı Hissetmek (İmajinasyon)	1	(K2: “Yaşıyorum evet sıklıkla. Onun kokusunu duyuyorum tadını ağzımda hissediyorum vücudumda istek oluyor panik gibi bir duygu uyandırıyor bana.”)

Tablo 4.4’deki bulgular incelendiğinde öğrencilerin nargile kullanma isteğinin olduğu ve bu isteğin vücutta farklı şekillerde tepkiler geliştirdiği gözlemlenmiştir. Vücutta gelişen tepkiler teması nargileye ulaşma arzusu/istek duymak, başka tütün ürünü ile telafi arzusu, vücutta gerginlik, ani çıkış (tepkisel davranış) ve tadı hissetmek (imajinasyon) kavramları altında kategorilere ayrılmıştır. Nargile kullanan öğrencilerin %60’ı nargile kullanmadıkları zamanlarda nargileye karşı istek duymaktadırlar. E10: “Evet, yaşıyorum nargile içmek istiyorum, psikolojik etkileri oluyor tabi ki sigara

içiyormuşsun gibi hissediyorsun nargile de kullanmak istiyorsun ama onun dışında fiziksel etkilerini çok sık kullanmadığım için görmüyorum.” Araştırmaya katılan öğrencilerin nargileye ulaşamadıkları zamanlarda nargile kullanma isteğini bastırmak amacıyla diğer tütün ürünlerine başvurdıkları ve nargile yoksunluğunu diğer tütün ürünleri ile telafi ettikleri görülmüştür. E14: “Evet, oluyor. Canım çok çekiyor, gidip içmek istiyorum o da olmayınca sigara içiyorum sigara ile bastırmaya çalışıyorum nargile isteğini ya da elektronik sigarayla puroyla bastırmaya çalışıyorum. Sinirlenme heyecanlanma gibi şeyler çok olmuyor ama onun etkisini başka şeylerle kapatmaya çalışıyorum.” Bu şekilde öğrenciler, nargileye ulaşamasa da içerisindeki bağımlılık yapıcı nikotin ve tütüne ulaşmaktadırlar.

Nargile yoksunluğu ile beraber öğrencilerin vücutlarında gerginlik ve tepkisel davranışlar geliştirdikleri de bulgulara yansımıştır. E3: “Nargileyi içince rahatlıyorum diyebilirim, vücudumda belirsiz bir gerginlik oluşuyor, içince elime ayağıma kan gitmeye başlıyor, keyfim yerine geliyor mutlu oluyorum.”, “Sınav dönemleri stresli geçtiği için bizde yorucuydu baya o dönemlerde işte nargile içme isteğim oluyordu. Karakterimden mi bilmiyorum ama içmediğimde sinirlendiğim oluyordu, ani çıkışlarım sert tepkilerim oluyordu.” Nargile kullanımı sırasında oluşan hissin, nargile isteği duyarken hayal edildiğine de bulgularda rastlanılmıştır. K2: “Yaşıyorum evet sıklıkla. Onun kokusunu duyuyorum tadını ağızımda hissediyorum vücudumda istek oluyor panik gibi bir duygu uyandırıyor bana.” İfadeye göre katılımcı nargile yoksunluğuna karşı onu hayal etmiştir, psikolojik olarak yoksunluğu gidermeye çalışmıştır.

Duygudurum Değişikliği Teması

Tablo 4.5 Nargile Kullanmadığınız Zamanlarda Nargile Kullanma İsteği Yaşıyor Musunuz?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Gerginlik/sinir	4	(E6: “Evet başlarda yaşıyordum şimdi sıklıkla kullandığım için pek o etkileri hissetmiyorum. Kısmen gerginlik ve sinirlilik o tarz duygular hissediyorum.”) (E4: “Sınav dönemleri stresli geçtiği için bizde yorucuydu baya o dönemlerde işte nargile içme isteğim oluyordu. Karakterimden mi bilmiyorum ama içmediğimde sinirlendiğim oluyordu.”)

Boşluk Hissi	2	(E19: “Evet tabi ki. Yani bir boşlukta gibi hissediyorsunuz öyle bi arzuluyorsunuz diyeyim. İçmediğiniz zaman büyük bir boşluk olmuş gibi oluyor. Bağımlılık gibi değil zevk halini artırdığı için sadece zevkle içmek istiyorum öyle.”)
		(K6: “Evet, yaşıyorum. Nargileyi içmeyi çok istiyorum. Sanki içince rahatlıyormuşum gibi, içimdeki stresim boşalıyormuş gibi, o dumanı üfleyince sanki içimdeki pislikler gidiyormuş gibi hissediyorum tabi öyle bir şey yok ama öyle hissediyorum. Kullanmayınca canım çok istiyor boşluk hissediyorum, uzun zamandır su içmiyormuş gibi olur ya bende de öyle oluyor.”)
Keyifsizlik	1	(K13: “Evet yaşıyorum. Canım istediğinde içmek için bir yerlere gitme ihtiyacım oluyor, içmediğim için sinirlenebiliyorum keyifsizlik yaşıyorum”.)

Tablo 4.5’de öğrencilerin nargile kullanmadıkları zamanlarda nargile kullanma isteğinin olduğu ve bu isteğin duygulara yansıyış biçimi incelenmiştir. Nargile kullanma isteği duyan öğrencilerin % 25’i gerginlik/sinirlilik duyguları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E6: “Evet başlarda yaşıyordum şimdi sıklıkla kullandığım için pek o etkileri hissetmiyorum. Kısmen gerginlik ve sinirlilik o tarz duygular hissediyorum.” Nargilenin yokluğunda psikolojik olarak duygudurum değişikliklerinin olduğu saptanmıştır. K13: “Evet yaşıyorum. Canım istediğinde içmek için bir yerlere gitme ihtiyacım oluyor, içmediğim için sinirlenebiliyorum keyifsizlik yaşıyorum”. Bununla birlikte öğrenciler yaptıkları tasvirlerde nargile yoksunluğunu bir boşluk hissi olarak ifade etmişlerdir. K6: “Evet, yaşıyorum. Nargileyi içmeyi çok istiyorum. Sanki içince rahatlıyormuşum gibi, içimdeki stresim boşalıyormuş gibi, o dumanı üfleyince sanki içimdeki pislikler gidiyormuş gibi hissediyorum tabi öyle bir şey yok ama öyle hissediyorum. Kullanmayınca canım çok istiyor boşluk hissediyorum, uzun zamandır su içmiyormuş gibi olur ya bende de öyle oluyor.” Verilen görüşte öğrenci nargile kullanarak katarsis yaşadığını belirtmiştir. Bununla beraber nargile kullanımının onun için su içmek kadar hayati olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadelerin bağımlılığın psikolojik yönü ile ilgili olduğu sonucuna ulaşıldığı söylenebilir.

Yoksunluğa İzin Vermeme Teması

Tablo 4.6 Nargile Kullanmadığınız Zamanlarda Nargile Kullanma İsteği Yaşıyor Musunuz?

Kategoriler		f	Örnek Görüşler
Nargileye Çabası	Ulaşma	2	(E4: "Ama şöyle de bir şey var son tükettiğim dönemlerde hiç nargilesiz kalmadım evimde nargile var istediğim zaman kullanabiliyorum, bu soruya o nedenle nasıl cevap vermem gerektiğini bilemiyorum. Dikkat dağınıklığı filan yok aslında sigara gibi değil nargile o açıdan sadece sinir ve öfke diyebilirim.") (E16: "Bazen yaşıyorum, biraz fazla zaman içmediğimden sonra mesela 3-4 gün sonra yani, vücudumda bir tepki uyandırmıyor, gidip kendi nargilemi yakıyorum zaten, bulmama gibi bir problem olmuyor, tepki oluşturacak kadar uzun süre nargilesiz kalmıyorum. Ulaşmaya çalışıyorum.")

Tablo 4.6 incelendiğinde öğrencilerin nargile kullanma isteklerini nargileye zaman geçmeden ulaşarak bu isteği tolere ettikleri görülmüştür. Yoksunluğa izin vermeme teması altında nargileye ulaşma çabası kategorisine ulaşılmıştır. Öğrenciler bedenlerinin yoksunluk yaşamasına izin vermeden nargile kullanarak bu durumu yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. E16: "Bazen yaşıyorum, biraz fazla zaman içmediğimden sonra mesela 3-4 gün sonra yani, vücudumda bir tepki uyandırmıyor, gidip kendi nargilemi yakıyorum zaten, bulmama gibi bir problem olmuyor, tepki oluşturacak kadar uzun süre nargilesiz kalmıyorum. Ulaşmaya çalışıyorum.". Katılımcının verilen görüşüne göre bağımlılık yapıcı diğer maddelerde olduğu gibi nargile kullanımında da bağımlılık yapıcı maddeye zaman geçmeden ulaşma fikri ve çabası olduğu söylenebilir.

4.4 Öğrencilerin Nargile Kullanımının Sağlığa Zararlarına Dair Görüşleri

Öğrencilere "Nargilenin sağlığa zararları hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya göre "Nargile sağlığa zararlıdır." ve "Nargilenin zararlarına rağmen gerekçeler bulma." olarak iki alt temaya ulaşılmıştır.

Nargile sağığı zararlıdır temasını zararları bilme/kabul etme ve diğere tütün ürünü ile karşılaştırma şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu tema altında öğrenciler nargile kullanımının zararlı olduğunu kabul etmiş olsalar da nargile kullanmaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Nargilenin zararlarına rağmen gerekçeler bulma teması kişisel nargile kullanımı, zevk/ keyif odaklanma, diğere tütün ürünü ile karşılaştırma ve kullanım sıklığının az oluşu şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu temada öğrencilerin çoğunluğu nargile kullanmanın zararlarını yok sayısalarda ya da nargile kullanımının zararlarını bilseler de bu zararları yok saymışlardır. Nargile kullanmak için farklı gerekçeler göstererek nargilenin zararlarını aza indirmeye çalışmışlardır. Aşağıdaki bulgularda bu temalar incelenmiştir:

Nargile Sağığı Zararlıdır Teması

Tablo 4.7 Nargilenin Sağığı Zararları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Zararları Bilme/ Kabul Etme	10	(E2: “Bence zararlı diye düşünüyorum, zararlarını biliyorum. Kansere yol açabiliyor.”) (E19: “Zararlı olduğunu biliyorum ama devam ediyorum yani, zaman zaman kötü etkilediğı zamanlar oluyor. O zamanlar ara veriyorum. Nefes darlığı gibi daraltma gibi durumları var veya yorgunluk o tarz şeyleri yaptığı oldu. Enerjiyi alıyor diyebilirim.”) (E15: “Hepsini biliyorum, ben aynı zamanda sağığı çalışanıym terzi kendi söküğünü dikemez diyebilirim.”) (K1: “Ona katılıyorum, sağığı da olduğum için aynı marpuç başlığından sonuç itibariyle nefesle başka bir şekilde bulaşıcı hastalıkların bulaşmasına yardımcı olduğunu düşünüyorum. Ama işte ortama girince veya o an istediğimiz için içerken bunları göz ardı edebiliyorum.”) (K4: “Ben sigarayı sağığı zararlı ve alerjik astımım olduğum için bıraktım. Nargileyi de çok sıklıkla kullanmadığım için arkadaşlarla oturduğumda içiyorum çok içmiyorum diyerek kullanıyorum ama sigara kadar hatta ondan daha da zararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü marpucu dışında kişiye özel yapılmadığı için hastalıklara yol açabileceğini düşünüyorum.”)

Diğer Tütün Ürünü İle Karşılaştırma	10	(E5: “Sigaradan daha zararlı olduğunu biliyorum, düşünüyorum. Aslında nefes almada zorluk çektiyor.”) (E18: “Biliyorum zararlarını ama kullanıyorum işte, sigaradan daha zararlı olduğunu biliyorum.”) (E12: “Sigaradan daha fazla zararlı olduğunu düşünüyorum. Tamamıyla olmasa da kısmen zararları hakkında bilgi sahibiyim.”) (K6: “Çok zararlı, sigaradan daha fazla zararlı dumanı. Acayip derecede zararlı vücuda da tabi zarar veriyor. Ciğerlere özellikle, ama yapacak bir şey yok içiyoruz.”) (K3: “Sigaradan daha çok zararlı olduğunu düşünüyorum, çünkü tütün kullanımının kanser hastalıklarına yol açması çok yüksek. Ve baş ağrısı mide bulantısına çok sebep oluyor.”)
-------------------------------------	----	---

“Nargilenin sağlığa zararları hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve nargile sağlığa zararlıdır teması bulunmuştur. Tablo 4.7’de zararlarını bilme/kabul etme ve diğer tütün ürünü ile karşılaştırma kategorileri incelenmiştir. Tabloda f değerlerine bakıldığında katılımcıların ifadelerinde birden fazla kategoriye yer verdikleri görülmüştür.

Nargile zararlıdır, temasına göre araştırmaya katılan öğrencilerin %94’ü nargile kullanımını zararlı bulduklarını ifade etmişlerdir. Zararlarını bilme/kabul etme kategorisinde öğrenciler nargilenin kendilerine verdiği zarardan söz etmişlerdir. E19: “Zararlı olduğunu biliyorum ama devam ediyorum yani, zaman zaman kötü etkilediği zamanlar oluyor. O zamanlar ara veriyorum. Nefes darlığı gibi daraltma gibi durumları var veya yorgunluk o tarz şeyleri yaptığı oldu. Enerjiyi alıyor diyebilirim.” Bu ifadeye göre öğrencilerin nargile kullanımının zararını bilseler de nargile kullanmaya devam ettikleri saptanmıştır. K4: “Ben sigarayı sağlığa zararlı ve alerjik astımım olduğu için bıraktım. Nargileyi de çok sıklıkla kullanmadığım için arkadaşlarla oturduğumda içiyorum çok içmiyorum diyerek kullanıyorum ama sigara kadar hatta ondan daha da zararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü marpuçu dışında kişiye özel yapılmadığı için hastalıklara yol açabileceğini düşünüyorum.” Verilen ifade de katılımcının sigara kullanımını zararlarından dolayı bıraktığı fakat nargileyi daha az kullandığı için zararlarını görmezden geldiği gözlenmiştir. Ayrıca verilen ifadede nargilenin plastik başlık kısmı (marpuç) dışında kişiye özel yapılmamasın nargilenin zararını artırdığı

belirtilmiştir. Aynı marpuç başlığının ya da nargilenin kullanımının bulaşıcı hastalıklara yol açtığı bilinmektedir. Araştırmaya katılan bir öğrenci K1: *“Ona katılıyorum, sağlıkçı da olduğum için aynı marpuç başlığından sonuç itibariyle nefesle başka bir şekilde bulaşıcı hastalıkların bulaşmasına yardımcı olduğunu düşünüyorum. Ama işte ortama girince veya o an istediğimiz için içerken bunları göz ardı edebiliyorum.”* ifadesi ile bu hususa dikkat çekmiştir. Sağlık fakültesinde okuması nedeniyle kendisini sağlıkçı olarak ifade etmiş nargilenin zararlarını bilmesine rağmen bunları göz ardı ettiğini ifade etmiştir.

Diğer tütün ürünü ile karşılaştırma kategorisinde genellikle nargilenin zararları sigaranın zararları ile karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin %33’ü nargilenin sigaradan daha zararlı olduğunu ifade etmişlerdir. K6: *“Çok zararlı, dumanı sigaradan daha fazla zararlı. Vücuda da tabi zarar veriyor. Ciğerlere özellikle, ama yapacak bir şey yok içiyoruz.”*, *“Sigaradan daha çok zararlı olduğunu düşünüyorum, çünkü tütün kullanımının kanser hastalıklarına yol açması çok yüksek. Ve baş ağrısı mide bulantısına çok sebep oluyor.”* Şeklinde verilen ifadelerde öğrenciler nargilenin sigaraya göre daha zararlı olduğunu ifade etmişler fakat yine de nargile kullanımına devam ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciler nargilenin fiziksel etkilerini şu şekilde ifade etmişlerdir, E5: *“Sigaradan daha zararlı olduğunu biliyorum, düşünüyorum. Aslında nefes almada zorluk çektiyor.”*, K3: *“Ve baş ağrısı mide bulantısına çok sebep oluyor.”* Nargilenin zararları noktasında bilinçli olduklarını ifade eden öğrenciler nargile kullanımını yaratmış olduğu fiziksel olumsuz etkilerine de ifadelerinde yer vermişlerdir. Nargile kullanımı fiziksel rahatsızlıklara da yol açsa öğrenciler nargile kullanmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.

Buna göre nargile kullanımının zararlarına rağmen kullanımı tütün bağımlılığı ile açıklanabileceği düşünülmektedir.

Nargilenin Zararlarına Rağmen Gerekçeler Bulma Teması

Tablo 4.8 Nargilenin Sağlığa Zararları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kategoriler		f	Örnek Görüşler
Kişisel Kullanımı	Nargile	4	(E7: “Yani biliyoruz tabi bir şeyler bu aralar tabi her insan kullanıyor ama biz kendimiz yaptığımız için arkadaşımın zararı aza indirdiğimizi düşünüyorum. Bilmiyorum tabi ki zararlıdır aslında sonuçta tütün. Bizim yaptığımız nargile diğerlerine göre biraz daha zararsız. O bakımdan çok sıkıntı duymuyorum.”)
			(E16: “Kendi nargilemle kullandığım malzemenin kaliteli olması daha da azaltıyor onun zehrini, ama tabii ki de nargile zararlıdır.”)
			(K7: “Ben pek sağlıkla ilgilenen biri değilim, nargile işte sağlığımı zararlı mı diye düşünmem, ama sadece bu pandemi döneminde solunum sıkıntıları sorunları çıktığı için eve alıp evde güvenli şekilde içmek daha mantıklı geliyor. Sadece ben kullanacağım borusu ortak kullanımlarda değişmiyor kişisel olacak en azından ama bu durum sağlığımı zararlı mı değil mi diye araştırdığım bir konu değil.”)
Zevk/ Odaklanma	Keyif	4	(E6: “Sigaraya oranla daha zararlı olduğunu biliyorum, fakat daha da keyifli o nedenle zararları ile pek ilgilenmiyorum.”)
			(E8: “Zararlı olduğunu düşünüyorum ama zaten sigara içiyoruz, onu da bir zevk olarak görüyorum. O nedenle çok da zararlı bulmuyorum.”)
			(E13: “Yani zararlarının olduğunu biliyorum ama çok umursamıyorum şu an için zararlarının olması benim için önemli değil zevk için kullanıyorum.”)
Diğer Tütün Ürünü ile Karşılaştırma		3	(E17: “Sağlığa zararlı değil. İçinde sigarada olduğu gibi tütünde çok madde yok. Sadece ciğere çok fazla duman giriyor onun biraz zararı varsa o olabilir. Ben böyle düşünüyorum. Tabi gerçeğini bilemem.”)
			(K5: “Sigara kadar zarar verdiğini düşünmüyorum, daha

zararsız olduğunu düşünüyorum. Çünkü meyveli bir tütün ve kişisel nargilem benden başka birisi kullanmıyor, sigara kadar zararlı değildir ve bağımlılık yapan maddelerin olduğunu düşünmüyorum. Tabii ki ciğerlere bir etkisi oluyordur illaki dumanı direk oraya çekiyoruz illaki zarar veriyordur ama sigara kadar zararı yoktur diye düşünüyorum.”)

(K13: “Nargilenin zararı kesinlikle var duman sonuçta, ama ne kadar çok etkiliyor bilemem, o kadar araştırmadım. Sigara ile kıyasladığımda aromalı olunca zararı az diye düşünüyorum.”)

Kullanım Sıklığının Az Oluşu

2

(E9: “Sağlığa zararlarını biliyorum çok sık kullanmadığım için bunları umursamıyorum.”)

(K12: “Diğer tütün ürünlerine göre zararlı olduğunu düşünüyorum. O yüzden ara ara kullanıyorum, az kullandığım için de çok zarar vereceğini düşünmüyorum.”)

Nargilenin sağlığa zararları hakkındaki görüşlerde ortaya çıkan temalardan biri de nargilenin zararlarına rağmen gerekçeler bulma temasıdır. Bu temada öğrencilerin nargile kullanımının zararlı olduğunu düşünseler de akla mantığa yatırmaya çalışarak nargile kullanmak için gerekçeler sundukları belirtilmiştir. Tablo 4.8’de nargilenin sağlığa zararlarına rağmen gerekçeler teması kişisel nargile kullanımı, zevk/keyife odaklanma, diğer tütün ürünleri ile karşılaştırma ve kullanım sıklığının az oluşu başlıkları altında kategorilere ayrılmıştır.

Nargile kullanan üniversite öğrencileri nargilenin zararını en aza indirebilmek için kendilerine özel nargile alarak kişisel nargile kullandıklarını ifade etmişlerdir. E16: “Kendi nargilemle kullandığım malzemenin kaliteli olması daha da azaltıyor onun zehrini, ama tabii ki de nargile zararlıdır.”, E13: “Yani biliyoruz tabi bir şeyler bu aralar tabii her insan kullanıyor ama biz kendimiz yaptığımız için arkadaşımın zararı aza indirdiğimizi düşünüyorum. Bilmiyorum tabii ki zararlıdır aslında sonuçta tütün. Bizim yaptığımız nargile diğerlerine göre biraz daha zararsız. O bakımdan çok sıkıntı duymuyorum.” İfadeler incelendiğinde öğrencilere kendi yaptıkları nargileyi kullanmanın daha masum geldiği ve daha zararsız olarak ifade edildiği görülmüştür.

Nargile kullanmanın zararı olsa da nargileyi zevk ve keyif almak için kullandıklarını ifade eden öğrenciler zevk/keyife odaklanma başlığı altında kategorilere ayrılmıştır. E8: *“Zararlı olduğunu düşünüyorum ama zaten sigara içiyoruz, onu da bir zevk olarak görüyorum. O nedenle çok da zararlı bulmuyorum.”*, *“Yani zararlarının olduğunu biliyorum ama çok umursamıyorum şu an için zararlarının olması benim için önemli değil zevk için kullanıyorum.”* Bağımlılığın temelinde görülen ödül ve haz ilkesi gereği dopamin salgılanması nikotin bağımlılığı sürecinde gerçekleşmektedir. Öğrencilerin nargile kullanımını haz ve zevk ile ilişkilendirmesinin nedeni dopamin ihtiyacının karşılanması isteğinden kaynaklanabilir.

Nargile kullanan üniversite öğrencileri nargile kullanımının sigaraya kıyasla daha zararsız olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum diğer tütün ürünleri ile karşılaştırma başlığı altında kategorilere ayrılmıştır. E7: *“Sağlığa zararlı değil. İçinde sigarada olduğu gibi tütünde çok madde yok. Sadece ciğere çok fazla duman giriyor onun biraz zararı varsa o olabilir. Ben böyle düşünüyorum. Tabi gerçeğini bilemem.”*, K5: *“Sigara kadar zarar verdiğini düşünmüyorum, daha zararsız olduğunu düşünüyorum. Çünkü meyveli bir tütün ve kişisel nargilem benden başka birisi kullanmıyor, sigara kadar zararlı değildir ve bağımlılık yapan maddelerin olduğunu düşünmüyorum. Tabiki ciğerlere bir etkisi oluyordur illaki dumanı direk oraya çekiyoruz illaki zarar veriyordur ama sigara kadar zararı yoktur diye düşünüyorum.”* Nargile tütününün katkısız ve aromalı olmasının katılımcıların nargileyi zararsız olarak ifade etmelerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

4.5 Öğrencilerin Nargile Kullanımını Bırakma Ya Da Azaltmaya Dair Görüşleri

Öğrencilere “Nargile kullanımını bırakmaya ya da azaltmaya yönelik girişimleriniz oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %33’ü nargile kullanımını bırakma düşüncesi olduğunu, %66’sı (22) nargileyi bırakmayı düşünmediğini ifade etmiştir. Ayrıca bu soruya yönelik öğrencilerden farklı temalarda görüşler alınmıştır. Bu temalar nargile kullanımını bırakma isteği teması, nargile kullanımını azaltma isteği teması, nargile kullanımını bırakma/azaltma isteği duyulmama teması ve nargile kullanımını bırakma/azaltma sürecinde başarısızlık teması olarak başlıklara ayrılmıştır.

Aşağıdaki tablolarda bu temalar incelenmiştir.

Nargile Kullanımını Bırakma İsteği Teması

Tablo 4.9 Nargile Kullanımını Bırakmaya Ya Da Azaltmaya Yönelik Girişimleriniz Oldu Mu?

Kategoriler		f	Örnek Görüşler
Fiziksel Bağlı Girişimi/İsteği	Nedenlere Bırakma	3	(E7: “Bir kere her zamanki gibi içtim, boğazımda böyle bir şey oldu boğazımı ağrıttı, korktum yani korkuttu beni sonrasında bırakmayı düşündüm. Sonra birkaç defa içtim sorun olmadı. Bir kere bırakmayı denedim yani ama şu an bırakmayı düşünmüyorum.”) (K10: “Bunu denedim, kendim yapmam gerekmedi midem bulanmaya başladı sanırım şu durumda bırakmış gibi sayılabilirim.”) (E1: “Nargileyi bırakma girişimlerim oldu. Bırakmayı düşünüyorum hatta uzun süredir kullanmıyorum sağlık problemlerim nedeniyle bıraktım diyebilirim. Aramıyorum şu an yokluğunu hissetmiyorum.”)

“Öğrencilere nargile kullanımını bırakmaya ya da azaltmaya yönelik girişimleriniz oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda nargile kullanımını bırakmaya yönelik girişimi olan öğrenciler nargile kullanımını bırakma isteği teması altında incelenmiştir. Nargile kullanımını bırakma isteği teması altında öğrenciler, nargileyi bırakma isteğinin nedeni olarak birtakım fiziksel nedenleri öne sürmüşlerdir. Bu şekilde öğrenciler fiziksel nedenlere bağlı bırakma girişimi/isteği kategorisi altında toplanmıştır.

Öğrenciler nargile kullanırken ya da kullandıktan sonra bazı fizyolojik problemler yaşamışlardır. E7: “Bir kere her zamanki gibi içtim, boğazımda böyle bir şey oldu boğazımı ağrıttı, korktum yani korkuttu beni sonrasında bırakmayı düşündüm. Sonra birkaç defa içtim sorun olmadı. Bir kere bırakmayı denedim yani ama şu an bırakmayı düşünmüyorum.” Verilen görüşte nargilenin solunum yollarında tıkanma oluşturduğu ve bunun sonucunda ağrı yaptığı görülmüştür. Öğrenci nargile kullanımını bırakmayı düşünse de yaşadığı olumsuz deneyim tekrarlanmadığı için bu düşünceden vazgeçmiştir.

Bir diğerk ifade de K10: “*Bunu denedim, kendim yapmam gerekmedi midem bulanmaya başım ağrımaya başladı sanırım şu durumda bırakmış bile sayılabilirim.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. İfade incelendiğinde nargile kullanım sonucunda ortaya çıkan mide bulantısı ve baş ağrısı nargile kullanımının zararlarını göstermektedir.

Bu durumda nargile kullanımı sonrasında ortaya çıkan mide bulantısı ve baş ağrısı nikotin ve karbonmonoksit zehirlenmesinin belirtileri olduğu sonucuna ulaşılabilir (Işıkoğlu, 2018).

Nargile Kullanımını Azaltma İsteği Teması

Tablo 4.10 Nargile Kullanımını Bırakmaya Ya Da Azaltmaya Yönelik Girişimleriniz Oldu Mu?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Kullanım Sıklığını Azaltma	8	(E6: “Azaltmaya yönelik oldu daha öncesinden günde iki defa üç defa içiyordum başlangıçta, sonrasında bu ritüellerimi yavaş yavaş indirerek haftada bire kadar düşürebildim. Çoğu zamanda ayda 1e düşürdüm ama tamamıyla bırakmadım.”) (E16: “Bırakmayı düşünmüyorum, ama daha öncesinde bir nargile kafe işletme deneyimim olduğu için günde işte altı yedi saate yakın zaman içiyordum. Şimdi iki güne bir içiyorum azalttım diyebilirim.”) (E19: “Evet bırakmayı daha önce düşündüm belirli bir süre içmedim, o ara çok içiyordum zaten sonrasında azalttım. Eskiye göre daha az içiyorum yani. Günde üç dört tane içtiğim vardı geçen yıl şimdi günde en fazla bir tane iki tane içiyorum.”) (K4: “Sigarayı bıraktım, nargileyi de bırakmayı düşünüyorum mesela arkadaşlarımla oturduğumda bir içiyorsam bir içmemeye çalışıyorum ya da ayda bir şekilde içmeye dikkat ediyorum.”)

Tablo 4.10’ da nargile kullanımını azaltma isteği teması altında kullanım sıklığını azaltma kategorisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler nargile kullanımını azaltmaya yönelik gerçekleştirmiş oldukları girişimleri ifade etmişlerdir. E6: “Azaltmaya yönelik oldu daha öncesinden günde iki defa üç defa içiyordum başlangıçta, sonrasında bu ritüellerimi yavaş yavaş indirerek haftada 1 e kadar düşürebildim. Çoğu zamanda ayda bire düşürdüm ama tamamıyla bırakmadım.” İfade incelendiğinde günde iki üç defa kullanılan nargile haftada ya da ayda bir kez ile kullanılma miktarı azaltılmıştır.

Nargile kullanımını ticaret amaçlı yapan öğrenciler de nargile kullanımını azaltmaya yönelik girişimlerde bulunmuşlardır. E16: “Bırakmayı düşünmüyorum, ama daha öncesinde bir nargile kafe işletme deneyimim olduğu için günde işte altı yedi saate yakın zaman içiyordum. Şimdi iki güne bir içiyorum azalttım diyebilirim.” Günlük altı yedi saat kullanımdan iki günde bir kullanıma düşülmüştür.

Nargile kullanmayı bırakmaya çalışan öğrencilerin bu eylemi nargile kullanımını azaltarak sonuçlandığı gözlenmiştir. E19: “Evet bırakmayı daha önce düşündüm belirli bir süre içmedim, o ara çok içiyordum zaten sonrasında azalttım. Eskiye göre daha az içiyorum yani. Günde üç dört tane içtiğim vardı geçen yıl şimdi günde en fazla bir tane iki tane içiyorum.”. Nargile kullanım sıklığına bakılırsa nargile kullanımının bağımlılık haline geldiği sonucuna ulaşılabilir.

Nargile Kullanımını Azaltma/Bırakma İsteği Duyulmama Teması

Tablo 4.11 Nargile Kullanımını Bırakmaya Ya Da Azaltmaya Yönelik Girişimleriniz Oldu Mu?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Kullanım Sıklığı Az olması Nedeniyle Bırakmayı Düşünmeme	7	(E2: “Ayda anca birkaç kez kullandığım için bırakmayı düşünmüyorum, zaten çok sık kullanmıyorum o nedenle bırakmayı düşünmüyorum.”) (E15: “Hayır, öyle çok kullanmadığım için azaltmaya ya da bırakmaya yönelik bir girişimim olmadı.”) (E13: “Zaten fazla kullanmadığım için sorun olmuyor, arada bir içerim yine daha öncesinde de şimdi de bırakmaya yönelik girişimim olmadı.”)

Kullanımı Zevk/Haz İle İlişkilendirme	4	(E11: “Açıkkası düşünmüyorum arkadaş ortamında güzel gidiyor, içmesi oldukça keyifli benim için. Sigara gibi değil ki. Daha öncede bırakma girişimim olmadı.”) (E17: “Böyle bir girişimim olmadı, olmaz da bırakmam. Zevk için başka bir şey değil ki.”) (E18: “Yok ben zaten kendimi kontrol edebiliyorum, ama düşünmüyorum bırakmayı da zaten tek kötü alışkanlığım o var, onu da zevk için kullanıyorum. Bırakmayı düşünmüyorum.”)
Bağımlı Olma Düşüncesini Reddetme	4	(K3: “Evet, bırakmayı denedim, sürekli bağımlı olarak kullanmadığım için bırakmamın daha kolay olduğunu düşünüyorum.”) (K5: “Nargileye karşı bir bağımlılığım yok, pandemi döneminden sonra belki yanından bile geçmem kullanmam belki nargile kullanayım sürekli diye bir bağımlılığım yok.”) (K13: “Bırakmayı düşünmüyorum çünkü beni kötü etkileyecek bir nokta yok şu anda, bağımlı değilim, ekonomik ya da sağlık olarak beni etkilemiyor. Düşünmedim de. Ama ilerde belki bırakabilirim.”)
Diğer Tütün Ürünü İle Telafi Etme	2	(K7: “Yok, hayır, hayır hiçbir zaman o kadar aşırı kullandığımı düşünmüyorum, mesela nargile içtiğin zaman sigara içmiyorsun sigara içtiğin zaman nargile içmiyorsun, aynı anda fazla oluyor. Ara ara sigara içemediğim zamanlarda nargileyi daha çok istiyorum. Sigara ve nargile birbiri ile ilişkili bir yerde otururken ikisini bir arada içmem ama birinin eksikliğini diğeri ile kapatabilirim.”)

Tablo 4.11 incelendiğinde nargile kullanımını azaltma/bırakma isteği duyulmama teması, kullanım sıklığı az olması nedeniyle bırakmayı düşünmeme, kullanımı zevk/haz ile ilişkilendirme, diğer tütün ürünü ile telafi etme ve bağımlı olma düşüncesini reddetme başlıkları altında kategorileşmiştir. Bu temada öğrencilerin

nargile kullanımını neden bırakmak istemedikleri ve buna yönelik ifadeleri incelenmiştir.

Kategorilerde öğrenciler nargileyi çok fazla kullanmadıklarını ifade etmişlerdir ve bu nedenle öğrenciler nargile kullanımını bırakmayı düşünmemektedirler. E2: *“Ayda anca birkaç kez kullandığım için bırakmayı düşünmüyorum, zaten çok sık kullanmıyorum o nedenle bırakmayı düşünmüyorum.”* E15: *“Hayır, öyle çok kullanmadığım için azaltmaya ya da bırakmaya yönelik bir girişimim olmadı.”* E13: *“Zaten fazla kullanmadığım için sorun olmuyor, arada bir içerim yine daha öncesinde de şimdi de bırakmaya yönelik girişimim olmadı.”* İfadeler incelendiğinde öğrencilerin kendilerine göre nargile kullanımının az veya çok oluşu ile ilgili bir kriter oluşturdukları düşünülmektedir. Bu kritere göre kendi kullanım sürelerini değerlendirmiş ve kendi kullanım sürelerinin az olduğu sonucuna varmışlardır.

Nargile kullanımını zevk/haz ile ilişkilendirme kategorisinde öğrenciler nargile kullanımının nedeni olarak zevk aldıklarını ve buna yönelik nargileyi bırakmak istemediklerini ifade etmişlerdir. E18: *“Yok ben zaten kendimi kontrol edebiliyorum, ama düşünmüyorum bırakmayı da zaten tek kötü alışkanlığım o var, onu da zevk için kullanıyorum.”* Örnek görüş incelendiğinde, öğrencinin nargile kullanımından kötü alışkanlık olarak bahsettiği görülmüştür. Fakat bu durumun tek kötü alışkanlığı olması ve zevk alması nedeniyle nargileyi bırakmayı düşünmediğini ifade etmiştir. Buna yönelik olarak öğrencilerin yaşamlarında kötü alışkanlıkların olmasını normal karşıladıkları sonucuna ulaşılabilir.

Nargile kullanımını bırakma isteği duymayan öğrenciler bu durumun nedenini bağımlı olmadıklarını ifade ederek açıklamışlardır. Bağımlı olma düşüncesini reddetme kategorisinde öğrenciler, nargileye bağımlı olmadıklarına dair düşüncelerini ifade etmişlerdir. K13: *“Bırakmayı düşünmüyorum çünkü beni kötü etkileyecek bir nokta yok şu anda, bağımlı değilim, ekonomik ya da sağlık olarak beni etkilemiyor. Düşünmedim de. Ama ilerde belki bırakabilirim.”* Verilen ifadede öğrenci, nargile kullanımını bırakmayı düşünmesi için kendisini nargile bağımlısı olarak görmesi ya da nargile kullanımının kendisini kötü etkilemesi gerektiğini belirtmiştir. Buna yönelik olarak öğrencilerin nargilenin zararlarını görmezden geldikleri sonucuna ulaşılabilir.

Nargile kullanımını bırakmaya ya da azaltmaya yönelik girişimde bulunmayan bir diğer öğrenci kategorisi de bu durumu diğer bir tütün ürünü ile telafi ettiğini ifade ederek açıklamıştır. K7: *“Yok, hayır, hayır hiçbir zaman o kadar aşırı kullandığımı düşünmüyorum, mesela nargile içtiğin zaman sigara içmiyorsun sigara içtiğin zaman nargile içmiyorsun, aynı anda fazla oluyor. Ara ara sigara içemediğim zamanlarda nargileyi daha çok istiyorum. Sigara ve nargile birbiri ile ilişkili bir yerde otururken ikisini bir arada içemem ama birinin eksikliğini diğeri ile kapatabilirim.”* Tablo 4.2. de verilen değerlere göre nargile kullanan öğrencilerin %54’ü aynı zamanda sigara da kullanmaktadır.

Nargile Kullanımını Bırakma/Azaltma Sürecinde Başarısızlık Teması

Tablo 4.12 Nargile Kullanımını Bırakmaya Ya Da Azaltmaya Yönelik Girişimleriniz Oldu Mu?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Nargile Kullanımını Bırakma Sürecinde Başarısız Olma	3	(E4: “Girişimlerim oldu fakat sınavlarım nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı, ifade ettiğim gibi nargileyi streslendiğim zamanlarda çok sık tüketiyordum ama şu aralar içmiyorum. Buraya (aile evine) geldikten sonra herhalde iki üç haftadır içmiyorumdur.”) (K12: “Nargileyi bırakma girişimim oldu, zaten nadir de içiyorum pek bir şey olduğunu düşünmüyorum ama arkadaş ortamına girince de nargileyi bıraktım diye düşünsem de kullanmaya devam ediyorum.”)

Nargile kullanan öğrencilerin %10’u nargile kullanımını bırakmak ya da azaltmak için teşebbüste bulunmuşlar fakat başarısız olduklarını ifade etmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin nargile kullanımının çeşitli nedenlerden kaynaklandığı bulunmuştur, bu nedenlerden biri de stres olduğu söylenebilir. E4: *“Girişimlerim oldu fakat sınavlarım nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı, ifade ettiğim gibi nargileyi streslendiğim zamanlarda çok sık tüketiyordum ama şu aralar içmiyorum. Buraya (aile evine) geldikten sonra herhalde iki üç haftadır içmiyorumdur.”* Öğrenci ifadesi incelendiğinde nargile kullanımını bırakma teşebbüsü sınavlar ve sınavların neden olduğu stres faktörü nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bununla beraber öğrencilik sürecinde ailesinden uzak kalması nargile kullanımını tetiklemiş aile evine geldiğinde

ise nargile kullanımını azalttığı saptanmıştır. Bu ifadede ailenin nargile kullanımına karşı engelleyici etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ailenin nargile kullanımına engelleyici etkisinin yanı sıra arkadaş ortamının nargile kullanımına olan destekleyici etkisi de nargile kullanımını bırakamayan öğrencinin ifadelerine yansımıştır. K12: “Nargileyi bırakma girişimim oldu, zaten nadir de içiyorum pek bir şey olduğunu düşünmüyorum ama arkadaş ortamına girince de nargileyi bıraktım diye düşünsem de kullanmaya devam ediyorum.” Görüşte belirtildiği gibi nargile kullanımını bıraktım diye düşünen öğrencilerin arkadaş ortamının destekleyici etkisi ile birlikte nargile kullanmaya devam ettikleri sonucuna ulaşılabilir.

4.6. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Arkadaşlarının Tutumlarına Dair Görüşleri

Öğrencilere “Arkadaşlarınızın nargileye olan tutumu nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyu öğrenciler genel 2 tema altında cevaplamışlardır. Öğrencilerin %51’i arkadaşları ile birlikte nargile kullanmaktadırlar. %49’unun ise nargile kullanımına göre arkadaş grubunun farklılaştığı saptanmıştır. Verilerin ışığında beraber nargile kullanım teması ve arkadaş grubunun farklılaşması teması belirlenmiştir.

Beraber nargile kullanım teması arkadaş çevresinin destekleyici tutumu, diğer tütün ürünleri ile kıyaslama ve rol/model olma biçiminde kategorilere ayrılmıştır.

Arkadaş grubunun farklılaşması teması arkadaş çevresinin engelleyici tutumu ve nargile kullanımına göre gruplaşma başlıkları altında kategorileştirilmiştir.

“Arkadaşlarınızın nargileye olan tutumu nasıldır?” sorusuna dair görüşlerin oluşturduğu temalar ve kategoriler aşağıdaki tablolarda incelenmiştir.

Beraber Nargile Kullanım Teması

Tablo 4.13 Arkadaşlarınızın Nargileye Olan Tutumu Nasıldır?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Arkadaş Çevresinin Destekleyici Tutumu	12	(K3: “Onlar çok yoğun sıklıkta kullanıyorlar, çok seviyorlar çok severek içiyorlar bazen günde bir den fazla içtikleri oluyor. Aromaları meyveli olması çok hoşlarına gidiyor. Onların nargileye bağımlı olduklarını düşünüyorum.”

(E7: “Arkadaşlarım deli gibi içiyorlar çok seviyorlar, bunun

işini yapmaya çalışıyorlar hatta, nargile kafe işletmek gibi, yani onların nargileye olan tutumları gayet iyi.”)

(E19: “Arkadaşlarımın geneli nargile kullanmayı seviyor. Nargileye karşı olanı hiç yok diye düşünüyorum. Kimisi çok kimisi az ama genel olarak arkadaşlarım severek içiyorlar.”)

(K6: “Arkadaşlarım da nargileye çok meraklılar aynı benim gibi, onlar da denk geldikçe içiyorlar, birlikte de içiyoruz.”)

Diğer Tütün Ürünleri
İle Kıyaslama

3

(K1: “Arkadaşlarımın çoğunda sigara kullanımı var. Onlar da aynı benim gibiler hani çok bağımlılık şeklinde değil. Nargileyi olduğunda birlikte kullanırız.”)

(K4: “Sigara içmeyenler bile nargile içiyorlar arkadaşlarımdan çoğu sigaradan daha zararsız olduğunu düşünüyorlar ya da sigaranın hemen yanıp bittiğini ama nargilenin daha uzun uzun sürdüğünü söyleyerek maddi olarak daha az külfetli olduğunu düşünüyorlar. Genelde nargile kullanıcılar.”)

(E16: “Çevremdeki kimse sigara ya da başka tütün içmez tüm arkadaşlarım benim gibi nargile içer.”)

Rol/Model Olma

2

(E4: “Benden sonra hepsi başladı, hepsi kullanıyorlar, neden böyle oldu bilmiyorum sanırım gruptaki kötü arkadaşları ben oldum, içmeyi sevdiler bir anda anlamadım bende, kullanıyorlar yani ama ben içerken içiyorlar ben yokken çok aramıyorlar.”)

(E17: “Ben baya kişiyi başlattım. Benden görüp aynı ortamda çok denemek isteyen oldu, kimseyi zorlamadım deneyenlerin hepsi nargile kullanmaya başladı.”)

Öğrenciler nargile kullanımına nasıl başladıkları sorusuna %49 oranla arkadaş ortamı cevabını vermişlerdir. Tablo 4.13’de ise arkadaş çevresinin destekleyici tutumu teması bulgularla verilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu arkadaşlarının kendisine göre daha sıklıkla ve fazla nargile kullandıklarını paylaşmıştır. E19: “Arkadaşlarımın geneli nargile kullanmayı seviyor. Nargileye karşı olanı hiç yok diye düşünüyorum.

Kimisi çok kimisi az ama genel olarak arkadaşlarım severek içiyorlar.”. Nargile kullanımının arkadaş çevresinde artması nargileyi daha da çekici hale getirmiştir. Nargile öğrenciler arasında ortam oluşmasını desteklemiştir.

Nargile kullanımı bu temada da diğer tütün ürünleri ile kıyaslanmıştır. Öğrencilerin arkadaş çevresinin yaygınlıkla kullanılan sigara yerine, nargile kullandıkları saptanmıştır. K4: *“Sigara içmeyenler bile nargile içiyorlar arkadaşlarımdan çoğu sigaradan daha zararsız olduğunu düşünüyorlar ya da sigaranın hemen yanıp bittiğini ama nargilenin daha uzun uzun sürdüğünü söyleyerek maddi olarak daha az külfetli olduğunu düşünüyorlar. Genelde nargile kullanıcılar.”* Öğrencilerin sigaraya oranla daha zararsız olduğunu düşündükleri nargilenin, sigaraya oranla daha zararlı olduğu bilinmektedir. Bu yanlış inanca dayandırılarak öğrencilerin nikotin bağımlılığı sonucunda açığa çıkan nikotin ihtiyacını nargile kullanarak daha uzun sürede karşıladıkları sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca nargilenin sigaraya nazaran daha uzun yanmasının, onu ekonomik olarak cazip hale getirdiği düşünülmektedir.

Nargile kullanan öğrenciler arkadaşlarının nargileye olan tutumlarını, onlara rol model olarak nargileye başlattıklarını ifade etmişlerdir. E4: *“Benden sonra hepsi başladı, hepsi kullanıyorlar, neden böyle oldu bilmiyorum sanırım gruptaki kötü arkadaşları ben oldum, içmeyi sevdiler bir anda anlamadım bende, kullanıyorlar yani ama ben içerken içiyorlar ben yokken çok aramıyorlar.”* Verilen görüşte öğrencinin arkadaşlarını nargile ile tanıştırdığını ve sonrasında arkadaşlarının da nargile kullanıcısı oldukları görülmektedir. Verilen bulgulara göre bu şekilde nargile kullanımı ilk ve bir kez deneme ile de olsa devamlılık gösterdiği, sonrasında nargile kullanma arzusunun oluştuğu sonucuna ulaşılabilir.

Arkadaş Grubunun Farklaşması Teması

Tablo 4.14 Arkadaşlarınızın Nargileye Olan Tutumu Nasıldır?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Arkadaş Çevresinin Daha Az Nargile Kullanımı	9	(E1: <i>“Nargileye karşı çok istekli değiller yani nargile olsun illa içelim gibi bir durum yok, 2 3 ayda bir akıllarına eserse kullanırlar.”</i>) (E9: <i>“Arkadaşlarım nargile kullanımına çok sıcak değiller, şu an için çok kullanmazlar.”</i>)

		(E13:“Arkadaşlarım da benim gibi arada bir olarak kullanırlar. Çok sık kullanmazlar mesela birisinin ağzında laf olur hadi nargileye gidelim der o şekilde gideriz. Bunu çok sık istemezler. ”)
Nargile Kullanımına Göre Gruplaşma	7	(E11:“Şimdi değişiyor, 2 grup arkadaşımın olduğunu düşünün, bir kesimle buluştuğumda illa derler ki nargile içelim, nargileye gidelim bir kısımla buluştuğumuzda anca 2. 3. Buluşmada teklif edilir nargileye mi gitsek diyerek, o şekilde yani. Bir grup çok istekli bir grup daha az istekli diyebilirim.”) (E18:“Nargile kullanmaya karşı benimle tutumları aynı zaten bir arkadaş grubum var nargile kullandığım, kuzenlerim daha doğrusu şu an hep beraber oruç tutuyoruz ama akşam hep beraber herkes kendi nargilesini yakacak.”) (K11:“Çok içen arkadaşlarımda var benim gibi orta içenlerde var az içen de var ama sorun yok içmeyen bile kötü bakmıyor nargile kullanımını, nargile kullanan arkadaşlarımla nargile içiyorum kullanmayanlarla sorun yaşamıyorum.”) (K13:“Kimisi mesela, nargile içilen yerler kahvehane gibi erkeklerin çoğunlukta olduğu yerler oluyor, elit ortamlarda var ama sevmeyen arkadaşlarım bu kitleden dolayı bu durumdan dolayı uzak duruyorlar. Övemem hiçbir şekilde, ama sevenler de var kişiden kişiye değişiyor. Seven arkadaşlarımla genellikle nargile kafelerde beraber kullanıyoruz.”)

Tablo 4.14 incelendiğinde arkadaş grubunun farklılaşması teması arkadaş çevresinin daha az nargile kullanımı ve nargile kullanımına göre gruplaşma başlıkları altında kategorilere ayrılmıştır.

Arkadaş çevresinin daha az nargile kullanımı kategorisinde öğrenciler arkadaşlarının daha az nargile kullandıklarını ya da hiç nargile kullanmadıklarını ifade

etmişlerdir. E1: “Nargileye karşı çok istekli değiller yani nargile olsun illa içelim gibi bir durum yok, 2 3 ayda bir akıllarına eserse kullanırlar.”, “Arkadaşlarım nargile kullanımına çok sıcak değiller, şu an için çok kullanmazlar.” Nargile kullanımına göre gruplaşma kategorisinde öğrencilerin nargile kullanan ve kullanmayan arkadaşları ile ilişkilerinin farklılaştığı görülmüştür. E11: “Şimdi değişiyor, 2 grup arkadaşımın olduğunu düşünün, bir kesimle buluştuğumda illa derler ki nargile içelim, nargileye gidelim bir kısım ile buluştuğumuzda anca 2. 3. Buluşmada teklif edilir nargileye mi gitsek diyerek, o şekilde yani. Bir grup çok istekli bir grup daha az istekli diyebilirim.” Nargile kullanılan arkadaş ortamında nargile kullanımının sıklığı artarak öğrencilerin nargile kullanımına karşı birbirlerini destekledikleri sonucuna ulaşılabilir. Nargile kullanılan ortamların niteliği, nargile kullanımını destekleyici ya da engelleyici etki yaratabilmektedir. K13: “Kimisi mesela, nargile içilen yerler kahvehane gibi erkeklerin çoğunlukta olduğu yerler oluyor, elit ortamlarda var ama sevmeyen arkadaşlarım bu kitleden dolayı bu durumdan dolayı uzak duruyorlar. Övemem hiçbir şekilde, ama sevenler de var kişiden kişiye değişiyor. Seven arkadaşlarımla genellikle nargile kafelerde beraber kullanıyoruz.” Öğrenci görüşü analiz edildiğinde, nargile kullanımına olumsuz bakan kişilerin nargile kullanılan mekânların niteliklerini beğenmedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bu sebeple nargile kullanılan arkadaş ortamları da farklılık göstermektedir. Ortamların niteliğini değerlendirmeyen bireyler, kolaylıkla ortam bularak arkadaş çevresi ile nargile kullanmaktadırlar.

4.7. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Aile İlişkilerine Etkisine Dair Görüşleri

Öğrencilere “Nargile kullanımının aile ilişkilerini ne şekilde etkilediğini açıklayabilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre nargile kullanımının aile ilişkilerine nötr etkisi, aile ilişkilerine olumsuz etkisi ve aile ilişkilerini destekleyici temaları belirlenmiştir. Aile ilişkilerine nötr etki temasında öğrenciler, nargile kullanımının aile içi ilişkilerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerine göre aile ilişkilerine nötr etki teması nargileyi aile bilgisi dışında kullanma, ailenin kabullenmesi ve kullanım sıklığının az olması başlıkları altında kategorileşmiştir.

Aile ilişkilerine olumsuz etki temasında öğrenciler nargile kullanımının aile içi ilişkilerini bozduğunu, olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Aile ilişkilerine olumsuz

etki teması aile bireylerinin engelleyici tutumu, aile bireylerini rahatsız etme ve aile bireylerine olumsuz rol/model olma başlıkları altında kategorileşmiştir.

Nargile kullanımının aile ilişkilerini destekleyici etkisi temasında öğrenciler ailesi ile birlikte nargile kullandıklarını ifade etmişlerdir. Nargile kullanımının aile ilişkilerini destekleme temasında ortam oluşturma başlığının tek kategori olduğu görülmektedir.

“Nargile kullanımının aile ilişkilerinizi ne şekilde etkilediğini açıklayabilir misiniz?” sorusuna dair görüşlerin oluşturduğu temalar ve kategoriler aşağıdaki tablolarda incelenmiştir.

Aile İlişkilerine Nötr Etki Teması

Tablo 4.15 Nargile Kullanımının Aile İlişkilerinizi Ne Şekilde Etkilediğini Açıklayabilir Misiniz?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Nargileyi Aile Bilgisi Dışında Kullanma	11	(E5: “Aile içinde pek önemli olduğunu düşünmüyorum, ailemin bilgisi yok zaten. Sigara gibi değil kullanmak için zaman ve mekan gerekli.”) (E9: “Benim ailemde nargilenin herhangi bir etkisi yok, genellikle bilmezler kullandığımı o nedenle sorun olmaz.”) (E10: “Ailem istemiyor nargile kullanmamı sigara kullanmamı o nedenle daha çok ailemden habersiz oluyor. Bilseler üzülür ve engel olmaya çalışırlardı.”) (E17: “Aile yanında kullanmıyorum, ailemin bundan kullandığım haberleri yok. Haberleri olsa bir şey olmaz ama tepki gösterirler. Onun nedeni de cahillik çok zararlı görüyorlar ama öyle değil.”) (K2: “Annem babam karşılar nargileye onlar da zararlarını az çok duyup bildikleri için, o yüzden içtiğimi gizliyorum yani içtiğimi bilmiyorlar. İletişim olarak söylediğim gibi araya ister istemez sorduklarında yalan ya da geçiştirme giriyor. İletişimi de böyle etkiliyor diyebilirim. Harici bir olumsuz durum yaşamadım.”)

(E3: “Ailem etkilenmiyor, ilk başlarda sorun oldu ama artık karışmıyorlar. Ben geçiyorum mutfığa balkona kimse de bana bir şey demiyor içip odama yeniden geçiyorum sorun yok yani.”)

(E6: “Aileden ayrılmış bir bölümde yani kapatılmış bir balkonda kendi başıma içiyorum onun dışında ailede başka yaşadığımız sıkıntı ya da problem yok. Aileme olumlu ya da olumsuz etkisinin olmadığını düşünüyorum.”)

(E18: “ Bir değişiklik yok. Ailem ilk başlarda kızılıyordu, sonrasında düzgünce anlattım. Başka kötü alışkanlığım yok bunu da sizden gizli saklı yapmıyorum dedim. Onlardan izin alıyorum o nedenle sıkıntı olmuyor.”)

(K9: “Çok etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Kullandığımı biliyorlar, bu duruma alıştı artık onlarda sorun olmuyor.”)

(E2: “Çok sıklıkla olsa etkileyebilir, maddiyat olarak da etkileyebilir olumsuz yöne ama çok sık kullanmadığım için benim ailemi çok etkilemiyor. Ama bu durum farklı da olabilirdi o zamanda sıkıntılı olurdu.”)

(K1: “Bir etkisi olduğunu düşünmüyorum, alkol ya da madde bağımlılığı gibi olmadığı için ailemde içen kişilerde sürekli tüketen kişilere değil. O nedenle aile bağlarımıza ilişkilerimize çok fazla bir etkisi yok.”)

(K12: “Bir etkisi yok, ailemle sorun oluşturmuyor. Tiryaki değilim aramızda tiryaki yok, değişik bir etkisi olduğunu da düşünmüyorum hevesle başladım hevesle devam ediyorum.”)

Öğrencilere nargile kullanımının aile ilişkilerinizi ne şekilde etkilediği sorusu sorulmuş öğrencilerin %65’i nargile kullanmanın ailelerine olumlu ya da olumsuz etki etmediğini ifade etmiştir. Bu cevapların detaylandırılması istendiğinde ise, nötr etki ettiğini ifade eden öğrencilerin yarısı nargileyi aile bilgisi dışında kullandığını belirtmiştir. K2: “Annem babam karşılar nargileye onlar da zararlarını az çok duyup

bildikleri için, o yüzden içtiğimi gizliyorum yani içtiğimi bilmiyorlar. İletişim olarak söylediğim gibi araya ister istemez sorduklarında yalan ya da geçiştirme giriyor. İletişimi de böyle etkiliyor diyebilirim. Harici bir olumsuz durum yaşamadım.” Öğrenci görüşünden hareketle nargile kullanan öğrencilerin nargile kullandıklarını ailelerinden gizlediklerinde, ailenin nargileye karşı olan olumsuz tutumunu engelledikleri sonucuna ulaşılabilir. Böylece öğrenciler nargileye daha kolay ulaşarak, ailenin nargile kullanımını engelleyici tutumundan kaçındıkları saptanmıştır. E17: “Aile yanında kullanmıyorum, ailemin bundan kullandığım haberleri yok. Haberleri olsa bir şey olmaz ama tepki gösterirler. Onun nedeni de cahillik çok zararlı görüyorlar ama öyle değil.” Verilen ifade incelendiğinde öğrenci, ailesinin nargile kullanımına karşı olmasını cahillik olarak tanımlamaktadır. Bunun nedeni ise ailesinin nargileyi zararlı olarak görmesi ama öğrenciye göre nargilenin zararlı olmadığı görüşüdür. Bu ifadeden hareketle öğrencilerin nargilenin zararları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılabilir.

Aile ilişkilerine nötr etki temasının alt kategorisi olan ailenin kabullenmesi kategorisinde öğrencilerin nargile kullandıklarını ailelerinin bildikleri, ailelerin bu durumu artık kabullenerek öğrencilere olumlu olumsuz tepki vermedikleri görüşlerini içermektedir. E3: “Ailem etkilenmiyor, ilk başlarda sorun oldu ama artık karışmıyorlar. Ben geçiyorum mutfığa balkona kimse de bana bir şey demiyor içip odama yeniden geçiyorum sorun yok yani.”. Öğrenci görüşüne göre öğrencinin ailesinin nargile kullanımının başlarında bu duruma tepki gösterdiği görülmüştür. E18: “ Bir değişiklik yok. Ailem ilk başlarda kızıyordu, sonrasında düzgünce anlattım. Başka kötü alışkanlığım yok bunu da sizden gizli saklı yapmıyorum dedim. Onlardan izin alıyorum o nedenle sıkıntı olmuyor.”. Ailelerin nargile kullanım sürecinin başlarında nargile kullanımına karşı oldukları görülmüştür. Fakat daha sonrasında ebeveynleri oldukları öğrencilerin nargile kullanımını kabullenmelerinin nedenleri bilinmemektedir. Öğrencilerin nargileyi, ailelerine diğer kötü alışkanlıklara göre masum göstererek olumlu algı yaratmaya çalışmaları ve evde ailenin yanında kullanmaları bu durumun nedenlerinden olabilir.

Aile ilişkilerine nötr etki temasının bir diğer kategorisi de kullanım sıklığının az olmasıdır. Bu kategoride öğrenciler nargileyi az kullandıklarını, tiryaki veya bağımlı olmadıklarını nargilenin ailelerini olumlu ya da olumsuz etkilemediğini ifade

etmişlerdir. K1: “Bir etkisi olduğunu düşünmüyorum, alkol ya da madde bağımlılığı gibi olmadığı için ailemde içen kişilerde sürekli tüketen kişiler değil. O nedenle aile bağlarımıza ilişkilerimize çok fazla bir etkisi yok.” Verilen görüşte öğrencinin nargile kullanımını diğer bağımlılık türlerine göre daha zararsız olarak ifade ettiği saptanmıştır. Nargilenin daha masum ve zararsız gören öğrencilerin nargilenin zararlarına karşı duyarsız kaldıkları sonucuna ulaşılabilir.

Aile İlişkilerine Olumsuz Etki Teması

Tablo 4.16. Nargile Kullanımının Aile İlişkilerinizi Ne Şekilde Etkilediğini Açıklayabilir Misiniz?

Kategoriler		f	Örnek Görüşler
Aile	Bireylerinin Engelleyici Tutumu	5	(E7: “Babam kızıyor, o kadar başka hiçbir şekilde aileye etkisi yok sadece babam kullanmama kızıyor. Zarar vereceğini düşünüyor.”)
			(E14: “Küçükken sıkıntı yaratıyorlardı içtiğim için şimdi pek karışmıyorlar büyüdüğüm için, en azından niye içtiğimi soruyorlardı, sağlığıma zararlı olduğunu anlatmaya çalışıyorlardı, bırak şeklinde uyarıyorlardı. Şu anda hala derler daha az içmeye çalış diye sigara içme nargile içme şeklinde uyarırlar.”)
			(K3: “Genellikle aile bireylerim bu tip nargile sigara alkol gibi şeylere karşı oldukları için, aile ilişkilerinde kopma olabiliyor. Anne, baba, abi kardeş aralarında olumsuz davranışlar ortaya çıkabiliyor. Bu da aile içi şiddete bile dönüşebilir yani öyle düşünüyorum.”)
Aile	Bireylerini Rahatsız Etme	4	(K7: “Benim ilişkilerimi kötü etkileyeceğini düşünmüyorum, şey yapmazlar ama hiçbir aile istemez tabi. Bir de toplumda herkes içiyor nargileyi temizlenmeyen bir şey hastalık geçer vs gibi konuşulduğu için istemiyorlar ister istemez, ben o yönde düşünüyorum.”)
			(E4: “İçmeyenleri dumanı kokusuyla rahatsız edebiliyor. Bu bir sıkıntı her yerde içemediğimiz için. Başka odaya geçip orda içsem bu sefer aileme ayıp oluyor. Aile bireyleri üzüyor tabi gençlerin nargile tüketmesine o nedenle olumlu bir etkisi yok.

Aile arasında sıkıntılara yol açabiliyor.”)

(E20: “Annem temizlikten yana sıkıntı yapıyor, onun dışında problem yok.”)

(K5: “Aile ilişkilerimize çok olumsuz şekillendirmiyor, aslında çok etkisi de yok, sadece annem biraz tepki gösteriyor, o da çünkü ev içerisinde nargile kullanımı etrafı kirletebiliyor ya da duman içeriye fazla dolabiliyor, o yüzden tepkisi oluyor.”)

Aile Olumsuz Olma	Bireylerine Rol/Model	1	<i>(E8: “Aileye nasıl etkiliyor diye düşündüğümde, küçük kardeşlerimi biraz etkiliyor, onlar da içmeye hevesleniyor, benimle birlikte içmeye çalışıyorlar. Babam pek iyimser bakmıyor, kızıyor bu duruma, annem pek bir şey demiyor benim tek sıkıntım çocukların küçük kardeşlerimin heveslenmesi yani.”)</i>
-------------------	-----------------------	---	--

“Nargile Kullanımının Aile İlişkilerinizi ne şekilde etkilediğini açıklayabilir misiniz?” sorusuna öğrenciler ailelerinin olumsuz etkilendiklerine dair görüşlerine ifade etmişlerdir. Bu görüşler aile ilişkilerine olumsuz etki teması altında kategorileşmiştir. Aile bireylerinin engelleyici tutumu, aile bireylerini rahatsız etme ve aile bireylerine olumsuz rol/model olma başlıkları aile ilişkilerine olumsuz etki temasının alt kategorileridir.

Nargile kullanımı aile içerisinde sorun oluşturmuş bununla beraber aile öğrencinin nargile kullanımına karşı engelleyici bir tutum içerisine girmiştir. K3: “Genellikle aile bireylerim bu tip nargile sigara alkol gibi şeylere karşı oldukları için, aile ilişkilerinde kopma olabiliyor. Anne, baba, abi kardeş aralarında olumsuz davranışlar ortaya çıkabiliyor. Bu da aile içi şiddete bile dönüşebilir yani öyle düşünüyorum.”. Verilen görüşte öğrencinin nargile kullanımının aile içi ilişkilere yansımaları görülmüştür. Nargile kullanımı aile içerisindeki ilişkilerin bozulmasına neden olabilmektedir. Aile içi ilişkilerin bozulması sonucunda olumsuz davranışların, sözel, psikolojik ya da fiziksel şiddetin öne çıktığı ifade edilmiştir. E7: “Babam kızıyor, o kadar başka hiçbir şekilde aileye etkisi yok sadece babam kullanmama kızıyor. Zarar vereceğini düşünüyor.”. Öğrenci görüşüne göre nargile kullanımı aile bireyleri arasında

sözel-duygusal şiddet boyutuna dönüşebilmektedir. Ebeveynlerin nargileye olan olumsuz tutumu ve öğrenci için korumacı tavırları sonucunda nargile kullanımının aile içi ilişkileri olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

Aile ilişkilerine olumsuz etki temasının alt kategorisi olan aile bireylerini rahatsız etme kategorisinde öğrencilerin ev içerisinde nargile kullanımı sonucunda ailelerin temizlik, duman, koku vb. gibi durumlardan rahatsızlık duydukları görüşlere yer verilmiştir. E4: “*İçmeyenleri dumanı kokusuyla rahatsız edebiliyor. Bu bir sıkıntı her yerde içemediğimiz için. Başka odaya geçip orda içsem bu sefer aileme ayıp oluyor. Aile bireyleri üzülüyor tabi gençlerin nargile tüketmesine o nedenle olumlu bir etkisi yok. Aile arasında sıkıntılara yol açabiliyor.*” Öğrenci görüşüne göre nargile kullanımı özel yer ve mekan gerektirmektedir. Böylece nargile kullanmak isteyen birey aileden farklı bir mekan tercih ederek aile bireylerini koku ya da nargile dumanı ile rahatsız etmemeye çalışmaktadır. Fakat aile bireylerinin birbirlerinden uzak kalmaları sonucunda aile içi ilişkilerde kopmalar yaşanmaktadır. K5: “*Aile ilişkilerimize çok olumsuz şekillendirmiyor, aslında çok etkisi de yok, sadece annem biraz tepki gösteriyor, o da çünkü ev içerisinde nargile kullanımı etrafı kirletebiliyor ya da duman içeriye fazla dolabiliyor, o yüzden tepkisi oluyor.*” Nargile kullanımı sonrasında oluşan kirliliğin temizlenmesi için yapılması gereken işlemler ebeveynler tarafından yapıldığı zaman nargile kullanımı rahatsızlık vermektedir. E20: “*Annem temizlikten yana sıkıntı yapıyor, onun dışında problem yok.*” İki farklı görüşte belirtildiği gibi annelerin nargile kullanımından, nargilenin zararlarının yanı sıra temizliğinin zorluğu nedeniyle rahatsız oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Bulgulara göre aile içerisinde nargile kullanımının diğer aile bireylerine olumsuz rol/model olduğu görülmüştür. E8: “*Aileye nasıl etkiliyor diye düşündüğümde, küçük kardeşlerimi biraz etkiliyor, onlar da içmeye hevesleniyor, benimle birlikte içmeye çalışıyorlar. Babam pek iyimser bakmıyor, kızıyor bu duruma, annem pek bir şey demiyor benim tek sıkıntım çocukların küçük kardeşlerimin heveslenmesi yani.*” Öğrencinin evde nargile kullanmasının, kendinden yaşça küçük kardeşlerinin de nargile kullanımına başlamasına etki ettiği görülmüştür. Ebeveynlerin evde zararlı alışkanlıkların kardeşler arasında yayılmaması için tepki gösterdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Aile İlişkilerini Destekleyici Teması

Tablo 4.17. Nargile Kullanımının Aile İlişkilerinizi Ne Şekilde Etkilediğini Açıklayabilir Misiniz?

Kategoriler	f	Örnek Görüşler
Ortam Oluşturma	2	(K6: “Aile bireyleri kendi arasında zararlıdır şöyle böyle konuşması yok herkes kendine ne yapıyorsa, ters bir durum anlaşmazlık yok. Ailecek kullanıyoruz. Annem kardeşlerim denk gelirse babam hepimiz genel olarak kullanıyoruz. Öyle bir ortam oluyor.”) (E16: “Bence kopuk bir düzen varsa nargile insanları bir araya topluyor yani, sigara gibi kötü kokusu olmadığı için sorun yaratmıyor çocuklar içinde ve herkes bir arada toplandığı için olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum.”)

Tablo 4.17.’ye göre nargile kullanımının aile ilişkilerini desteklediği bulgulara yansımıştır. Nargile kullanımının aile ilişkilerini destekleyici teması ortam oluşturma kategorisinden oluşmaktadır. Ortam oluşturma kategorisinde nargile kullanımının aile içi ilişkileri düzenlediği, ailenin bir araya gelerek nargile ile birliktelik ortamı oluşturduğu görüşleri yer almaktadır. K6: “Aile bireyleri kendi arasında zararlıdır şöyle böyle konuşması yok herkes kendine ne yapıyorsa, ters bir durum anlaşmazlık yok. Ailecek kullanıyoruz. Annem kardeşlerim denk gelirse babam hepimiz genel olarak kullanıyoruz. Öyle bir ortam oluyor.” Bir ailede bulunan üyelerin bireysel hareket etmeleri sonucunda nargile kullanımının aile içi ilişkileri olumsuz etkilemediği bulgulara yansımıştır. Verilen görüşe göre aile bireylerinin birlikte nargile kullanmasının ailede olumlu ortam oluşturduğu sonucuna ulaşılabilir. Bir diğer görüşte ise nargile kullanımının aile üyelerini bir araya getirdiği ifade edilmiştir. E16: “Bence kopuk bir düzen varsa nargile insanları bir araya topluyor yani, sigara gibi kötü kokusu olmadığı için sorun yaratmıyor çocuklar içinde ve herkes bir arada toplandığı için olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum.”. Diğer tütün ürünlerine göre nargilenin kötü kokusunun olmayışı aile üyelerinin nargile kullanımına olumlu etki yapmıştır. Verilen görüşte, ailenin bir araya gelerek birlikte nargile kullanması sonucunda bir amaç etrafında birleşen aile üyelerinin arasındaki kopmaların onarıldığı ifade edilmiştir.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin nargile kullanımı ile ilgili görüşlerine dair bulguların tartışılmasına, elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 Tartışma

5.1.1. Öğrencilerin Nargile Kullanımına Kaç Yaşında Ve Nasıl Başladıklarına Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırma incelendiğinde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 3'ü (%0,09) 10-12 yaş, 11'i (%0,33) 13-15 yaş, 15'i (%0,45) 16-18 yaş, 4'ü (%0,12) 19-21 yaşları arasında nargile kullanımına başlamıştır. Verilen tablo dikkate alındığında öğrencilerin genellikle 13-18 yaş aralığında nargile ile tanıştıkları görülmüştür. Böylece nargile kullanımına başlama takvimi, erinlik-ergenlik dönemlerine rastlamıştır. Öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı daha fazla risk altında oldukları bu dönemlerde nargile kullanımının başladığı sonucuna ulaşılabilir. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara rastlanılmıştır. Akgül ve Kutluk (2015) tarafından yapılan çalışmada sigaraya başlama yaşının 13-17 arasında değiştiği, sigara içen gençlerin yaklaşık dörtte biri ilk sigarasını on yaşına gelmeden denedikleri belirtilmiştir. Hammal ve diğerleri (2008) yaptıkları çalışmada, araştırmaya katılan katılımcıların 10-25 yaşları arasında nargile kullanımına başladıkları saptanmıştır. Yolcu-Ağaç (2020) 12-18 yaş aralığındaki 400 ergen ile yaptığı çalışmada nargileye başlama yaşı olarak ergenlik dönemini riskli bulduğunu ve mevcut araştırmaya katılan ergenlerin %14,5'inin nargile kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin nargile kullanımına arkadaş ortamı, nargile kafeler ve aile faktörleri ile başladıkları belirlenmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde öğrencilerin nargile kullanımına nasıl başladıklarıyla ilgili faktörleri destekleyen araştırmalara ulaşılmıştır. Zor (2020) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde arkadaş etkisi, hoşça gitme, merak, sosyal ortam, aroması, stres atma, sigara yerine, özentilik, ailede sigara/nargile içen ve tarihi olması gibi nedenlerin nargileye başlamalarına sebep olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Holtzman ve diğerleri (2013) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada nargile kullanımına başlamada arkadaş

etkisi ve sosyalleşme faktörlerinin rol oynadığını belirtmişlerdir. Karimy ve diğerleri (2013), yaptıkları çalışmada öğrencilerin nargile kullanımına nasıl başladıkları; arkadaş ortamı, nargile kullanmanın normal olduğu düşüncesi, olgunlaşma hissi, merak etme, keyif alma ve ebeveynleri rol model alma başlıkları ile açıklanmıştır. Erbaydar ve diğerleri (2010), yaptıkları çalışmada, nargile kullanımına başlama nedenlerini araştırmışlar, arkadaş etkisi, merak ve ailede nargile tüketen bireylerin olması sonuçlarına ulaşmışlardır. Nargile kullanımının en yaygın nedeni akran etkisi (% 35); daha az yaygın nedenler arasında merak (% 18), aile üyelerinin etkisi (% 12) olarak saptanmıştır.

5.1.2. Öğrencilerin Nargileye Başlamalarındaki Etkene Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırmada öğrencilerin nargile kullanımına merak, arkadaş ortamı, nargilenin kokusu, aromatik oluşu, nargileye özentilik, nargile kullanırken role girmek, nargilenin zevk/keyif vermesi, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, nargilenin görünüşü ve nargileye özendirici sosyal medya faktörleri etken olmuştur. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara erişilmiştir. Çerik, (2019) yaptıkları çalışmada öğrencilerin nargile kullanımına merak, arkadaş ortamı, nargilenin kokusu, aromatik oluşu, nargilenin keyif vermesi, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, nargilenin görünüşü ve nargileye özendirici sosyal medya faktörlerinin etken olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır (Aktaş, Hıdıroğlu, Karavuş 2018; Çerik, 2019; Çevik Akyıl, R., Kahraman, A. Erdem, N. 2018; Erbaydar, vd. 2010; Hassoy, vd. 2011; Sezer, vd. 2018; Subaşı, vd. 2005) Yurtiçinde yapılan çalışmalarla beraber, yurt dışında yapılan çalışmaların da nargile kullanımına merak, arkadaş ortamı, nargilenin kokusu, aromatik oluşu, nargilenin zevk/keyif vermesi gibi faktörler ile araştırma sonuçlarını desteklediği bulunmuştur. Holtzman ve diğerleri (2013) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medyanın etkisi, nargilenin aromatikler ile tatlandırılması, zevk ve keyif vermesi nedenleri ile nargile kullanımını sürdürdükleri sonuçlarına ulaşmıştır (Roman, vd. 2019; Abudayyeh, vd. 2018; Lipkus & Mays 2018; Brikmanis & Doran, 2017; Karimy, vd. 2013 ;Nakkash, vd. 2011, ;Berg, vd. 2011).

5.1.3. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Yoksunluk Belirtilerine Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırmada öğrencilerin %80'inin nargile kullanmadıkları zamanlarda nargile kullanmak istedikleri, nargileye karşı yoğun istek duydukları saptanmıştır. Öğrencilerde nargileye ulaşamadıklarında başka tütün ürünü ile telafi etme isteği, vücutta gerginlik, ani çıkış (tepkisel davranış), nargilenin tadını hayal edip hissetmek (imajinasyon) gibi tepki kategorileri saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Auf ve diğerleri (2012) yaptıkları çalışmada, nargile kullanan bireylerin nargile kullanmadıkları zamanlarda ortaya çıkan olumsuz duyguyu ve isteği giderebilmek için daha sık nargile kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapılan çalışmada nargile kullanma isteğini sigara kullanarak telafi ettikleri saptanmıştır. Aboaziza & Eissenberg (2015), nargile kullanımının nikotin / tütün bağımlılığını desteklediğine dair kanıtları aradıkları çalışmada nargile kullanan bireylerin nargileden kaçındıklarında yoksunluk yaşadıkları, nargileye erişmek için davranışlarını değiştirdikleri, nargileye ulaşma arzusu ve özlemi yaşadıkları saptanmıştır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin nargile kullanmadıkları zamanlarda gerginlik, sinir, boşluk hissi, keyifsizlik gibi duygusal değişimler yaşadıkları bulgulara yansımıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde DSM V kriterleri içerisinde kolay kızma, engellenmişlik duygusu ya da öfke, bunaltı, odaklanma güçlüğü, yeme isteğinde artma, huzursuzluk, çökkün duygudurum, uykusuzluk gibi durumlar tütün yoksunluğunun belirtileri olarak gösterilmiştir. Ayrıca az sayıda öğrenci nargile kullanımında yoksunluğa izin vermediklerini nargileye ulaşmak için çabaladıklarını ifade ederek, nargile kullanmadıkları zamanlarda oluşan vücuttaki tepki ve duygu durum değişimlerini ifade edememişlerdir. Hammal vd. (2008) tarafından yapılan çalışmada günlük nargile kullanan 16 yetişkin ile görüşmüşlerdir, nargileyi bırakmayı deneyen bireylerin yoğun huzursuzluk hali, gün boyu nargileyi düşünme, nargile yerine sigara kullanma gibi davranışlar geliştirdiği görülmüştür. Aynı zamanda bazı katılımcılar nargileyi bırakmanın sigarayı bırakmaktan daha zor olduğunu ifadelerinde belirtmişlerdir. Berg vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada nargile kullanıcılarının ve nargile kullanmayan öğrencilere göre daha önemli depresif belirtiler bildirdiği saptanmıştır. Öğrencilerin nargile kullanmadıkları zamanlarda algılanan stresin daha yüksek olduğu bulgusu yapılan araştırmayı destekler niteliktedir.

5.1.4. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Sağlığa Zararlarına Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırmada öğrencilerin yarısından fazlası nargile kullanımının zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Nargilenin zararları noktasında bilinçli olduklarını ifade eden öğrenciler nargile kullanımını yaratmış olduğu fiziksel olumsuz etkilerine de ifadelerinde yer vermişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara erişilmiştir. Sawalha vd. (2021), 966 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada katılımcıların büyük bir kısmının (% 55,8) nargile kullanımının zararlı etkileri hakkında bilgi sahibi olduğu sonuçlanmıştır. Nargile kullanımı fiziksel rahatsızlıklara yol açsa da öğrenciler nargile kullanmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Subaşı vd. (2005) yaptıkları çalışmada katılımcıların yaklaşık yarısının nargilenin sağlığa zararlı olduğunu bilmesine rağmen nargile tüketmeye devam etmelerini dikkat çekici bulmuşlardır.

Fakat az sayıda öğrenci de nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunu ifade etmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde öğrencilerin nargilenin zararlarına yönelik düşüncelerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmaktadır. Holtzman vd. (2013) Amerikalı üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin sigarayı bırakmanın daha sağlıklı bir alternatifi olarak nargile kullanımına başvurduklarını saptamışlardır. Heinz vd. (2013) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencileri sigara kullanımını, nargileye kıyasla daha zararlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca nargile kullanımının bağımlılık potansiyelinin daha az olması ve nargile kullanımını sosyal açıdan onaylanabilir daha yüksek sosyal onay ile ilişkilendirilmiştir. Yaşam boyu nargile kullandığını bildiren katılımcılar, nargile kullanmayanlara kıyasla, nargilenin daha az zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin nargile ve sigaranın zararlarına yönelik bilgi eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşılabilir (Aboaziza, ve Eissenberg, 2015). Hassoy vd. (2011) yaptıkları çalışmada öğrenciler %30,6'sı nargilenin sağlığa zararının sigaradan daha az olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin bir kısmı için nargile kullanımının sağlığa zararlı olup olmaması ile ilgilenmedikleri saptanmıştır. Öğrenciler nargilenin zararlarına rağmen nargile kullanmak için gerekçeler bulmaya çalışmışlardır. Öğrencilerin kendi kişisel nargilelerini kullanmaları, nargilenin zararlarına karşı koruduğu düşüncesi ile öğrencilere güvence verdiği saptanmıştır. Öğrenciler nargilenin zevk/ keyif vermesine

odaklanarak nargilenin zararlarını göz ardı etmişlerdir. Öğrenciler; tütünün yıkanması, nargilede aroma kullanılması, nargilenin su ile kullanılması gibi nedenleri ifade ederek nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunu belirtmişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmuştur. Aktaş, Hıdıroğlu, Karavuş (2018) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada nargile kullanmak sigaradan daha az zararlıdır ifadesini belirten öğrencilerde nargile kullanma oranını yüksek bulmuşlardır. Sawalha vd. (2021), yaptıkları çalışmada 966 üniversite öğrencisinin çoğunun (~% 71) nargilenin doğal ürünlerden oluştuğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlası nargile dumanının sudan geçerken zararlı maddelerin filtrelendiğine dair yanılığa kapıldığını belirtmişlerdir. Öğrenciler nargile kullanım sıklıklarının az olması nedeniyle de nargile kullanımının zararlarını görmezden gelmişlerdir. Hassoy vd. (2011) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %25,7'si nargile dumanının sudan geçirilerek solunmasının içindeki zehirli maddeleri temizlediğini, %13,6'sı tütüne eklenen meyvelerin ya da aromaların nargileyi daha sağlıklı yaptığını düşünmekte olduklarını ya da bu konuda kararsız oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bir diğer çalışmada Alvur vd. (2014), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerde yaygın olarak nargile dumanının su filtresinden geçirilerek kanserojen maddelerden arındırıldığı, nargilenin akciğerleri yakmaması nedeniyle zararlı olmadığı, nargilenin nikotin içermediği, meyveli ya da aromalı nargilenin saf tütünden daha sağlıklı olduğu gibi görüşlerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Knishkowsky ve Amitai, 2005).

5.1.5. Öğrencilerin Nargile Kullanımını Bırakma Ya Da Azaltmaya Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan çalışmada öğrencilerin yarısından fazlasında nargile kullanımını bırakma düşüncesinin olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin nargile kullanım sıklığı az olması nedeniyle nargileyi bırakmayı düşünmedikleri saptanmıştır. Ayrıca nargile kullanımını öğrenciler zevk/haz ile ilişkilendirerek bağımlı olma düşüncesini reddetmişlerdir. Bununla beraber öğrenciler nargile kullanımını diğer tütün ürünü ile telafi ederek nargile kullanımını bırakmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmuştur. Zor (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %53,1'inin nargile kullanımını bırakmayı düşünmediği sonucuna ulaşmıştır. Alvur vd. (2014), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada nargilenin bağımlılık yapmadığı gibi görüşlerinin

olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Heinz vd. (2013) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin nargile kullanımının bağımlılık yapma potansiyelini az buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Hassoy vd. (2011) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %52,3'ü nargilenin sigara gibi bağımlılık yapmadığını belirtmişlerdir. Erbaydar vd. (2010) yaptıkları çalışmada nargile kullananların çoğunun nargile kullanımı bırakma niyetinin olmadığı saptamışlardır. Ayrıca araştırmaya katılan bireylerin nargileye bağımlı olma düşüncesini reddettikleri ve nargile kullanımını diğer tütün ürünü ile telafi ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Subaşı, vd. (2005) yaptıkları çalışmada nargile kullananların çoğunun nargile kullanımı bırakma niyetinin olmadığı saptamışlardır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin nargile kullanımından sonra oluşan baş ağrısı mide bulantısı gibi fiziksel nedenlere bağlı olarak nargile kullanımını bırakma girişiminde bulundukları belirlenmiştir. Bu fiziksel belirtiler nikotin zehirlenmesine bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir (Işıkoğlu, 2018; Okdemir, 2013). Nargile kullanımını azaltmaya ve bırakmaya yönelik girişimleri olan öğrencilerin; stres, aileden uzak kalma, arkadaş ortamının nargile kullanımını destekleyici etkisi gibi faktörlerden dolayı nargile kullanımını bırakamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Holtzman vd. (2013) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin gergin ve stresli anlarında nargile kullanarak ruh hallerini iyileştirdikleri ayrıca öğrencilerin konsantrasyonlarını iyileştirmek için nargile kullandıkları sonuçlarına ulaşıldı. Yapılan araştırmada öğrencilerin nargileyi bırakma girişimi olsa da bunun sonuçlarının olumsuz olduğu bulgulara yansımıştır. Zor (2020) yaptığı çalışmada nargile kullanan üniversite öğrencilerinin %37,8'inin 3 yıldan daha uzun senedir nargile kullandıklarını ve öğrencilerin çoğunun nargilenin bağımlılık yaptığını ifade eden seçenekleri işaretlediğini araştırma sonuçlarında belirtmiştir. Hammal vd. (2008) yaptıkları çalışmada katılımcılar Suriye'de nargile kullanımının sigaraya nazaran daha hoş görülmesi karşılandığını ifade ederek nargile kullanımını bırakmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Günlük nargile kullananların nargile kullanmadıkları zaman içinde sigara içme sıklığını ve yoğunluğunu artırdıkları, nargile içmek için algılanan ihtiyacın arttığını, günlük birden fazla nargile içerek ihtiyacı gidermeye çalıştıkları, nargileyi bırakma zorluğu ve bırakma esnasındaki yoksunluk belirtileri yaşamak da dahil olmak üzere nikotin bağımlılığının çeşitli belirtilerini araştırma sonuçlarında paylaşmışlardır. Ayrıca günlük nargile kullanan bireylerin nargileye olan arzularındaki değişimler bulgulara yansımıştır.

5.1.6. Öğrencilerin Nargile Kullanımında Arkadaşlarının Tutumlarına Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırmada öğrencilerin %51'i arkadaşları ile birlikte nargile kullanmaktadırlar. Birlikte nargile kullanan öğrencilerin arkadaş çevresi nargile kullanımını desteklemektedirler. Nargile kullanımını sosyalleşme aracı olarak görmektedirler. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Bostancı vd. (2020), yaptıkları çalışmada araştırmaya katılanların çoğunluğu öğrenci veya işsiz olmakla beraber nargile kullanımı sosyal bir olay olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sezer vd. (2018), tarafından yapılan çalışma bulgularına göre nargile içmeyi çekici kılan nedenler olarak en çok, “tadı, kokusu, aroması” ve “kafede sosyal atmosfer, arkadaşlarla birliktelik” ifade edilmiştir. Roman vd. (2019), tarafından yapılan çalışmada az sayıda öğrenci arkadaşlarına rol model olduklarını, arkadaşlarının nargile kullanımına etken olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca yapılan çalışmadaki öğrenci ifadelerinin çoğunu destekler nitelikte, Berg vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada nargile kullanan öğrencilerin nargile kullanmayan öğrencilere göre sosyal hayatta dışadönük, deneyime daha fazla açık oldukları bulgularına rastlanmıştır. Hammal vd. (2008) tarafından yapılan çalışmada nargile kullanan bireylerin büyük çoğunluğunun nargile kullanımına arkadaşları ile başladıkları bulgulara yansımıştır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin %49'unun ise nargile kullanımına göre arkadaş grubunun farklılaştığı saptanmıştır. Nargile kullanan öğrencilerin arkadaş gruplarının farklılaşmasında arkadaş çevresinin engelleyici tutumu ve nargile kullanımına göre gruplaşma faktörleri etkili olmuştur. Arkadaş çevresinin daha az nargile kullanımı kategorisinde öğrenciler arkadaşlarının daha az nargile kullandıklarını ya da hiç nargile kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Nargile kullanımına göre gruplaşma kategorisinde öğrencilerin nargile kullanan ve kullanmayan arkadaşları ile ilişkilerinin farklılaştığı görülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğinde nargile kullanımında arkadaş grubunun farklılaşması temasına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.1.7. Öğrencilerin Nargile Kullanımının Aile İlişkilerine Etkisine Dair Görüşlerinin Tartışılması

Yapılan araştırmada öğrencilerin görüşlerine göre nargile kullanımının aile ilişkilerine nötr etkisi, aile ilişkilerine olumsuz etkisi ve aile ilişkilerini destekleyici

etkileri saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Hammal vd., (2008) 16 yetişkin nargile kullanıcısı ve 16 yetişkin sigara kullanıcısı ile yaptıkları çalışmada sigara kullananların büyük çoğunluğunun ailelerinin, sigarayı kabul etmediğini ancak nargile kullananların ailelerinin bu durumu kabul etme düzeylerinin farklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ailelerin nargile kullanımına karşı tutumları olumlu, tarafsız ve negatif olarak sınıflandırılmıştır.

Yapılan çalışmada öğrencilerin nargileyi aile bilgisi dışında kullanması, ailenin nargile kullanımını kabullenmesi ve nargile kullanım sıklığının az olması nedenleriyle nargile kullanımının aile içi ilişkilerini olumlu ya da olumsuz etkilemediği, nötr etki ettiği belirlenmiştir. Zor (2020), yaptığı çalışmada öğrencilerin %70,8'i ailelerine nargile kullanmadığını söylerken, %13,2'si nargile kullandığını, %16,1'i bazen kullandığını söylemiştir. Bu çalışmada evde ailesi ile yaşayan öğrencilerin nargile kullanımını bırakma ya da azaltmaya yönelik sorulan soruya “Bıraktım ve içmeyi düşünmüyorum” şikkını işaretlemesi (%32) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Ayrıca nargile kullanımına yönelik ailelerin tutumunda evde yalnız başına yaşayan öğrencilerin ailelerin nargile kullanımına “karışmıyor” seçeneği (%45,5) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Yapılan çalışmada öğrencilerin nargile kullanımının; aile bireylerinin nargile kullanımını engelleyici tutumu, nargilenin aile bireylerini rahatsız etmesi ve nargile kullanımının aile bireylerine olumsuz rol/model olması gibi nedenlerden aile ilişkilerine olumsuz etki ettiği saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Roman, ve diğerleri (2019), yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun nargile kullandığını belirtmesine rağmen aileleri tarafından nargile kullanımının kabul edilmediği saptanmıştır. Hammal ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmada araştırmaya katılan bireylerin aile üyelerinin büyük çoğunluğu nargile kullanımına olumsuz bakmaktadır.

Yapılan çalışmada öğrencilerin nargile kullanımının aile içerisinde ortam oluşturduğunu ve aile ilişkilerini destekleyici etki ettiğini ifade etmişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Erbaydar ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada nargile kullanma nedenleri birinci sırada; akran etkisi, ikinci sırada; merak etmek, üçüncü sırada ise aile faktörü olarak

sıralanmıştır. Ayrıca katılımcıların yarısında aile üyelerinin de nargile kullandığı saptanmıştır.

5.2 Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası nargile kullanımı dışında sigara da kullanmaktadır.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu nargile kullanımına 13-18 yaşları arasında başlamışlardır. Öğrencilerin nargile kullandıkları yaş aralığı erenlik/ergenlik dönemine rastlamaktadır. Öğrencilerin nargile kullanımına arkadaş ortamı, nargile kafeler ve aile faktörleri ile başladıkları belirlenmiştir.
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin nargile kullanımına başlamalarına merak, arkadaş ortamı, nargilenin kokusu, aromatik oluşu, nargileye özentilik, nargile kullanırken role girmek, nargilenin zevk/keyif vermesi, diğer tütün ürünlerine alternatif oluşu, nargilenin görünüşü ve nargileye özendirici sosyal medya faktörleri etken olmuştur
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun nargile kullanmadıkları zamanlarda nargile kullanmak istedikleri, nargileye karşı yoğun istek duydukları saptanmıştır. Öğrencilerde nargileye ulaşamadıklarında başka tütün ürünü ile telafi etme isteği, vücutta gerginlik, ani çıkış (tepkisel davranış), nargilenin tadını hayal edip hissetmek (imajinasyon) gibi tepkiler saptanmıştır.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin nargile kullanmadıkları zamanlarda gerginlik, sinir, boşluk hissi, keyifsizlik gibi duygusal değişimler yaşadıkları bulgulara yansımıştır. Ayrıca az sayıda öğrenci nargile kullanımında yoksunluğa izin vermediklerini nargileye ulaşmak için çabaladıklarını ifade ederek, nargile kullanmadıkları zamanlarda oluşan vücuttaki tepki ve duygu durum değişimlerini ifade edememişlerdir.
6. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası nargile kullanımının zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Nargilenin zararları noktasında bilinçli olduklarını ifade eden öğrenciler nargile kullanımını yaratmış olduğu fiziksel olumsuz etkilerine de ifadelerinde yer vermişlerdir. Nargile kullanımı

fiziksel rahatsızlıklara yol açsa da öğrenciler nargile kullanmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.

7. Araştırmaya katılan öğrenciler nargilenin sigaradan daha fazla zararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat az sayıda öğrenci de nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin nargile ve sigaranın zararlarına yönelik bilgi eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşılabilir.
8. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı için nargile kullanımının sağlığa zararlı olup olmaması ile ilgilenmedikleri saptanmıştır. Öğrenciler nargilenin zararlarına rağmen nargile kullanmak için gerekçeler bulmaya çalışmışlardır. Öğrencilerin kendi kişisel nargilelerini kullanmaları, nargilenin zararlarına karşı koruduğu düşüncesi ile öğrencilere güvence verdiği saptanmıştır. Öğrenciler nargilenin zevk/ keyif vermesine odaklanarak nargilenin zararlarını göz ardı etmişlerdir. Öğrenciler; tütünün ykanması, nargilede aroma kullanılması, nargilenin su ile kullanılması gibi nedenleri ifade ederek nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler nargile kullanım sıklıklarının az olması nedeniyle de nargile kullanımının zararlarını görmezden gelmişlerdir.
9. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasında nargile kullanımını bırakma düşüncesinin olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin nargile kullanım sıklığı az olması nedeniyle nargileyi bırakmayı düşünmedikleri saptanmıştır. Ayrıca nargile kullanımını öğrenciler zevk/haz ile ilişkilendirerek bağımlı olma düşüncesini reddetmişlerdir. Bununla beraber öğrenciler nargile kullanımını diğer tütün ürünü ile telafi ederek nargile kullanımını bırakmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir.
10. Araştırmaya katılan öğrencilerin nargile kullanımından sonra oluşan baş ağrısı mide bulantısı gibi fiziksel nedenlere bağlı olarak nargile kullanımını bırakma girişiminde bulundukları belirlenmiştir. Bu fiziksel belirtiler nikotin zehirlenmesine bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Nargile kullanımını azaltmaya ve bırakmaya yönelik girişimleri olan öğrencilerin; stres, aileden uzak kalma, arkadaş ortamının nargile kullanımını destekleyici etkisi gibi faktörlerden dolayı nargile kullanımını bırakamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.
11. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası arkadaşları ile birlikte nargile kullanmaktadır. Birlikte nargile kullanan öğrencilerin arkadaş

çevresi nargile kullanımını desteklemektedirler. Bununla beraber az sayıda öğrenci arkadaşlarına rol model olduklarını, arkadaşlarının nargile kullanımına etken olduklarını ifade etmişlerdir.

12. Araştırmaya katılan öğrencilerde nargile kullanımına göre arkadaş grubunun farklılaştığı saptanmıştır. Nargile kullanan öğrencilerin arkadaş gruplarının farklılaşmasında arkadaş çevresinin engelleyici tutumu ve nargile kullanımına göre gruplaşma faktörleri etkili olmuştur. Arkadaş çevresinin daha az nargile kullanımı kategorisinde öğrenciler arkadaşlarının daha az nargile kullandıklarını ya da hiç nargile kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Nargile kullanımına göre gruplaşma kategorisinde öğrencilerin nargile kullanan ve kullanmayan arkadaşları ile ilişkilerinin farklılaştığı görülmüştür.
13. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine göre nargile kullanımının aile ilişkilerine nötr etkisi, aile ilişkilerine olumsuz etkisi ve aile ilişkilerini destekleyici etkileri saptanmıştır.
14. Araştırmaya katılan öğrencilerin nargileyi aile bilgisi dışında kullanması, ailenin nargile kullanımını kabullenmesi ve nargile kullanım sıklığının az olması nedenleriyle nargile kullanımının aile içi ilişkilerini olumlu ya da olumsuz etkilemediği, nötr etki ettiği belirlenmiştir.
15. Araştırmaya katılan öğrencilerin nargile kullanımının; aile bireylerinin nargile kullanımını engelleyici tutumu, nargilenin aile bireylerini rahatsız etmesi ve nargile kullanımının aile bireylerine olumsuz rol/model olması gibi nedenlerden aile ilişkilerine olumsuz etki ettiği saptanmıştır.
16. Araştırmaya katılan az sayıda öğrenci; nargile kullanımının aile içerisinde ortam oluşturduğunu ve aile ilişkilerini destekleyici etki ettiğini ifade etmişlerdir.

5.3 Öneriler

Araştırma bulgularına yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır:

1. Nargile kullanımı ile ilgili yapılan birçok çalışmada üniversite öğrencilerinin nargilenin zararlarına dair yanlış ya da eksik bilgilere sahip olduğu bulunmuştur. Nargilenin zararları hakkında toplumun, ailelerin, öğrencilerin bilgilendirilmesi önemlidir.

2. Tütün kontrolüne yönelik eylemlerin kapsamı yalnızca sigarayı değil başta nargile olmak üzere tüm tütün ürünlerini ele alacak şekilde genişletilmeli ve düzenlenmelidir.
3. Yapılan çalışma üniversite öğrencilerini kapsamaktadır, nargile kullanımının başladığı ve daha sık kullanıldığı dönem olan erinlik/ergenlik dönemleri yapılacak çalışmalarla daha kapsamlı araştırılmalıdır

KAYNAKÇA

- Aghajari, P., Hosseinzadeh, M., Mahdavi, N., Hashtroudizadeh, M., & Vahidi, M. (2015). The Effectiveness of Life Skills Training on Intrinsic and Extrinsic Learning Motivation, Academic Achievement and Self-Esteem in Nursing Students. *Journal of Nursing Education*, 4(2), 18-27.
- Aboaziza, E., & Eissenberg, T. (2015). Waterpipe Tobacco Smoking: What is the Evidence That it Supports Nicotine/Tobacco Dependence? *Tobacco Control*, 24 (1), 44-53.
- Abudayyeh, H. S., Glasser, A. M., Johnson, A. L., Cohn, A. M., Wagener, T. L., Mays, D., & Villanti, A. C. (2018). Social and Substance Use Correlates of Adult Hookah Use, 2016. *Addictive Behaviors*, 79, 39-44.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2017.12.011>.
- Ak, M., Kesici, Ş., Yalçın, B. ve Kavaklı, M. (2019). *Çocuğum Bağımlı Olmasın*. Ankara: Nobel.
- Akgül, S. ve Kutluk T. (2015). Çocuk ve Ergenlerde Tütün Kontrolü. *Sted*, 24, 1-5.
- Aksu S. (1967). *Tütün Kimya ve Teknolojisi*. İstanbul: Tekel Enstitüleri.
- Aktaş, A. , Hıdıroğlu, S. ve Karavuş, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Fırat Tıp Dergisi/Firat Med J*, 23 (2), 68-72.
- Akter, E. (2011). *Adana İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Tütün ve Tütün Mamüllerinin Kullanımı*. (Uzmanlık Tezi) Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Adana.
- Ali, M., & Jawad, M. (2017). Health Effects of Waterpipe Tobacco Use: Getting the Public Health Message Just Right. *Tobacco Use Insights*, 10, 1-8.
<https://doi.org/10.1177/1179173x17696055>

- Al-Sawalha, N. A., Almomani, B. A., Al-Shatnawi, S. F., & Almomani, B. N. (2021). Attitudes and Knowledge of the Harmful Effects of Waterpipe Tobacco Smoking Among University Students: a Study From Jordan. *Environmental Science and Pollution Research International*, 1–7. Advance Online Publication. <https://doi.org/10.1007/S11356-021-13888-5>
- Alvur, M. T., Cinar, N., Akduran, F., & Dede, C. (2014). Fallacies About Water Pipe Use in Turksih University Students - What Might Be the Consequences? *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 15(5), 1977–1980. <https://doi.org/10.7314/apjcp.2014.15.5.1977>
- Amerikan Psikiyatri Birliği, *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, Beşinci Baskı (Dsm-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı’ndan, (Çev. Köroğlu E), Ankara : Hekimler Yayın Birliği, 2013.
- Anbarlouei, M., Sarbakhsh, P., Dadashzadeh, H., Ghiasi, A., Ataieasl, M., Dorosti, A., & Mohammadpoorasl, A. (2018). Cigarette and Hookah Smoking and Their Relationship With Selfesteem Andcommunication Skills Among High School Students. *Health Promotion Perspectives*, 8(3), 230
- Aslan, D. (2005). Dünyada ve Türkiye’de Tütün Kontrolünde Yeni Bir Dönem Başladı: Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi. *Tıb Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 14(1): 19-21.
- Auf, R. A., Radwan, G. N., Loffredo, C. A., El Setouhy, M., Israel, E., & Mohamed, M. K. (2012). Assessment of Tobacco Dependence in Waterpipe Smokers in Egypt. *The International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*, 16(1), 132- 137.
- Baker, T. B., Breslau, N., Covey, L., & Shiffman, S. (2012). Dsm Criteria For Tobacco Use Disorder and Tobacco Withdrawal: a Critique and Proposed Revisions For

Dsm-5. *Addiction* (Abingdon, England), 107(2), 263–275.

<https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2011.03657.x>

Başkale, H. (2016), Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi, *Deuhfed*, 9(1), 23-28.

Berg, C. J., Schauer, G. L., Asfour, O. A., Thomas, A. N., & Ahluwalia, J. S. (2011).

Psychosocial Factors and Health-Risk Behaviors Associated With Hookah Use Among College Students. *Journal of Addiction Research & Therapy*. <https://doi.org/10.4172/2155-6105>

Bhatnagar, A., Maziak, W., Eissenberg, T., Ward, K. D., Thurston, G., King, B. A., Sutfin, E. L., Cobb, O. C., Griffiths, M., Goldstein, L. B., & Rezk-Hanna, M. (2019). Water Pipe (Hookah) Smoking and Cardiovascular Disease Risk: A Scientific Statement From the American Heart Association. *Circulation*, 139(19), 917-936.

<https://doi.org/10.1161/Cir.0000000000000671>

Bilir, N. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Tütün Kullanımı Epidemiyolojisi. Tütün ve Tütün Kontrolü. *Toraks Kitapları* Edit: Aytemur Z, Akçay Ş, Elbek O, (10) 32.

Bilir, N., Çakır, B., Dağlı, E., Ergüder, T. ve Önder, Z. (2010). *Türkiye’de Tütün Kontrolü Politikaları*, 33-42.

Bostancı İ., Ünsal Saç R., Kahvecioğlu D., Emeksiz S. ve Taşar M. (2020). Exhaled Carbon Monoxide Levels and Demographics of Waterpipe Smoking Young At Outdoor areas of Waterpipesmokingcafes, İn Ankara. *Journal of Contemporary Medicine*, 10 (1), 91-95. <https://doi.org/10.16899/jcm.662133>

Braun, R. E., Glassman, T., Wohlwend, J., Whewell, A. & Reindl, D. M. (2012). Hookah Use Among College Students From a Midwest University, *Journal of Community Health*, 37 (2): 294-298.

- Brikmanis, K. & Doran, N. (2017). Hookah Tobacco Use and Stressful Life Events İn a Sample of Young Non-Daily Cigarette Smokers. *Addictive Behaviors*, 64,1-5. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.08.002>.
- Çakmak, V. (2014). *Adolesanların Nargilenin Sağlığa Etkileri ile İlgili Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çerik, B. E. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Profilleri ve Nargilenin Sağlığa Olan Etkilerine Yönelik Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Çevik Akyıl, R., Kahraman, A. ve Erdem, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Nargile Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi*, 32(3), 177-184.
- Çevik, B. E., & Kocataş, S. (2020). Hookah Smoking Profiles of University Students and Their Perceptions of Its Health Risks. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 7(3), 206-213.
- Çimen, F. (2016). *Hatay İlindeki Kafe ve Çay Bahçelerinde Tüketilen Nargilelerdeki Mycobacterium Tuberculosis Varlığının Araştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Dağlı, Z. ve Demirezen, D. (2020). Kamu Politikası Bağlamında Nargile Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(2), 310-325. <http://dx.doi.org/10.17130/ijmeh.756928>
- Erbaydar, N. P., Bilir, N., & Yildiz, A. N. (2010). Knowledge, Behaviors and Health Hazard Perception Among Turkish Narghile (Waterpipe)-Smokers Related to Narghile Smoking. *Pakistan Journal Of Medical Sciences*, 26(1), 195-200.
- Hammal, F., Mock, J., Ward, K. D., Eissenberg, T., & Maziak, W. (2008). A Pleasure Among Friends: How Narghile (Waterpipe) Smoking Differs From Cigarette

Smoking in Syria. *Tobacco Control*, 17(2), E3.

<https://doi.org/10.1136/Tc.2007.020529>

Hassoy, H., Ergin, I., Davas, A., Durusoy, R., & Karababa, A. O. (2011). Determining the Factors Effecting the Cigarette, Narghile and Hand-Rolled Tobacco Smoking Among Medical Technology Vocational Training School Students and Evaluation of Their Opinions About Starting and Continuing With Their Habits of Smoking. *Eurasian Journal of Pulmonology*, 13(2), 91-99.

<https://doi.org/10.5505/Solunum.2011.50490>

Hawari, F. I., Obeidat, N. A., Alhalawa, M. A., Al-Busaidi, Z., Amara, B., Baddar, S., ... & Elkholy, H. (2019). Respiratory Health and Quality of Life in Young Exclusive, Habitual Smokers-A Comparison of Waterpipe Smokers, Cigarette Smokers and Non-Smokers. *International Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease*, 14, 1813-1824. <http://doi.org/10.2147/Copd.S205050>

Heinz, A. J., Giedgowd, G. E., Crane, N. A., Veilleux, J. C., Conrad, M., Braun, A. R., Olejarska, N. A., & Kassel, J. D. (2013). A Comprehensive Examination of Hookah Smoking in College Students: Use Patterns and Contexts, Social Norms and Attitudes, Harm Perception, Psychological Correlates and Co-Occurring Substance Use. *Addictive Behaviors*, 38(11), 2751–2760.

<https://doi.org/10.1016/J.Addbeh.2013.07.009>

Holtzman, A. L., Babinski, D., & Merlo, L. J. (2013). Knowledge and Attitudes Toward Hookah Usage Among University Students. *Journal of American College Health : J of Ach*, 61(6), 362–370.

<https://doi.org/10.1080/07448481.2013.818000>

Işıkoğlu, V. (2018). *Acil Serviste Karbonmonoksit Zehirlenmesinde Hiperbarik Oksijen Tedavisi Endikasyonlarını Belirlemede Oksijen Saturasyon Gap'in Rolü*. (Tıpta

Uzmanlık Tezi) Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Konya Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp Ana Bilim Dalı, Konya.

Kanıt, L. Ve Keser, A. (2010). Tütün Bağımlılığının Biyofizyolojisi. Prof.Dr. Mehmet Karadağ, Prof.Dr. Hayati Bilgiç (Ed.), *Tütün ve Tütün Kontrolü* (S. 141-156). İstanbul: Türk Toraks Derneği.

Karimy, M., Niknami, S., Heidarnia, A. R., Hajizadeh, E., & Shamsi, M. (2013). Refusal Self Efficacy, Self Esteem, Smoking Refusal Skills and Water Pipe (Hookah) Smoking Among Iranian Male Adolescents. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 14(12), 7283-7288.

<http://dx.doi.org/10.7314/apjcp.2013.14.12.7283>

Knishkowsky B, Amitai Y. (2005). Water-Pipe (Narghile) Smoking: An Emerging Health Risk Behavior. *Pediatrics*, 116, 113-9.

Koca B. (2011). *İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara, Alkol, Madde Kullanımı, Madde Kullanımına Etki Eden Etmenler ve Aileden Aldıkları Sosyal Desteğin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Küçükusta, A.R. (2015). *Sigara Sizi Yok Etmeden, Siz Onu Terk Edin: Kanser Çözümü Var*. İstanbul: Hayykitap Yayıncılık.

Lipkus, I. M., & Mays, D. (2018). Comparing Harm Beliefs and Risk Perceptions Among Young Adult Waterpipe Tobacco Smokers and Nonsmokers: Implications for Cessation and Prevention. *Addictive Behaviors Reports*, 7, 103-110.

Majeed, B. A., Sterling, K. L., Weaver, S. R., Pechacek, T. F., & Eriksen, M. P. (2017). Prevalence and Harm Perceptions of Hookah Smoking Among us Adults, 2014–2015. *Addictive Behaviors*, 69, 78-86.

- Maziak W. (2011). The Global Epidemic of Waterpipe Smoking. *Addictive Behaviors*, 36(1-2), 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2010.08.030>
- Maziak, W., Eissenberg, T., Ward, K.D. (2005). Patterns of Waterpipe Use and Dependence: Implications For Intervention Development. *Pharmacol Biochem Behav.* 80 (1), 173-9.
- Nakkash, R. T., Khalil, J., & Afifi, R. A. (2011). The Rise in Narghile (Shisha, Hookah) Waterpipe Tobacco Smoking: a Qualitative Study of Perceptions of Smokers and Non Smokers. *Bmc Public Health*, 11(1), 315.
- Okdemir, S. (2013). *Nargile İçimine Bağlı Karboksihemoglobin Seviyelerinin Değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Otan, H. ve Apti, R. (1989). *Tütün*. İzmir: Etaem Yayıncılık.
- Ozouni Davaji, R. B., Dadban Shahamat, Y., Hajili Davaji, F., Mirkarimi, K., Charkazi, A., Pahlavanzadeh, B., Seydghasemi, N. S., Sharifirad, G., Moodi, M., & Elahi, A. (2017). Patterns, Beliefs, Norms and Perceived Harms Of Hookah Smoking In North Iran. *Asian Pacific Journal Of Cancer Prevention : Apjcp*, 18(3), 823–830. <https://doi.org/10.22034/apjcp.2017.18.3.823>
- Özcebe, H., Doğan, B. G., İnal, E. Haznedaroğlu, D. ve Bertan, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Davranışları ve İlişkili Sosyodemografik Özellikleri. *Tsk Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 13(1), 19-28.
- Özkan, Sarılı, S. (2019). The Risks, Threats and Preventi ve Approaches in the Use of Water Pipes, *Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 105-114. <https://doi.org/10.26650/Jarhs2019-597841>
- Özteke Kozan, H. İ., ve Hamarta, E. (2017). Beliren Yetişkinlikte Beden İmgesi: Bağlanma ve Sosyal Görünüş Kaygısının Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve*

Rehberlik Dergisi, 7(48), 63-81.

Pıçak, Y.K.(2010). *Bitkisel Nargile Kullanımının Nefeste Co Düzeyine Etkisi ve Bunun Tütünli Nargile ve Sigara ile Karşılaştırılması*, (Tıpta Uzmanlık Tezi) Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Sivas.

Poyrazoğlu, S., Sarlı, S., Gencer, Z. & Günay, O. (2010). Waterpipe (Narghile) Smoking Among Medical and Non-Medical University Students in Turkey. *Ups J Med Sci*, 115(3), 210-6.

Pulcu, E. & Mcneillb, A. (2014). Smoke Exposure Patterns Between Cigarettes and Waterpipes. *Turk J Public Health*, 12(3), 140-152. <https://doi.org/10.20518/Thsd.21703>

Qasim, H., Alarabi, A. B., Alzoubi, K. H., Karim, Z. A., Alshbool, F. Z., & Khasawneh, F. T. (2019). The Effects of Hookah/Waterpipes smoking on General Health and the cardiovascular system. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 24(1), 1-17. <https://doi.org/10.1186/S12199-019-0811-Y>

Roman, N., Rich, E., Davids, C., Benjamin, F., & Taylor, M. (2019). Family Functioning and Satisfaction: a Comparative Study Between Hookah Users and Non-Users. *African Journal Of Primary Health Care & Family Medicine*, 11(1), 1-6.

Roskin, J. & Aveyard, P.(2009). Canadian and English Students' Beliefs About Waterpipe Smoking: a Qualitative Study, *Biomed Central Public Health*, 9(10), 910-916.

Salameh, P., Salamé, J., Waked, M., Barbour, B., Zeidan, N., & Baldi, I. (2014). Waterpipe Dependence in University Students and Effect of Normative Beliefs: a Cross-Sectional Study. *Bmj Open*, 4(2), E004378. <https://doi.org/10.1136/Bmjopen-2013-004378>

- Sezer, R.E. Tanrıöver, Ö. Arıkan, G.D. ve Kacar, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Nargile Odaklı Tütün Ürünleri Kullanımı ve İlk Denenen Tütün Ürünü ile Tütün Ürünü Kullanıcısına Dönüşme Arasındaki İlişki. *Turkish Journal of Family Medicine Primary Care*, 12(4):281-287. <https://doi.org/10.21763/Tjfmmpc.465766>
- Shafagoj, Y. A., Mohammed, F. I. & Hadidi, K. A. (2002). Hubble-Bubble (Water Pipe) Smoking: Levels of Nicotine and Cotinine in Plasma, Saliva and Urine. *International Journal of Clinical Pharmacology and Therapeutics*, 40(6),249–255. <https://doi.org/10.5414/Cpp40249>
- Shihadeh, A. (2003). Investigation of Mainstream Smoke Aerosol of the Argileh Water Pipe. *Food and Chemical Toxicology : An International Journal Published For The British Industrial Biological Research Association*, 41(1),143–152. [https://doi.org/10.1016/S0278-6915\(02\)00220-X](https://doi.org/10.1016/S0278-6915(02)00220-X)
- Shihadeh, A., Schubert, J., Klaiany, J., El Sabban, M., Luch, A. & Saliba, N. A. (2015). Toxicant Content, Physical Properties and Biological Activity of Waterpipe Tobacco Smoke and Its Tobacco-Free Alternatives. *Tobacco Control*, 24(1),22–30. <https://doi.org/10.1136/Tobaccocontrol-2014-051907>
- Subaşı, N., Bilir, N., İlhan, E., Avluk, A., Bavlı, G., Biteker, M. ve Kırmızıgül, E. (2005). Nargile İçenlerin Nargile İçme Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Toraks Dergisi*, 6(2), 137-143.
- Şahin, G., ve Taşlıgil, N. (2013). Türkiye’de Tütün (Nicotiana Tabacum L.) Yetiştiriciliğinin Tarihsel Gelişimi ve Coğrafi Dağılımı, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(30): 71-102.
- Tucktuck, M., Ghandour, R. & Abu-Rmeileh, N. M. (2018). Waterpipe and Cigarette Tobacco Smoking Among Palestinian University Students: A Cross-Sectional

Study. *Bmc Public Health*, 18(1), 1.

Who Study Group On Tobacco Product Regulation (Tobreg). (2015). Advisory Note: Waterpipe Tobacco Smoking: Health Effects, Research Needs Andrecommended Actions For Regulators (2nd Edition). *Ucsf: Center For Tobacco Control Research and Education*. Retrieved From <https://escholarship.org/uc/item/9mn3k2fq> 23.04.2021 Tarihinde Ulaşılmıştır.

World Health Organization Tobacco Free Initiative. (2015). Building Blocks For Tobacco Control:A Hand Book http://www.who.int/tobacco/resources/publications/tobaccocontrol_handbook/en Erişim Tarihi 02.04.2021

Yılmaz A. (2006). *Türkiye’de Tömbeki Üretimi ve Nargile Kullanımının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Tapdk.

Yolcu Ağaç, A. (2020). *Seçilmiş Bir Grup Ergen Arasında Nargile Kullanım Durumunun Saptanması ve Nargile ile İlgili Algının Değerlendirilmesi*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Zengin, H. (2015). *Ergenlerin Risk Alma Davranışları ile Nargilenin Sağlığa Etkilerine Yönelik Algılarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Zor, O. (2020). *Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Nargile Kullanımı ve Tercih Nedenleri*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aydın.

EKLER

Ek-1 Aydınlatılmış Onam Formu

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sizi Necmettin Erbakan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisi Betül Toraman tarafından yürütülen “**Nargile Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Nargile Kullanımı İle İlgili Görüşleri**” başlıklı yüksek lisans tezi araştırmasına davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınızı ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz lütfen sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda araştırmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Lütfen size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının
Adı-Soyadı:
İmzası:
E posta:

Araştırmacının
Adı-Soyadı:
İmzası:
E posta:

Ek-2 Görüşme Formu

NARGİLE KULLANAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARGİLE KULLANIMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ BİLGİ FORMU

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİLER:

- Yaş:
- Cinsiyet
- Bölüm:
- Ekonomik Gelir:
- Nerede Kalıyorsunuz?:
- Sigara Kullanıyor Musunuz?:
- Evinizde Nargile Var Mı?:
- Ne Kadar Süre ve Sıklıkla Nargile Kullanıyorsunuz?:

SORULAR:

- Nargile Kullanımına Kaç Yaşında Ve Nasıl Başladınız?
- Nargileye Başlamanızdaki Etken Nedir?
- Nargile Kullanmadığınız Zamanlarda Nargile Kullanma İsteği Yaşıyor Musunuz? Bu İsteğin vücudunuzda oluşturduğu tepkiyi ve duygu durumunuzu anlatabilir misiniz?
- Nargilenin Sağlığa Zararları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?
- Nargile Kullanımını Bırakmayı Düşünüyor Musunuz? Daha Öncesinde Bırakmaya Ya Da Azaltmaya Yönelik Girişimleriniz Oldu Mu?
- Arkadaşlarınızın Nargileye Olan Tutumu Nasıldır?
- Ailenizde Nargile Kullanan Bireyler Var Mı? Nargile Kullanımının Aile İlişkilerini ne şekilde etkilediğini açıklayabilir misiniz?

Ek-3 Katılımcı İfadeleri Örnek Görüşler

Katılımcıların *Arkadaşlarınızın Nargileye Olan Tutumu Nasıldır?* sorusuna verdikleri yanıtlar aşağıda yer alan tabloda açıklanmıştır.

E1	Nargileye karşı çok istekli değiller yani nargile olsun illa içelim gibi bir durum yok 2 3 ayda bir akıllarına eserse kullanırlar.
E2	Kimi arkadaşlarım benim gibi ama bazı arkadaşlarım daha çok kullanıyor. Mesela haftada günde kullananlar var. Arkadaşlarım genel olarak kullanıyorlar. Rahatsız olmazlar.
E3	Kullanan var kullanmayan var, bazısı delisi çok içer bazısı da olsa da olur olmasa da olur der. Nargileye karşı değillerdir.
E4	Benden sonra hepsi başladı, hepsi kullanıyorlar, neden böyle oldu bilmiyorum sanırım gruptaki kötü arkadaşları ben oldum, içmeyi sevdiler bir anda anlamadım bende, kullanıyorlar yani ama ben içerken içiyorlar ben yokken çok aramıyorlar. Bedavacı olabilir benim arkadaşlarım, evet şimdi fark ettim kesinlikle öyleler.
E5	Arkadaşlarım da benim gibi çok bağımlı değiller, arada kullanırlar. Birlikte kullanmaktan hoşlanırlar.
E6	Benimle aynı tutumları severler kullanırlar birlikte de kullanırlar.
E7	Arkadaşlarım deli gibi içiyorlar çok seviyorlar, bunun işini yapmaya çalışıyorlar hatta, nargile kafe işletmek gibi, yani onların nargileye olan tutumları gayet iyi.
E8	Birçoğunun benimle birlikte içtiğini söyleyebilirim ama bir çoğu da içmiyor. Duruma göre değişiyor. Mide bulantısı yapıyor diye içmedikleri de oluyor.
E9	Arkadaşlarım nargile kullanımına çok sıcak değiller, şu an için çok kullanmazlar.
E10	Arkadaşlarım da içiyorlar birlikte kullanıyoruz.
E11	Şimdi değişiyor, 2 grup arkadaşımın olduğunu düşünün, bir kesimle buluştuğumda illa derler hani nargile içelim, nargileye gidelim bir kısımla buluştuğumuzda anca 2. 3. Buluşmada teklif edilir nargileye mi gitsek diyerek, o şekilde yani. Bir grup çok istekli bir grup daha az istekli diyebilirim.
	Arkadaşlarım da benim gibi çok değil bazen kullanırlar, genelde beraber

E12	kullanırız,
E13	Arkadaşlarım da benim gibi arada bir olarak mesela birisinin ağzında laf olur hadi nargileye gidelim der o şekilde gideriz.
E14	Hep beraber içiyoruz, onlar da kullanırlar.
E15	Arkadaşlarım da benim gibi kullanıcılar. Ama az kullanırız.
E16	Çevremdeki kimse sigara içmez tüm arkadaşlarım benim gibi nargile içer.
E17	Ben baya kişiyi başlattım. Benden görüp aynı ortamda çok denemek isteyen oldu, kimseyi zorlamadım deneyenlerin hepsi başladı
E18	Nargile kullanmaya karşı benimle tutumları aynı zaten bir arkadaş grubum var nargile kullandığım, kuzenlerim daha doğrusu şu an hep beraber oruç tutuyoruz ama akşam hep beraber herkes kendi nargilesini yakacak.
E19	Arkadaşlarımın geneli nargile kullanmayı seviyor. Nargileye karşı olanı hiç yok diye düşünüyorum. Kimisi çok kimisi az ama genel olarak arkadaşlarım severek içiyorlar.
E20	Genelde hepsi içer. Hepsi kullanıcı.
K1	Arkadaşlarımın çoğunda sigara kullanımı var. Onlar da aynı benim gibiler hani çok bağımlılık şeklinde değil. Nargileyi olduğunda birlikte kullanırız.
K2	Zaten söylediğim gibi arkadaş ortamında başlamıştım. Yakın çevremdeki arkadaş ortamım olumlu karşılar onlar da kullanıcılar, beraber kullanıyoruz.
K3	Onlar çok yoğun sıklıkta kullanıyorlar, çok seviyorlar çok severek içiyorlar bazen günde 1 den fazla içtikleri oluyor. Aromaları meyveli olması çok hoşlarına gidiyor. Onların nargileye bağımlı olduklarını düşünüyorum.
K4	Sigara içmeyenler bile nargile içiyorlar arkadaşlarımdan çoğu sigaradan daha zararsız olduğunu düşünüyorlar ya da sigaranın hemen yanıp bittiğini ama nargilenin daha uzun uzun sürdüğünü söyleyerek maddi olarak daha az külfetli olduğunu düşünüyorlar. Genelde nargile kullanıcılar.
K5	Arkadaş ortamımda şu an nargile içen kimse yok.
	Arkadaşlarım da nargileye çok meraklılar aynı benim gibi, onlar da denk

K6	geldikçe içiyorlar, birlikte de içiyoruz.
K7	Arkadaşlarımın bir kısmı nargile kullanmayı seviyor, bir kısmı sevmiyor. Bazı arkadaşlarım çok kullanıyor bazı arkadaşlarım çok kullanmıyor. Ama lise dönemi arkadaşlarımın tamamı tiryakiydi bence.
K8	Onların benden daha fazla, bazıları her gün kullanıyorlar severler.
K9	Arkadaşlarımda benim gibi çok kullanmazlar. Çok aramazlar nargileyi.
K10	Açıkkçası benim yanımda çok rahat bir şekilde kullanıyorlar, seviyorlar. Ama genel hayatlarında nasıllardır onu bilemiyorum tabiki.
K11	Çok içen arkadaşlarımda var benim gibi orta içenlerde var az içen de var ama sorun yok içmeyen bile kötü bakmıyor nargile kullanımını, nargile kullanan arkadaşlarımla nargile içiyorum kullanmayanlarla sorun yaşamıyorum.
K12	Etrafımda kullanan arkadaşlarım çok var.
K13	Kimisi mesela, nargile içilen yerler kahvehane gibi erkeklerin çoğunlukta olduğu yerler oluyor, elit ortamlarda var ama sevmeyen arkadaşlarım bu kitleden dolayı bu durumdan dolayı uzak duruyorlar. Övemem hiçbir şekilde, ama sevenler de var kişiden kişiye değişiyor. Seven arkadaşlarımla genellikle nargile kafelerde beraber kullanıyoruz.

Ek-4 Etik Kurul Onayı

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih:18/12/2020 Toplantı Sayısı:03 Karar No:2020/149
Araştırmanın Başlığı	Nargile Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Nargile Kullanımı İle İlgili Görüşleri
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Süleyman Barbaros YALÇIN
Yardımcı Araştırmacılar	Betül TORAMAN
Etik Kurul Kararı	Oy Çokluğu ☐ Oy birliği ☒
	Uygun ☒ Uygun Değil ☐ Düzeltme* ☐ Görevsizlik** ☐
Düzeltme ise gerekçeleri *	
Görevsizlik ise gerekçeleri**	

ASLI GİBİDİR
28/12/2020